

Sámedikki jahkediedahus 2014

Mearriduvvon 5.3.2015

Ášši 007/15

Ávjobvárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Kárášjohka
+47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.sametinget.no
Sámediggi 2015

Govva: Kenneth Hætta, siidu 6, 17, Ørjan Bertelsen/Riddu Riddu, siidu 21, NRK, siidu 32
Eará govat: Sámediggi
Maren Uthaug lea sárgon govaid 16. siiddus
Plakáhtaid 30. siiddus leat Kárašjoga mánáidskuvlla 2A luohkká ja Gyllenborg skuvlla 6B luohkká Romssas ráhkadan

ISBN 978-82-91200-22-4

Sisdoallu

1 ÁLGGAHUS	6
2 SÁMEDIKKI RÁMMAEAVTTUT.....	7
2.1 SÁMEDIGGI BARGOADDI	9
2.2 DOKUMEANTALOGUT.....	10
2.3 SÁMEDIKKI GUOSIT.....	11
2.4 STÁHTA EISEVÁLDDIID JA SÁMEDIKKI GASKASAŠ KONSULTAŠUVDNAŠIEHTADUS	11
2.5 BUŠEAHTTAPROSEDYRAT	12
3 GIELLA.....	13
3.1 OVDDASVÁSTÁDUS JA RÁMMAEAVTTUT.....	13
3.1.1 SÁMEDIKKIS LEA OVDDASVÁSTÁDUS SÁMEGIELAID OVDÁNAHTTIMIS.....	13
3.2 GIELLAGEAVAHEADDJIT	13
3.2.1 JOATKKASKUVLAOHPPIDI STIPEANDA.....	13
3.2.2 GIELLAFÁGALAŠ OVDÁNEAPMI.....	13
3.3 SÁMEGIELA GEAVAHEAPMI	15
3.3.1 DIHOMIELALAŠ JURDDAŠEAPMI SÁMEGIELA BIRRA.....	15
3.3.2 SÁMEGIELA HÁLDDAŠANGUOVLU	15
4 KULTUVRA.....	19
4.1 ČIELGASEAPPO OVDDASVÁSTÁDUS SÁMI KULTUVRRAS.....	19
4.1.1 SÁMI KULTUVRRAS LEA LUNDDOLAŠ JA DEATALAŠ SADJI RÁÐDEHUSA OPPALAŠ JA BAJIMUŠ KULTURPOLITIHKAS.....	19
4.1.2 REGIONÁLA JA BÁIKKÁLAŠ EISEVÁLDDIT OVTTAS VÁIKKUHIT SÁMI DÁIDAGA, KULTUREALLIMA JA SÁMI KULTURÁSAHUSAID OVDDIDEAMI	19
4.2 BUORIT RÁMMAEAVTTUT SÁMI DÁIDDÁRIIDDA.....	19
4.2.2 OVDÁNAHTTIT KVALITEHTA DÁFUS BUORI GIRJJÁLAŠVUODA MII LEA OLÁMUTTUS SÁMEGILLI.....	20
4.3 SÁMI KULTURÁSAHUSAT SÁMI KULTURGASKKUSTAN- JA VÁSIHANARENAN.....	20
4.3.1 FÁGALAČCAT NANA SÁMI KULTURÁSAHUSAT FAGLIG STERKE SAMISKE KULTURINSTITUSJONER	20
4.4 SÁMI VALÁŠTALLAN	23
4.4.1 VIIDDES JA BUORRE VALÁŠTALLANFÁLALDAT SÁMI ÁLBMOGA VÁRÁS	23
4.5 SÁMI MEDIAT	24
4.5.1 HUKSET JA OVDDIDIT SÁMI MEDIAID SERVODATÁNGIRUŠŠAMA OASSIN	24
5 BIBLIOTEHKA.....	25
5.1 GASKKUSTANDOAIBMA.....	25
5.1.1 GIRJEBUSSET	25
5.1.2 SÁMEDIKKI BIBLIOTEHKA	25
5.2 BIBLIOTEHKAOVDDIDEAPMI	26
6 MÁHTTU.....	27
6.1 MÁNÁIDGÁRDÍ	27
6.1.1 MÁNÁIDGÁRDDI SISDOALLU	27
6.1.2 GIELLAMOVTTIIDEAPMI MÁNÁIDGÁRDDIS	28
6.1.3 GIELLALÁVGUNMODEALLAT	28
6.1.4 PEDAGOGALAŠ REAIDDUT JA DUHKORASAT	28
6.1.5 OVTTASBARGU JA OKTAVUOHTA GASKAL RUOVTTU, MÁNÁIDGÁRDDI JA SKUVLLA	28
6.2 VUODDOOAHPAHUS	29
6.2.1 SÁMI SKUVLLA SISDOALLU JA ÁRVOVUODDU	29
6.2.2 SÁMI OAHPPIDI VUOIGATVUODAT JA OAHPPANBIRAS	31

6.2.3 OAHPAHUSA LÁGALAŠ JA STRUKTUVRALAŠ RÁMMAT	31
6.2.4 SÁMEDIKKI ROLLA JA VÁLDI	32
6.3 ALIT OAHPAHUS JA DUTKAN.	33
6.3.1 REKRUTEREN ALIT OHPPUI JA DUTKAMII	33
6.3.3 SÁMI DUTKAN	35
7 DEARVVAŠVUOHTA JA SOSIÁLA.....	36
7.1 EKONOMALAŠ VÁIKKUHANGASKAOAMIT 2014:S	36
7.2 DÁSSEÁRVOSAŠ DEARVVAŠVUODA- JA SOSIÁLABÁLVALUS	36
7.2.1 SÁMI PASIEANTTAID VUOIGATVUODAT JA DÁRBBUT DÁSSEÁRVOSAŠ DEARVVAŠVUODA- JA SOSIÁLABÁLVALUSADAIDE	36
7.2.2 EANET MÁHTTU SÁMI PASIEANTTAID DÁRBU BIRRA DEARVVAŠVUODA- JA SOSIÁLABÁLVALUSAS BUOT DÁSIIN	37
7.2.3 SPESIALISTADEARVVAŠVUODA BÁLVALUSFÁLALDAT SÁMI PASIEANTTAIDE	37
7.2.4 GIELALAČCAT JA KULTURRALAČCAT HEIVEHUVVON DEARVVAŠVUODA- JA FUOLAHUSBÁLVALUS SÁMI PASIEANTTAIDE GIELDDAIN	38
7.3 DÁSSEÁRVOSAŠ MÁNÁIDSUODJALANBÁLVALUS	38
7.4 DÁSSEÁRVOSAŠ HEAHTEDIEDIHANBÁLVALUS.	38
7.5 DÁSSEÁRVOSAŠ GEDNENDILLI SÁMI FÁNGGAIDE	39
8 AREÁLAT JA BIRAS.....	40
8.1 RÁMMAEAVTTUT	40
8.1.1 PROTECT SÁPMI	40
8.2 AREÁLAID HÁLDDAŠEAPMI	40
8.2.1 BÁDÁDDJO SUOKANA 2014-2026 SUOHKANPLÁNA AREÁLAOASSI	41
8.2.2 SUORTTA GÁVPOTPLÁNA, BLÁBYEN 2014-2026 SUOHKANPLÁNA	41
8.2.3 RIDDOAVÁDAT ÁRBEVIROLAŠ SÁMI GUOVLLUIN	41
8.3 LUONDDURESURSSAT	41
8.3.1 KONSEŠUDNAAŠŠIID ČUOVVOLEAPMI	41
8.3.2 MINERÁLADOAIMMAT SÁMI GUOVLLUIN	42
8.3.3 FINNMÁRKOLÁGA ČUOVVOLEAPMI	42
8.3.4 GIÐDALODDEN	43
8.4 LUONDDUVALLJODAT	43
8.5 SÁMI VUOIGATVUODALÁVDEGODDI	43
8.5.1 MEHCIIÐ DAHKAT PRIVÁHTAN JA DAID SÁRGGÁID VUOVDIN MAID STATSKOG HÁLDDAŠA	43
8.5.2 MEAHCEHÁLDDAHUSA ÁLKIDEAPMI	44
8.5.3 MOHTORJOHTOLATLÁGA RIEVDADEAPMI	44
9 KULTURMUITOSUODJALUS.....	45
9.1 SÁMI KULTURMUITOSUODJALUSA RÁMMAEAVTTUT	45
9.1.1 SÁMI PERSPEKTIIVA NATIONÁLA JA REGIONÁLA KULTURMUITOSUODJALUSAS	46
9.1.2 SÁMI KULTURMUITTUID BEAKTILIS JA DÁVGASIS HÁLDDAŠEAPMI	46
9.2 SÁMI KULTURMUITTUID HÁLDDAŠEAPMI	46
9.2.1 FUNKŠUVNNALAŠ JA EINNOSTAN VEJOLAŠ HÁLDDAŠEAPMI KULTURMUITOLÁGA JA PLÁNA- JA HUKSENLÁGA MIELDE	46
9.2.2 SÁMI VISTTIID REGISTREREN JA IDENTIFISEREN	48
9.2.3 KULTURBIRAS NUORTALAŠ GILIS	48
9.3 KULTURMUITTUID OAINNUSMAHTTIN	49
9.3.1 SÁMI KULTURMUITTUT GEAVAHUVVOJIT DUODAŠTIT MÁHTU RESURSA JA EANADAGA HEIVEHEAMI BIRRA	49
9.3.2 SÁMEDIGGI VÁLDOAKTEVRAN SÁMI KULTURÁRBBI GASKKUSTEAMIS	49
10 EALÁHUSAT.....	51
10.1 VUOÐDOEALÁHUSAID RÁMMAEAVTTUT	51
10.1.1 MARIIDNAEALÁHUSAT	51
10.1.2 EANADOALLU	52

10.1.3 BOAZODOALLU	52
10.1.4 BORASPIRET	53
10.2 GEASUHEADDJI BÁIKEGOTTIT	54
10.3 KULTUREALÁHUSAT	55
10.3.1 DUODJI	55
10.4 ÁRVOHÁHKAN JA OÐÐA ÁSAHEAMIT	57
11 REGIONÁLA OVDDIDEAPMI	59
11.1 OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT FYLKKAGIELDDAIGUIN	59
11.2 OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT GIELDDAIGUIN	59
11.3 GIELDAOÐASTUS	60
11.4 INTERREG 2014 - 2020	60
12 SÁMI OVTTASBARGU JA RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU	61
12.1 RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU	61
12.1.1 ON ÁLGOÁLBMOGIID MÁILMMIKONFERÁNSA	61
12.1.2 MÁILMMIKONFERÁNSSA LOAHPPADOKUMEANTA	61
12.1.3 RAPORTEREN - ILO KONVENŠUVDNA NR. 169 ÁLGOÁLBMOGIID JA ČEARDDALAŠ ÁLBMOGIID HÄRRÁI IEŠMEARRIDEADDJI STÁHTAIN	61
12.2 SÁMI OVTTASBARGU	63
12.2.1 SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁÐDI	63
12.2.2 BARENTSOVTTASBARGU	63
12.2.3 DAVVIRIINKALAŠ SÁMEKONVENŠUVDNA	63
12.2.4 ÁRKITALAŠ RÁÐDI	64
12.2.5 DAVVIGUOVLOPOLITHKKA	64
13 DÁSSEÁRVU	65
13.1 SÁMI DÁSSEÁRVOORGANISAŠUVNNAT	65
13.2 VEAHKAVÁLDI LAGAŠ OKTAVUODAIN	65
13.3 ON NISSONKOMMIŠUVDNII SEARVAN	66
14 SÁMEÁLBMOFOANDDA BUVTTADEAPMI/REANTTUT	67
15 POLITIHKALAŠ DÁSSI	68
15.1 SÁMEDIGGERÁÐDI	68
15.2 SÁMEDIKKI LÁVDEGODDE- JA DIEVASČOAHKKIMAT	68
15.3 SÁMEDIKKI VÁIDDALÁVDEGODDI DOARJJAÁŠŠIID VÁRÁS	68
15.4 DEATALAŠ ČALMMUSTEAMIT SÁMEDIKKIS	68
15.5 SÁMEDIKKI NUORAIDPOLITHKALAŠ LÁVDEGODDI, SÁNUL	68
15.6 SÁMEDIKKI VUORRASIIDRÁÐDI	69

1 Álggahus

Jahki 2014 lea leamaš dáhpáhusrikkis jahki. Mii leat ávvudan Sámedikki 25-jagi doaluiguin ja mii leat searvan Vuoddolága 200-jagi ávvudoaluide.

Čakčamánus ledjen mun okta sáhkavuoruid dolliid gaskkas ON válđočoahkkima máilmikkonferánssa rahpamis álgoálbmogiid vuigatvuodaid birra. Máilmikkonferánsa mearridii loahppadokumeantta mas stáhtat váfistit dáhtu ja hálidiusa heivehit ON álgoálbmotvuigatvuodaid julggaštusa sihke riikkaidgaskasaš ja nationála dásis. Dát lea buorre vuoddu viidáseappot bargui álgoálbmogiid vuigatvuodaigui.

Miessemánus deaivvadiin mun Dalai Lamain Oslos. Tibehtalaččain ja sámiin lea oktasaš ášsi nannet dan, ahte álbmogii ja olbmuin lea vuigatvuohta friijavuhtii ja vuigatvuohta suodjalit sin kultuvrra ja servodateallima. Dat lei maiddái válđofáddán ságastallamis Dalai Lamain.

Sámegielat leat sámi servodagas deataleamos vuodđogaskaomiid gaskkas. 2014:s nammaduvvui almmolaš lávdegoddi mii galgá geahčadit gustovaš ortnegiid, doaibmabijuid

ja njuolggadusaid mat leat sámegielaid várás Norggas. Mis leat stuorra vuordámušat dán lávdegoddái.

Sámi kulturmuittuid suodjaleapmi ja hálđdašeapmi lea stuorra oassi min doaimmas. Min fágaolbmot suorggis čađahit jahkásacčat geahčademiid ja registreremiid guovllus masa gullet badjel 134 suohkana Hedmárku rájes lullin gitta Finnmárku rádjai davvin. Vistesuodjalanprošeakta lea mielde dán barggus. Ovttasbargguin Riikaantikvárain registereret mii sámi visttiid mat leat huksejuvvon ovdal jagi 1925. Dát lea áidnalunddot prošeakta mas mii oažžut deatalaš máhtu.

Dát leat dušše oasážat Sámedikki viiddis doaimmas. Dán jahkediedáhusas muitalit mii min doaimma birra 2014:s. Dás gávnat movt ovttaskas fágasurggiid válđomihattomearit ja oassemihttomearit čuovvoluvvojít ja movt váikkuhangaskaoamit geavahuvvojedje jagi 2014 bušehtas.

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

2 Sámedikki rámmaeavttut

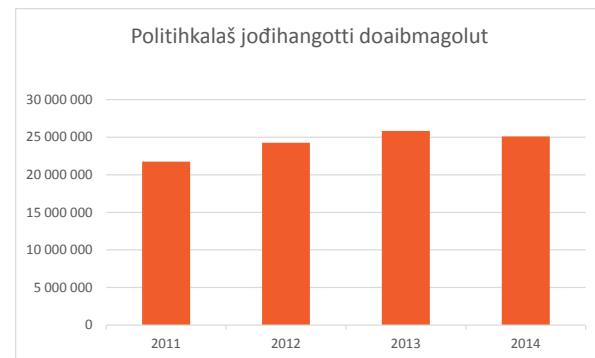
Sámedikki reviderii 2014 bušehta, ja oktiibuot váldojuvvui 6 969 773 ru sisä.

Dán oktavuođas vuoruhii Sámediggi unnidit

- Stuorámus ohcanvuđot doarjaortnegiijid.
- Daid ortnegiijid main lei stuorámus liigegeavaheapmi 2013:s.
- Iežas prošeavtaid mat eai lean álggahuvvon.
- Ovddidandoarjaga gielddaide sámegiela hálldašanguovllus.

Politihkalaš dásis válljii Sámediggi bidjat oktii lávdegodde- ja dievasčoahkkinvahkuid skábmmámanus ja juovlamámanus seamma vahkkui, ii ge nugó lei plánejuvvon guovtti vahku badjel. Dasto bissehuvvojedje ruđat lávdegottiid mátkkiide ja semináraide ja konferánssaide searvamii fágálávdegottiin. Cájeha ahte oktiibuot doaibmagolut politihkalaš dásis 2014:s unniduvvojedje sullii 700 000 ruvnnuin jagi 2013 ektui.

Hálddahusdási doaibmagolut unniduvvojedje 1 000 000 ruvnnuin reviderejuvvon 2014 bušehtas.

Hálddahus válljii vuoruhit čuovvovaš doaibmabijuid goluid unndeami:

- 2014:s ii lágiduvvon bargiidseminára.
- Mii unndeimmet dulkon/jorgalangoluid.
- Unnit investeremat.

Sámedikkis ledje 2014:s girjejuvvon juolludusat 421 268 000 ru. Ovddit lagi ollslaš juolludeami ektui lea lassáneapmi 11 374 000 ru dahje 2,8 %. Juolludusat juohkásit sierra departermeantaid gaskka čuovvovačcat:

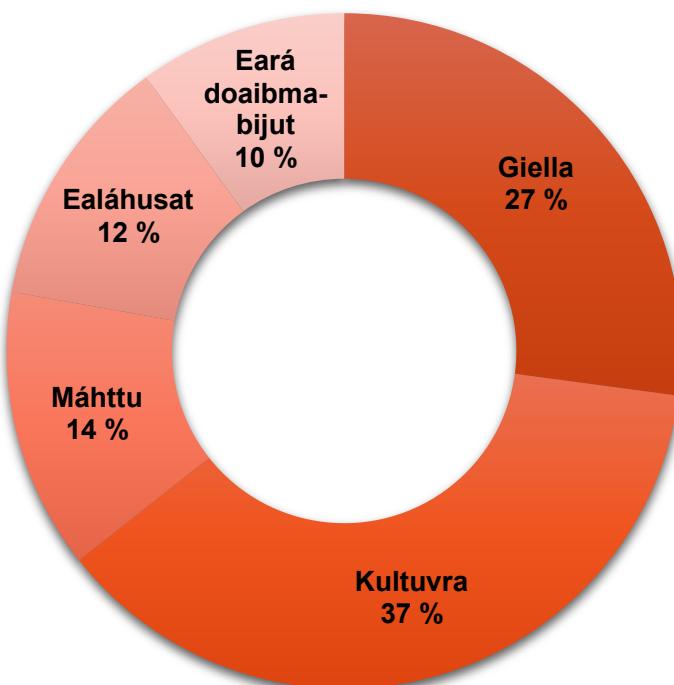
	2013	2014	Erohus	i %
Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta	260 560 000	266 540 000	5 980 000	2,3 %
Máhttodepartemeanta	38 723 000	39 043 000	320 000	0,8 %
Máhttodepartemeanta	14 647 000	15 160 000	513 000	3,5 %
Birsgáhttendepartemeanta	3 195 000	3 307 000	112 000	3,5 %
Kulturdepartemeanta	73 402 000	77 952 000	4 550 000	6,2 %
Dearvašvuoda- ja fuolahušdepartemeanta	6 036 000	5 247 000	-789 000	-13,1 %
Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindep.	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Eanandoallo- ja biebmodep	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Oljo- ja energijadepartemeanta	331 000	1 019 000	688 000	207,9 %
Olgoriikadepartemeanta	6 000 000	1 000 000	-5 000 000	-83,3 %
Submi	409 894 000	416 268 000	6 374 000	1,6 %
Sámeálbmotfoanda	0	5 000 000	-5 000 000	-
Submi	409 894 000	421 268 000	11 374 000	2,8 %

Váikkuhangaskaomiid golaheapmi juohkásii ná:

	2013	2014	Erohus	%
Kultuvra	94 370 852	104 115 013	9 744 161	10,3 %
Giella	73 326 708	75 823 916	2 497 207	3,4 %
Máhttu	45 509 304	37 603 803	-7 905 501	-17,4 %
Ealáhusat	35 663 118	34 194 270	-1 468 849	-4,1 %
Eará doaibmabijut	45 959 946	27 867 863	-18 092 083	-39,4 %
	294 829 929	279 604 864	-15 225 064	-5,2 %

Váikkuhangaskaoamit juolluduuvvojedje 2014:s 279 604 864 ru ovddas. Ovddit lagi ollislaš juolludeami ektui departemeanttain lea lassáneapmi Sámediggái 421 268 000 ru ja lea Sámedikki váikkuhangaskaomiid juolludusas 64 %.

Geavaheapmi – 2014 váikkuhangaskaomiid juogadeapmi

2.1 Sámediggi bargoaddi

31.12.2014 muttus ledje Sámedikki hálddahusas 141 jahkedoaimma. Tabeallas vuolábealde oidno bargiidlogu juohkáseapmi nissonolbmuid ja almmáiolbmuid gaskka.

Sámediggi čádahii bargobirasikkadeami jagi 2013 loahpas. Iskkadeamis konkluderejuvvo ahte Sámedikkis bargit leat hui duhtavaččat bargguin. Sámedikkis leat eanet bargit geat leat rámis, geain lea ambassadevradáhttu ja lojalitehta go buohastahttá sullasaš organisašuvnnaiguin. Iskkadeamis oaidnit maiddái makkár surgiid galgal bisuhit ja maid fas buoridit. Iskkadeami bohtosiid čuovvoleapmái leat ráhkaduvvon doaibmaplánat.

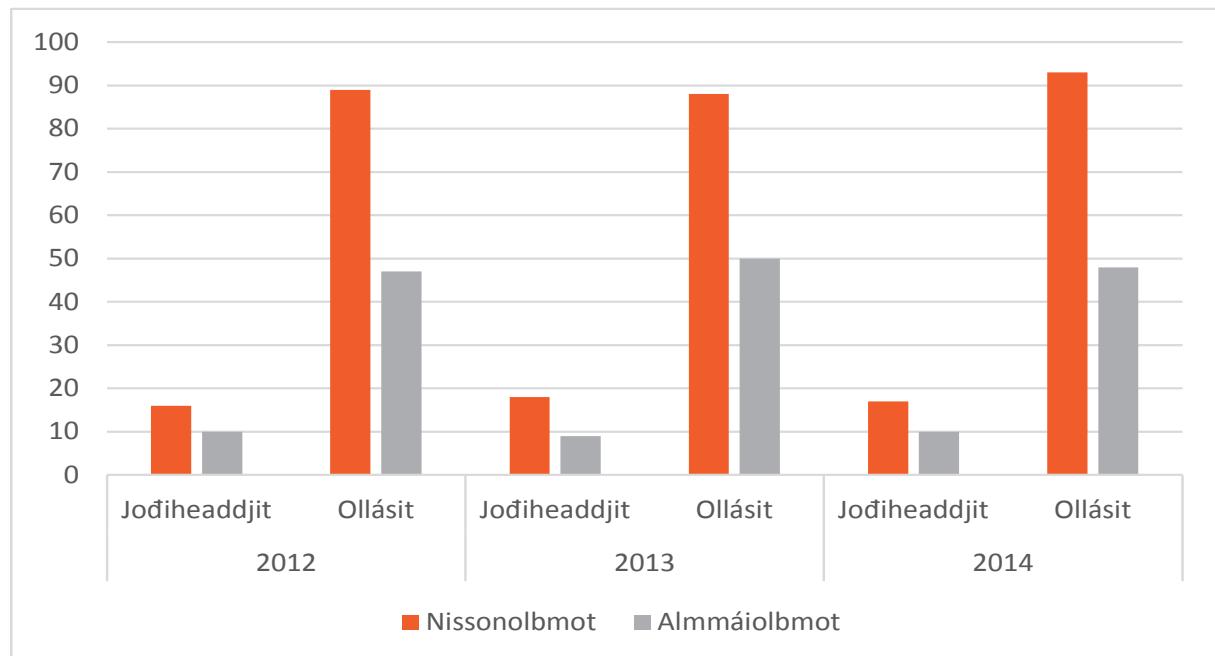
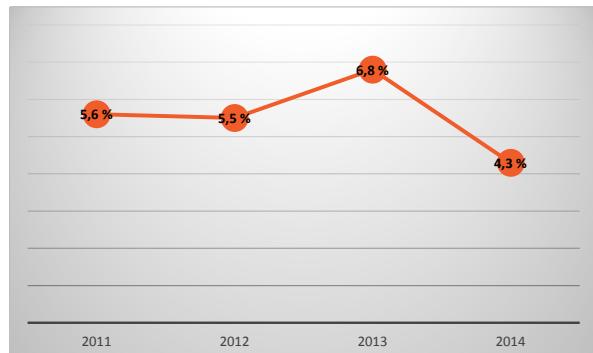
Bealit Sámedikkis, bargoaddi ja bargiidorganisašuvnnat leat ovttas ráhkadan Sámedikki bajimuš bargiid- ja bálkápolitihka dokumeantta, mii lea oðasmahttojuvvon. Dás mearrida Sámediggi daid mihttomeriid, prinsihpaid ja árvvuid mat galget gustot bargiid ja doaimma gaskasaš oktavuoðas.

Sámedikki bargiidnjuolggadusat oðasmahttojuvvodje 2014:s. Dát oðasmahttojuvvon veršuvdna lea veaháš muddejuvvon guovddáš njuolggadusaid ektui. Sámediggi lea maiddái rievdadan

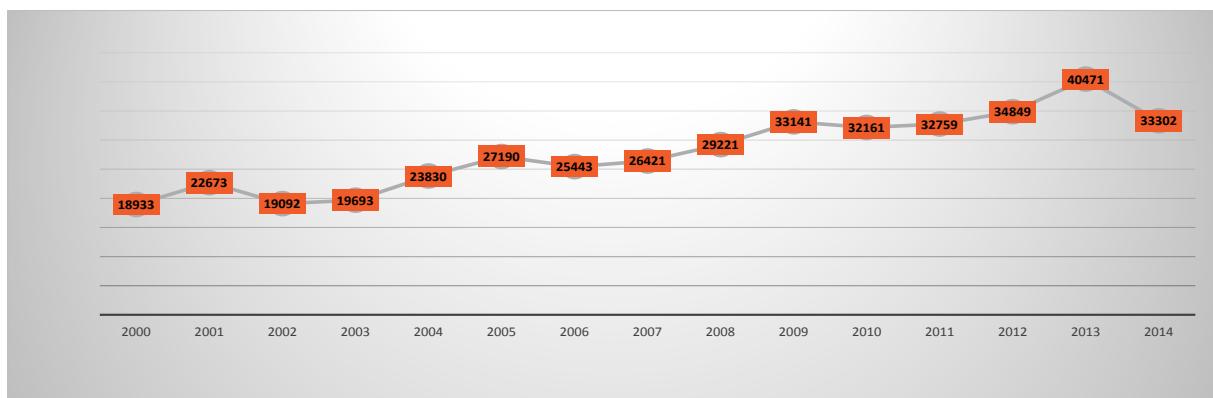
čoahkkinortnega 2014:s, man oktavuoðas váldi virgáibidjat direktevrra sirdojuvvui eret Sámedikki dievasčoahkkimis viða olbmo lávdegoddái, mii válljejuvvo Sámedikki áirasiid gaskkas. Dasto sirdojuvvui bargiidnjuolggadusaid mearridanváldi dievasčoahkkimis Sámediggeráddái. Dát rievdadusat leat dál mielde bargiidnjuolggadusain.

Doaktára diedíhan buozalmasuoda geažil jávkan 2014:s lei 4.3 % ja Sámedikki ulbmilin lea ahte dat ii galgga leat badjel 5.6 %. Vuolábealde sahtát geahččat man ollu doaktára diedíhan buozalmasuoda geažil jávkán lei jagiin 2011 – 2014.

Doaktára diedíhan buozalmasuoda geažil jávkan %.

2.2 Dokumeantalogut

Govvosis bajábealde sáhtát oaidnit man ollu dokumeanttat leat boahtán jamannán Sámedikki arkiivavuogádaga bokte. Jagit 2001, 2005, 2009 ja 2013 leat válgajagit, dasa lea čilgehus manne dán jagiin leat ollu lassánan dokumeanttat.

Sámedikkit dokumeanttat leat manjimuš 15 jagis gaskamearálaččat lassánan gaskal 5 ja 10 proseantta. Dát addá gova Sámediggái lassánan vuordámušain. Dárbu ja beroštupmi Sámedikki bálvalusaide ja bargui lea dađistaga lassánan.

2.3 Sámedikki guossit

Sámedikkis ledje ollu guossit Vuodđolága 200-jagi čalmmusteami ja Sámedikki 25-jagi ávvudeami oktavuođas. Sin gaskkas lei Stuorradiggepresideanta Olemic Thommessén.

Čuovvovaš stáhtaráđit fitne Sámedikki guossis:

- Gielda- ja ovttastahtinministtar Jan Tore Sanner,
- Eanadoalloministtar Sylvi Listhaug
- Guolástusministtar Elisabeth Aspaker.
- Oljo- ja energijaministtar Tord Lien.

Odđajagimánus 2014 finai Stuorradikki bearas- ja kulturlávdegoddi Sámedikki guossis.

Sámediggi institušuvdnan oažju ollu fuomášumi guhkás olggobeallái Norgga rájáid. Ollu sierra stáhtaid almmolašvuoda ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ovddasteaddjít fitnet Sámedikki guossis.

Máŋggat ambassadevrrat, main lea erenoamás berošupmi álgoálbmogiid ja árktaš politihkas, sáddejít iežaset ambassadevrraid Sámediggái. Norgga Austrália ambassadevra finai guossis 2014:s. Ruonáeatnama parlameantta sátagoddi galledii Kárásjogas čakčamánus 2014. Dasa lassin lei okta Perua álgoálbmotdelegašuvdna Sámedikki guossis ja UNPFII-lahttu Oliver Loode.

Vuollel 5 000 olbmo gallededje Sámedikki 2014:s, ollugat sis ledje turisttat.

2.4 Stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš konsultašuvdnašiehtadus

SSámediggi lea oaidnán ahte konsultašuvdnapro sedyrat leat nannen rádđehusa ja Sámedikki gaskasaš oktavuođa ja ovttasbarggu sáme politihkas. Sámediggi lea oaidnán ahte buorit konsultašuvnnat unnidit giččuid ja váikkuhit buoret legitimehta sámi servodagas stáhta eiseválddiid dahkan mearrádusaide. Sámediggi lea movta go rádđehus iežas politihkalaš

vuodđogaskaoamis nu čielgasit lea dovddahan ahte konsultašuvdnaortnet galgá bisuhuvvot. Dattetge lea deatalaš ahte goappašagat bealit doahttalit konsultašuvdnašiehtadusa, ja ahte beliin lea oktasaš áddejupmi das movt konsultašuvdnašiehtadus geavahusas galgá doaibmat. Mii oaidnit ahte dán oktavuođas leat stuorámus hástalusat Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskasaš ovttasdoaibmamis.

Konsultašuvnnat leat buorit ja deatalaš gaskaoamit main Norgga eiseválddit leat beaggán riikkaidgaskasaččat. Deatalaš lea deattuhit ahte ieš konsulterengeatnegasvuohta lea leamaš Norggas dan rájes go Norga 1990:s vuosttaš stáhtan dohkkehii ILO konvenšuvnna 169.

Manjá álgoáigodaga vuosttaš jagiin eat álohií lean ovttamielalaččat das movt konsultašuvdnapro sedyraid galggai dulkot, muho dađistaga lea ásайдuvvan geavahus eanaš departemeanttaiguin. Mis leat dál ollu ovdamearkkat buriin ja konstruktiva konsultašuvnnain rádđehusapparáhta sierra osiiguin, man oktavuođas Gielda- ja oðasmahttindepartemeanttas lea deatalaš rolla oktiordnendepartemeanttan.

Čujuhettiin Sámedikki manjumuš raportii ILO áššedovdilávdegoddái, eat leat dattetge lihkostuvvan gávdnat doarvái buriid konsultašuvdnapro sedyraid Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ovddasvástádussuorggis ja Norgga Čáhce- ja Energijadoaimmahagain. Dát lea ain váttisvuohta.

Eanaš surggiin lea ásahuvvon geavahus ja goappašiid guvlui áddejupmi das ahte Sámedikki áddejupmi dat galgá biddjojuvvot vuodđun dalle go galgá konsulterejuvvot. Ollu ášsit manjumuš áiggis leat dattetge buktán fuola Sámediggái, go sierra departemeanttat ja stáhtaráđit ieža okto leat biehtalan Sámedikkiin konsultašuvnnaid áššiin mat áibbas čielgasit guoskkahit sámi beroštumiid. Dát rihkku čielgasit sihke konsultašuvdnašiehtadusa ja geatnegasvuodaid mat Norggas leat álbmotrievtti mielde.

Dasto lea maiddái dáhpáhuvvan nu ahte Sámedikki politikhalaš jodiheddiide dahje hálddahussii lea njálmmálaččat válđojuvvon oktavuohta doaibmabijuid birra maid ráđđehusapparáhta lea juo álggahan dalle go dát doaibmabijut leat šaddan almmolaččat, mii lea čielgasit vuostá konsultašuvdnašiehtadusa čuoggá ollislaš diehtojuohkima birra ášši buot muttuin. Dán lágan geavahus rihkku sihke konsultašuvdnašiehtadusa ja álbmotrievtti. Sámediggi deattuha ahte konsultašuvdnašiehtadusas deattuhuvvo beliid gaskasaš perspektiiva ja dan vuodul ii sáhte ráđđehus ieš okto dahkat disposišuvnnaid.

Sámediggi lea oaidnán ahte áššiin main ii soabaduvvo dahje addojuvvo ovdagihtii friija diedihuvvon miehtan Sámedikki beales, lea konsultašuvdnaproseassas leamaš váilevaš diehtojuohkin ja Sámediggi lea manjxit searvahuvvon. Dán áššiin lávejit eiseválddit juo dahkan mearrádusa, dahje váldán almmolaš oainnu, ovdal go konsultašuvnnat álggahuvvojít dahje dan botta go leat konsultašuvnnat. Sámediggi oaivvilda ahte dát rihkku duođalaččat daid geatnegasvuodaid mat čuvvot ILO-169 guđát ja čihčet artihkkaliid.

Konsultašuvnägeatnegasvuohta álbmotrievtti mielde guoská maiddái Stuorradiggái. Stuorradiggi lea ovdal unnán geavahan dan. Sámedikki árvvoštallama mielde fertešii geavatlaš ovttasbarggu Stuorradikki ja Sámedikki gaskka viidáseappot ovddidit gozihan dihte álbmotrievtti konsultašuvnägeatnegasvuoda áššiid meannudeamis mat gusket sámiide njuolga.

Sámediggi doaivu ahte mii soabadvččiimet áiggis ovdas guvlui buori konsultašuvnägeavahusa Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskka buot surgiin mat gusket sámiide njuolga.

2.5 Bušeahttaprosedyrat

Sámediggi lea čoahkkimis finánsaministariin ja gielda- ja oðasmahttinministariin guovvamánuš 2014 evttohan ahte buot stáhta juolludusat Sámediggái sirdojuvvošedje dálá sierra fágadepartemeanttain, ovta bušeahttapostii Gielda- ja oðasmahttindepartemeanttas. Gulahallan ja proseassa Sámedikki bušehta oktavuodas unnošii dalle prosessii Sámedikki ja ovddasvástideaddji departemeantta gaskka.

Sámediggi váldđii ášši fas ovdan čoahkkimis, mii dollojuvvo juohke lagi, stáhtarádiin Jan Tore Sanneriin juovlamánuš 2014.

Gielda- ja hálldašanlávdegotti árvalusas Sámedikki 2013 doaimma birra boahtá ovdan ahte Gielda- ja oðasmahttindepartemeanta árvvoštallá ášši ovttas Sámedikkiin ja guoskevaš fágadepartemeanttaiguin. Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Olgešbellodaga ja Ovddádusbellodaga lahtut, bivdá ahte dán barggu čuovvoleapmi válddahuvvo stuorradiggediedáhusas Sámedikki doaimma birra dán lagi.

3 Giella

Váldomihttomearri:

- Eanet giellageavaheaddjít ja eambbo giellageavaheapmi

3.1 Ovddasvástádus ja rámmaeavttut

3.1.1 Sámedikkis lea ovddasvástádus sámegielaid ovdánahttimis

3.1.1.1 Guorahallat sámegielaid dili

Demografalaš rievdadusat, almmolaš eisevalddiid organisašuvdnarievdadusat, ja riikkaidgaskasaš vuogatuodaovdáneapmi leat dagahan odđa dárbbuid ja dát gálibidit ahte rámmaeavttuid ferte rievdadit. Sámedikki mielas lei danne dárbu guorahallat lágaid, doaimmaid, ja ortnegiid mat gusket sámegielade. Sámediggi lea digaštallan dán ráddhehusain, ja dás lei boadusin ahte ráddhehus lea ásahan almmolaš lávdegotti mii galgá guorahallat dáid áššiid. Sámediggi ja ráddhehus leat konsultašuvnnain soahpan lávdegotti mandáhta. Sámediggi lea maid árvalan lahtuid lávdegoddái. Lávdegotti ásahii ráddhehus čakčamánu 2014:s ja raporta galgá gárvis guovvamánu 15. b. 2016:s.

3.1.1.2 Giellasoahpamuš

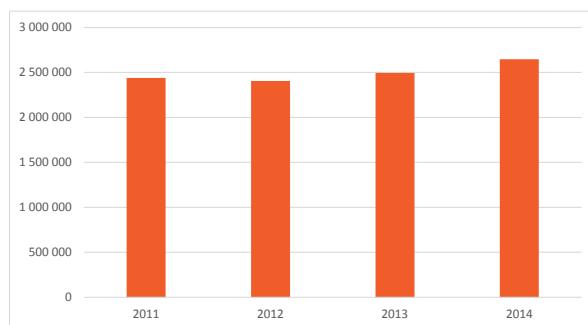
Ráddhehus lea sádden 6. rapportta Eurohpáráddái mas čilgejit sámegielaid stáhtusa eurohpálaš minoritehtaid- ja regiovndnagielaid giellasoahpamuša vuodul. Dán oktavuoðas lea Sámediggi sádden suoivvaraporta. Sámediggi lea vuosttaš gearddi sádden dákkár rapporta. Suoivvaraporttastis cállá Sámediggi ahte julev- ja máttasámegielä stáhtus ii leat áibbas čielggas giellasoahpamušas. Dáid gielaid eai leat čilgen dan láhkai ahte dain lea seamma stáhtus go davvisámegielas. li nuortalašgiellage leat namuhuvvon. Sámediggi maid ávžžuhii ahte giellasoahpamuš guoskkašii kvenagilliige.

3.2 Giellageavaheaddjít

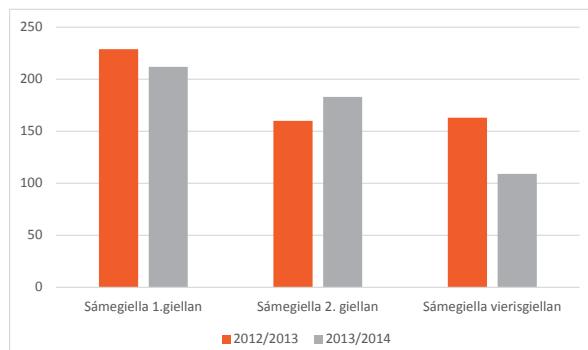
3.2.1 Joatkkaskuvlaohppiid stipeanda

Vátnon leat oahppit, guhte leat ohcan stipeandda oahppat sámegiela vuosttaš- ja amasgiellan. Seammás lea lassánan ohccit geain lea sámegiella nubbingiellan.

Geavaheapmi - stipeanda ohppiide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllas

Ohcciidlohu skuvlajagi 2012/2013 rájes 2013/2014 rádjai

3.2.2 Giellafágalaš ovdáneapmi

3.2.2.1 Davviríkkalaš giellaovttasbargu

Sámi Giellagáldu máttasámegielä giellajuogus lea 2014:s dohkkehan logi odđa tearbmalistu, oktiibiot 899 tearpma ja 144 odđa riikkanaama leat dohkkehuvvon. Julevsámi giellajuogus lea ges dohkkehan 392 odđa tearpma. Sámi Giellagáldu lea oktan gielladutkiin kárten ja guorahallan mo heivehit julevsámegillii, erenoamážit vokálaid, ruota- ja dárogiela loatnasániid. Sámi Giellagáldu lea maid lágidan giellaseminára mas fáddán leat loatnasánit, goallossánit ja báikenamat.

Davvisámegiela giellajuogus lea 2014:s dohkkehan 29 tearpma ja normeren 193 stáhta nama. Nuortalašgiela giellajuogus lea normeren 229 suoma loatnasáni čállinvuogi ja 107 oanádusa. Anárašsámegiela juogus lea dohkkehan 221 tearpma, normeren suomagiela namaid sojahanhámiid, oðasmahttánanárašsámegiela alfabehtalaš ortnega ja muhtin sojahemiid main lea -is/-es geažus.

Sámi Giellagáldu lea maid ráhkadan odđa neahttiidduid, giella.org. Fállosteavsttatt leat mätta-, julev-, davvi-, anáraš-, ja nuortalašgillii, ja dasa lassin vel dáro-, ruota-, ja suomagillii. Buot odđa tearpmat, normeremat ja čoahkkingirjjit leat almmuhuvvon dán neahttiidduin. Sámi Giellagáldu lea maid aktiivvalaččat bargan giela gáhttet ja fállan giellabálvalusa sosiála mediain. www.facebook.com/SamiGiellagaldu. Dán siiddus ledje 1190 čuovvut 2014 loahpas.

Sámi Giellagáldu prošeaktaáigodat nogai 30.6.2014, muhto Sámi Parlamentáralaš ráddži lea mearridan guhkidit barggu 2014 lohppii.

SPR lea maid mearridan sihkkarastit bisteavaš ruhtadeami, nu ahte Sámi Giellagáldus šattašii bisteavaš doaibma. Ruhtadeapmi ii leat vel čielgan, muhto dánna leat bargamin.

3.2.2.2 Sámi terminologijja- ja giellaovdánahttinbargu

Sámediggi lea oktan Divvumiin ja Sámi Giellateknoin Romssa Universiteahtas almmuhan odđa digitála sátnegirji sátni.org – báhko.org – baakoe.org. Dát girji lea boahtán risten.no sadjái.

Sámediggi lea oðasmahttimin girji Čállinrávagirji. Dát girji lea veahkkeneavvun sidjiide geat čállet davvisámegillii. Galget almmuhit golbma gihppaga, čállinrávagihihppaga, giellagáhttengihihppaga ja sámi báikenammagihihppaga.

Sámediggi maid joatká bargat davvisámegiela hállansyntesain, dán barggu álggahii 2013:s ja lea dál loahpahan muttos. Gárvvis buvtta

galgá almmuhuvvot 2015 álggus. Dát lea giellateknologalaš reaidu buohkaide geain lea lohkan- ja čállinváttisvuodat, ja daidda geat man nu sivas rahčet lohkat.

3.2.2.3 Sámi báikenamat

Sámediggi lea oktan Sámi Giellagálduin nevvon áššis mii guoská Skoltebyen nuortalašgielat nammii. Mátta-Várjjat gielda lea mearridan geavahit nuortalašgillii Sää'msjudd dán gili namman. Dasa lassin lea Sámediggi árvalan čállinvugiid almmolaš geaidno- ja guovllučjuhusaide Omasvuona, Kárášjoga, Deanu ja Málatvuomi gielldain. Dasa lassin lea Sámediggi nevvon áššiin mat gusket luonddunamaide ja gilinamaide Gáivuonas ja Fuoskkus. Sámediggi lea álggahan báikenammaáššiid Álttá suohkanis, dáid gaskkas namat mat lea báikenammaprošeavtaid bokte čohkkejuvvon. Fuoskku gielda lea maid mearridan geavahit julevsámi paralleallanama Fauske – Fuoskko.

Sámediggi lea oasálastán jahkásaš, oktasaš ráddádallančoahkkimis Stáhta Kártadoaimmahagain, ja eará báikenammakonsuleanttaiguin mat bohtet miehtá Norgga. Čoahkkima fáddán lei báikenammalága rievdaapmi. Sámediggi loktii ášši mii guoská nuortalašgielat báikenamaide, ja Sámediggi dáhtošii ahte nuortalašgiella maid galggašii namuhuvvot ja suodjaluvvot báikenamalága bokte.

Sámediggi lea maid oasálastán 28. UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names) sešuvnnas. Sámediggi lea rapporteren sámi báikenamaid dilis ja muiutan váilevaš báikenammalága implementeremis mii guoská sámi báikenamaide.

3.3 Sámeigela geavaheapmi

3.3.1 Dihtomielalaš jurddašeapmi sámeigela birra

Giellakampánja, "Sámás muinna" lea boktán stuorra beroštumi, ii dušše Norggabale, muho maid Suoma- ja Ruotabeale. Ollugat jearahit kampánnjabuktagiid ja miehtá Sámi leat olbmot gallestallan ruovttusiiddu.

Kampánnja lea sosiála mediain ovddiduvvon, ja gávdno sihke facebookas ja Instagrammas. Lea maid ráhkaduvvon sierra kámpannjablogga, mas nuorat ieža besset almmuhit teavsttaid. 24 giellaambassadevrра, maid Sámediggi nammadii 2013:s, leat leamaš kampánnja ovdavázzit. Sii leat ovddidan ja juohkán dieduid kampánnjas. Ambassadevrrat leat eaktodáhtolacčat ja ángirit bargan olles áigodaga.

Statistihkka čájeha ahte kampánnja lea olahan eanemus olbmuid 18-44 lagi gaskka, ja eanemusat nissoiid.

3.3.2 Sámeigela hálldašanguovlu

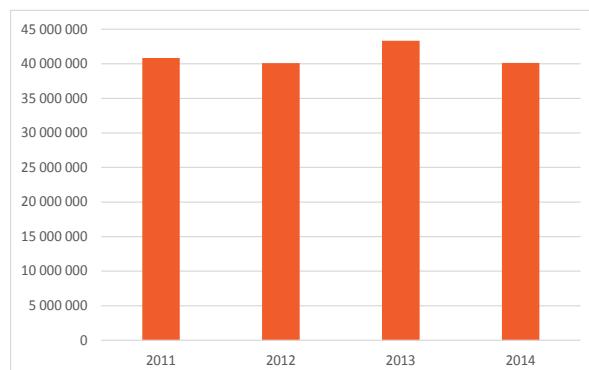
3.3.2.1 Guovttegielatdoarjja sámi hálldašanguovllu gielddaid

2014:s ožžo 10 gielddaa ja njeallje fylkkagieldda guovttegielatdoarjaga Sámedikkis, oktiibuot 48 429 000 ruvnuu. Dán doarjaga lea máksán ovttasbargošiehtadusaid vuodul maid vuollaičálle 2012:s, ja sáddejuvvon aktivitehtaplánaid rapporterejuvvon bohtosiid vuodul mat sáddejuvvoyedje 2013:s.

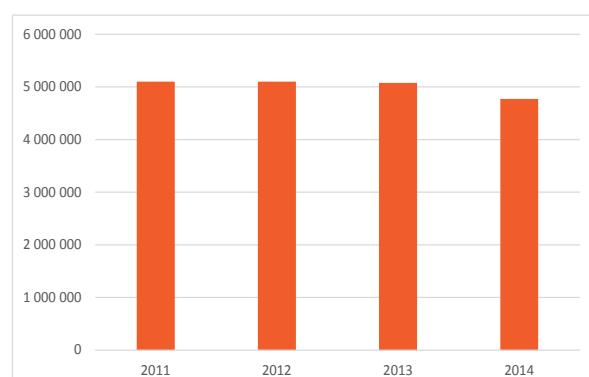
Ovdánahttinruða juohkin čájeha ahte gielddat ja fylkkagielddat, mat aktiivvalaččat ovddidit sámeigela, ožžot stuorát oasi ovdánahttindoarjagis. Dát soahpá sámedikki áigumušain čalmmustahttit ja lasihit giellageavaheami sámi hálldašanguovllus.

Ovttasbargošiehtadusat gielddaiquin ja fylkkagielddaiquin biste 2014 lohppii. Sámediggi lea čielggadan gielddaiquin ja fylkkagielddaiquin ja guhkidan šiehtadusaid 2015 lohppii. Seammás galget ovttasbargošiehtadus ja rehkkenuštinnjuolggadusat árvvoštallot 2015:s.

Geavaheapmi - gielddaid guovttegielatvuoda doarjjar

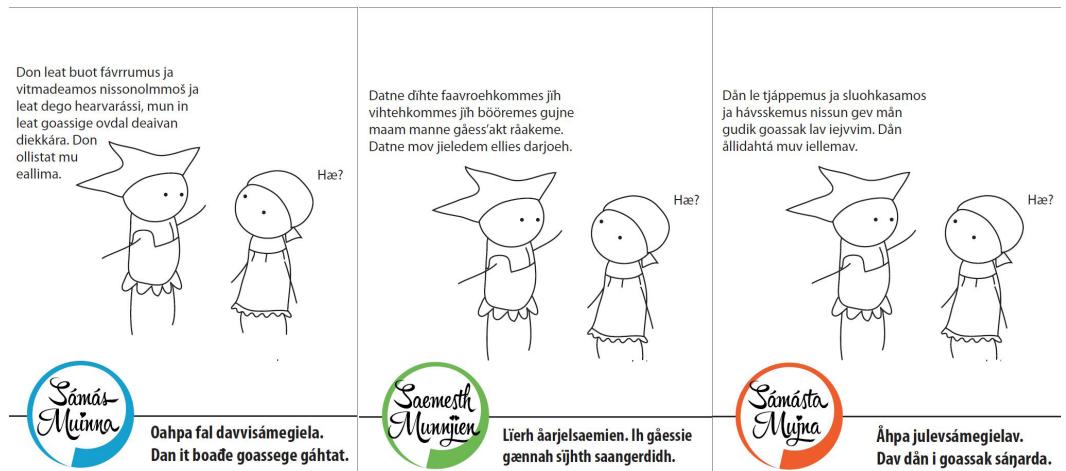

Geavaheapmi - Fylkkagielddaid guovttegielatvuoda doarjjar

3.3.2.2 Čállin- ja lohkanveahkki vuorrasiodda
Sámediggi ja Guovdageainnu suohkan leat evalueren 3-jagi ovddasmanniprošeavta "Lohkan- ja čállinveahkki vuorrasiodda".

Dás lea boadusin ahte gielddat sáhttet ohcat ruða giellaprošeavtaid doarjagis.

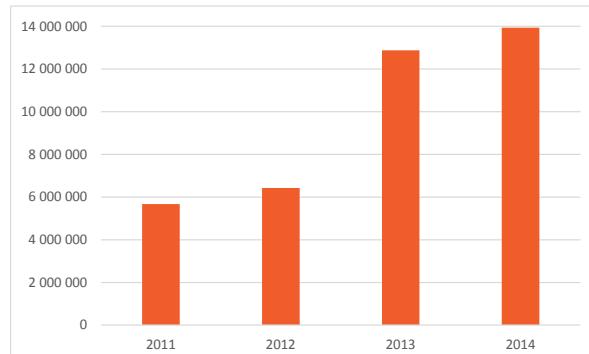

3.3.3 Sámi giellaguovddážat

Mannjil go giellaguovddážat evaluerejuvvojedje 2012:s, de leat giellaguovddážat cealkán ahte hálidiit eanet einnostahti rámmaeavttuid. Sámediggi lea lasihan njuolggodoarjaga 100.000 ruvnnuin juohke guovddážii, nu ahte juohke guovddáš oažu dál 825 000 ruvnna. Dasa lassin lea Sámediggi várren 3 miljovnna giellaguovddážiidda aktivitehtaplánaid vuodul maid giellaguovddážat leat sádden sisa.

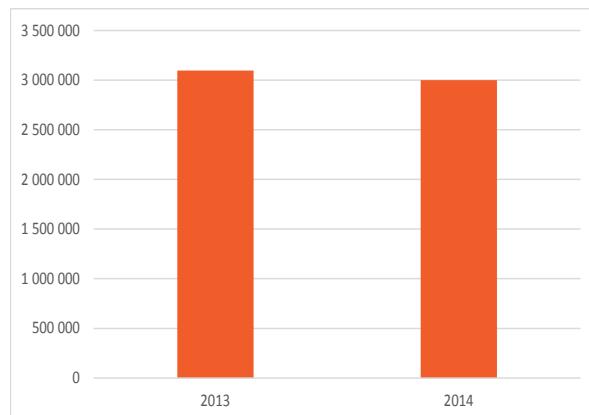
Oktiibuot ledje 13 giellaguovddáža mat ožžo njuolggadoarjaga Sámedikkis. Giellaguovddážiid doaimmat; giellakurssat, giellaarenat, ávdnasat ja buktagat čájehit ahte dát barget ángirit giellaovddidemiin iežaset doaibmaguvlluin.

Geavaheapmi - doarjja sámi giellaguovddážiidda

Sivvan stuorámus lassáneapmái 2012 rájes 2013 rádjai leat ovddidandoarjagat

Geavaheapmi - ovdánahttindoarjja sámi giellaguovddážiidda

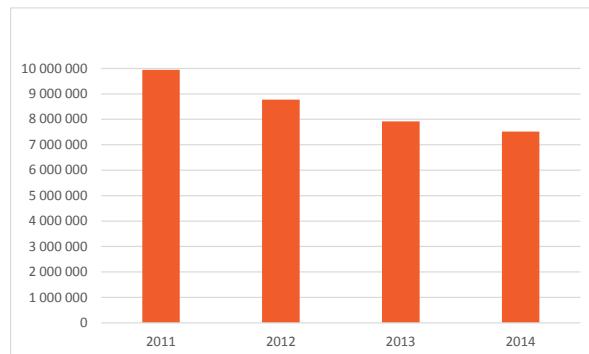

3.3.4 Sámi giellaprošeavttat

Sámediggi lei 2014:s várren 7,9 miljovnna ruvnnu doarjan giellaprošeavtaide. Doarjagat galge veahkkin nu ahte sámegiela geavahuvvo eanet, eanet olbmot ohppet sámegiela ja ahte huksejuvvojtit eanet arenat gos geavaha sámegiela.

2014:s bohte 80 ohcamuša miehtá riikka. Odđa trendan lei ahte bohte ollu ohcamušat doarjagaga oažzut ráhkadir odđa applikašuvnnaid fiehttotelefuvnnaide ja dihtordulbosiidda. Sámedikki ii nagodan buot dáid doarjut vátna veahkkeváriid geazil. Sámediggi lea maid juolludan doarjaga nannet giela sihke gávpogiin ja čoahkkebáikkii. Dasa lassin doarjui sámediggi rudain giellaleairraid ja giellaarenaid miehtá riikka. Dán lea Sámediggi jo dahkan máŋga jagi.

Geavaheapmi - doarja sámi giellaprošeavtaide

Säätmeégg

*2014:s
mearriduvvui
Sámedikki namma
nuortalašgi*

4 Kultuvra

Váldomihtomearri:

- Ealli ja girjás sámi dáiddár- ja kulturbiras mas lea buorre dássi ja mii lea olahanmuttus buohkaide.

4.1 Čielgaseappo ovddasvástádus sámi kultuvrras

4.1.1 Sámi kultuvrras lea lunddolaš ja deatalaš sadji ráđđehusa oppalaš ja bajimuš kulturpolitihkas

Sámedikkis leat háld dahuslaš oktavuohta čoahkkimat Kulturdepartemeanttain oktii juohke jahkebealis, gos juohkit dieđuid ja ságaškuššat áigeguovdilis áššiid birra. Go Sámediggi lei bivdán, de dollojuvvui čoahkkin kulturministariin Thorhild Widvey i 2014. Soabaimet das ahte ásahuvvo fásta ortnet čoahkkimiid várás politikhalaš dásis Kulturdepartemeanttain.

Gulahallamis guovddáš eiseválldiiguin kulturáššiid birra lea Sámediggi váldán ovdan Saemien Sijte huksema, Beaivváš Sámi Našunála teáhera ovddidanplánaid, sámi museaid rámmæavttuid muđui norgga museaid ektui ja Bååstede máhcahanprošeavtta.

Sámediggi lea čielgasit dadjan ahte kulturáŋgiruššamis lea áigumuš addit:

- sámi dáiddáriidda ovddidanvejolašvuodaid dáiddáršiehtadusa bokte
- sámi kulturásahusaid ohcanvuđot ortnegiid bokte buriid rámmæavttuid.

4.1.1.1 Sámi álbmoga ávvudeapmi 2017:s

Guovvamánu 6. b. 2017 lea 100 jagi áigi das go sámi álbmoga vuosttaš riikkačoahkkin dollojuvvui Troanddimis. Dat lea deatalaš dáhpáhus, maid Sámediggi áigu čalmmustahttit, sihke oktasaš sámi ávvudemiiñ ja nationála ávvudemiiñ. Ávvudeami ulbmilin lea gaskkustit máhtu sámi

kultuvrra ja historjjá birra, ja čájehit historjjálaš ovdáneami mearkkašumi sámiide go lea álgoálbmot.

Sámediggi lea ovdanbuktán ávvudanplánaid Stuorradikki presideantagoddái ja Gielda- ja odasmahttindepartementii. Dáid ovdanbuktimiid vuodul lea Sámediggi ohcan ruđaid Gielda- ja odasmahttindepartemeanttas jagiide 2015-17 háld dahussij ja čalmmusteami plánemii.

Lea ásahuvvon stivrenjoavku mas oasseváldin leat Troanddimma suohkan, Mátta-Trøndelága fylkkasuohkan ja Sámediggi, ja dasto prošeakta Sámi Latnja. Sámediggái lea leamaš deatalaš sihkkarastit báikkálaš ja regionála fakki prošeavttas.

4.1.2 Regionála ja báikkálaš eisevállddit ovttas váikkuhit sámi dáidaga, kultureallima ja sámi kulturásahusaid ovddideami

Sámedikkis lea maiddái 2014:s leamaš buorre ovttasbargu Norgga kulturráđiin, mii lea váikkuhan sámi kultuvrra nannema, maiddái ávnneskeahes sámi kulturárbbi.

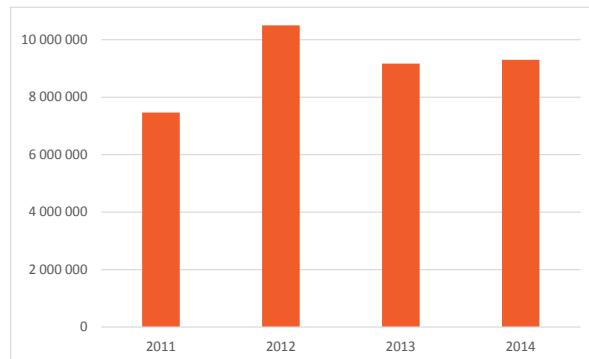
4.2 Buorit rámmæavttut sámi dáiddáriidda

4.2.1 Nana ja árjjalaš sámi kulturorganisašuvnnat

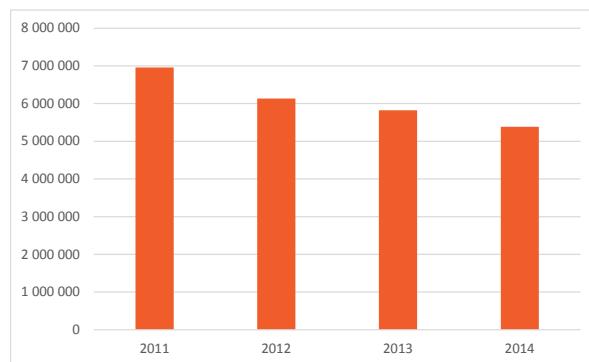
Sámediggi lea ollu jagiid bargan vuogádatlaččat ovttasbarggu nannemiin Sámi dáiddárráđiin (SDR) ja láhcán diliid nu ahte SDR ja dan vuollásaš rádit sáhttet ovddidit iežaset. Dáiddáršiehtadus lea leamaš guovddáš gaskaoapmi clán barggus ja maiddái 2014:s ledje buorit šiehtadallamat maid boadus lei buorre ja mainna bealit ledje duhtavaččat.

Sámi dáiddárráđdi ja Sámediggi lágidit oktasaš dáiddárkonferánssa juohke nuppi jagi. Jagi 2014 dáiddárkonferánsa dollojuvvui Guovdageainnus,

Geavaheapmi - musihkka ja girjjálašvuohta

Geavaheapmi - kulturdoaibmabijut

gosa ledje boahtán sámi dáiddárat viidát. Konferánssa fáddán ledje luohti, visuála dáidda ja sámi filmmat. Sámi dáiddáriid mielas lei deatalaš gozihit sin vuogatvuodaaid dáid dáiddasurggiid siskkobealde, sihke nationála ja riikkaidgaskasaš rievtti ektui ja sámi riekteáddejumi ektui

4.2.2 Ovdánahttit kvalitehta dáfus buori girjjálašvuoda mii lea olámuttus sámegillii

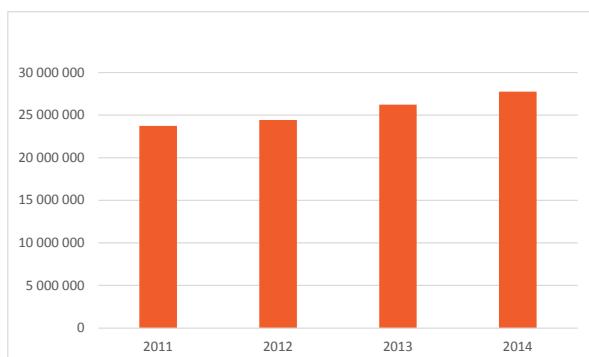
Sámediggi lea 2014:s álgghanan plánet girječálliprošeavtta. Prošeavtta ulbmilin lea movttiidahttit eanet almmuhit čáppagirjjálašvuoda dan bokte ahte rekruttere girječálliid geat cálllet sámegillii. Prošeavtta bokte galggašedje nuorat girječállit oažžut duohtha vejolašvuoda mánusa čállimii bagadeami, gelbbolašvuoda ovddideami ja fierpmádatčoahkkanemiid bokte. Sámedikkis lea ovttasbargu Sámi dáiddárrádiin prošeavtta čádaheamis ja administreremis.

4.3 Sámi kulturásahusat sámi kulturgaskkustan- ja vásihanarenan

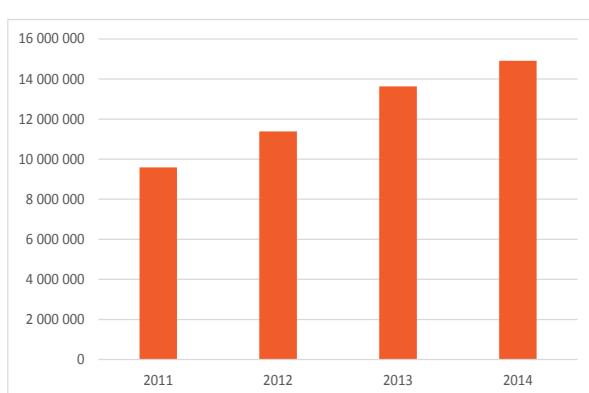
Mii leat joatkán ovttasbarggu ja gulahallama sámi kulturásahusaiguin 2014:s, ja Sámedikkis leat leamaš gulahallančoahkkimat ollu ásahusaiguin. Sámediggi lea ráhkadišgoahtán sámediggediedáhusa sámi kulturásahusaid birra, mii galgá gárivistuvvot 2015:s. Dan oktavuoðas lea Sámedikki dievasčoahkkkin geassemánus meannudan čilgehusa sámi kulturásahusaid birra, ja Sámediggi lea doallan rávačoahkkimiid sámi kulturásahusaiguin.

4.3.1 Fágalaččat nana sámi kulturásahusat Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner

Geavaheapmi - sámi museat

Geavaheapmi- kulturviesut ja kulturgaskkustanarenat

4.3.1.1 Saemien sijte

Saemien Sijte Snoasas dárbbasa divdna odda vistti, gos lea vejolašvuhta gaskkustit máttasámi kultuvrra ja historjjá, muhto maiddái eanet ángirušsat mâtkeeláhusaiguin ja barggolašvuodain guovllus.

Odda vistti ruhtadeapmi viessoláigoortnega bokte ii vuoruhuvvon lagi 2015 stáhtabušeahdas. Sámediggi lea bivdán Stuorradikki oažzut Ráddhehusa čielggadit odda Saemien Sijte stáhtusa ja ahte čilgejuvvošii ovdánanplána birra dálá huksenplána odda molssaeaktun lagi 2015 áigge.

4.3.1.2 RiddoDuottarMuseat

Sámediggi lea maiddái 2014:s bargan árjalaččat buoridan dihte ovttasbargodiliid RiddoDuottarMuseas. Dan vuodul lea Sámediggi ráhkadan rapporta RiddoDuottarMusea birra 2014:s. Raporttas råvvejuvvo earret eará ahte

- vuoddudusas ásahuvvo ráddi
- stivra viiddiduvvo nu ahte buot eaiggádiin lea ovddasteaddji
- museaid báikkálaš faggi nannejuvvo
- fuolahuvvo buresdoaibmi stivrenorgána

Odda stivra lea válljejuvvon. Sii barget dál dáid rávvagiid čáđahemiin, ja buoret ovttasbargodiliid láhčimiin RDM:s ja og fokusere musea ovddideami.

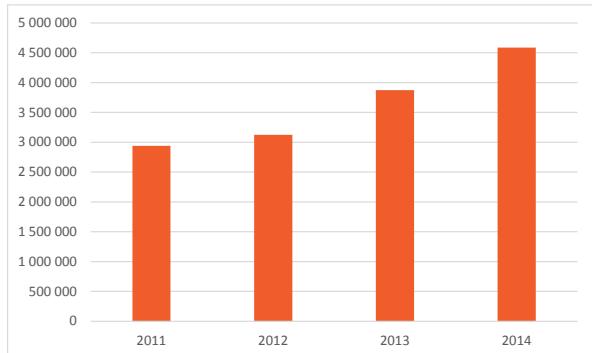
RDM hálldaša Sámedikki dáiddaoastinortnega ja sisaoastinlávegoddi lea maiddái 2014:s oastán árvvoláš dáidaga čoahkkádussii. Hástalussan lea dat go árvvoláš dáiddačoahkkádussii eai leat dál doarvái buorit dahje stuorra rájadanejolašvuodat Sámi Vuorkádvirriin Kárásjogas. Sámediggi ja RDM álggahedje 2014:s proseassa dainna áigumušain ahte láigohit eará lokálaid dáiddačoahkkádussii. Álgá leat hoahppu bargagoahtit fas prošeavttain Sámi dáiddamusea.

4.3.1.3 Nuortasámi musea

Sámedikkis lea buorre ja lávga gulahallan Deanu ja Várijjat musea siiddain (DVMS) man oassi Nuortasámi musea lea. DVMS lea maiddái

Geavaheapmi - festiválat

2014:s bidjan ollu resurssaid Nuortasámi musea gárvisteamai. Odja teknihkalaš hástalusat museas leat dadistaga manjidahttán gárvisteami. Sámediggi ja DVMS leat muitalan čielgasit Stáhta huksenfitnodahkii, mas lea ovddasvástádus vistti gárvisteamis, ahte mii eat leat duhtavaččat ovdánemiiin. Jagi 2014 loahpas dagai Stáhta huksenfitnodat juoga dan oktavuođas mainna Sámediggi ja DVMS leat duhtavaččat.

4.3.1.4 Båâstede - sámi kulturárbbi máhcaheapmi
Sámediggi lea dahkan šiehtadusa das ahte sámi dávvirat mat leat Norgga álbmotmuseas ja Kulturhistorjálaš museas máhcahuvvojít sámi museaide. Mii leat bálkáhan bargi ráhkkanit dán bargui, muhto konserveren ja magasineren goluid ruhtadeapmi ii leat čovdojuvvon. Sámediggi ii nagot dán okto čoavdit ja lea bivdán guovddáš eiseválldiid gávdnat čovdosa.

4.3.1.5 Projekteren Beaivvás Sámi

Našunálateáhter

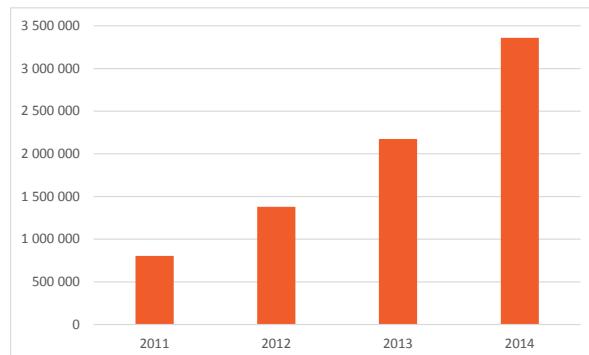
Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan Beaivvás Sámi Našunálateáhtera odja teáhtervistti huksenprogrammaprošeavttia. Sámediggi doarjui ahte huksenprošeavttain jotkojuvvo ovdaprošeaktan, 25.10.11 huksenprogramma rámmaid siskkobéalde.

Sámediggi lea gearggus váldit
hálddašanovddasvástádusa Beaivváš Sámi
Našunálateáhteris dan bokte ah te geatnegahttá
iežas nannet ja ovddidit doaibmabušeahahta
dalle go teáhtervisti duohtan dahkkojuvvot.
Mihttomearrin lea oažžut várrejuvvot
rudaid stáhtabušeahahtas ovdaprošekterema
álggaheapmái, ohcama vuodul mii lea
sáddejuvvon Kulturdepartementii.

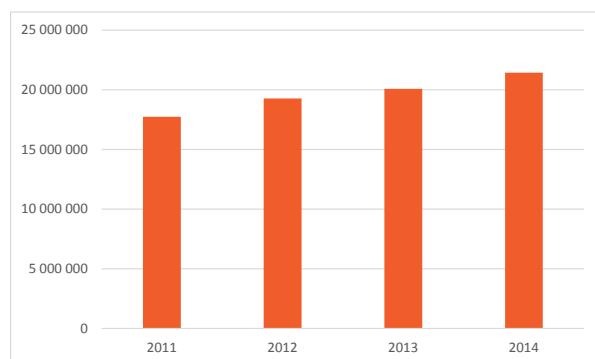
4.3.1.6 Várdobáiki Sámi guovddáš

Várdobáiki Sámi guovddáš márkasámi guovllus
lea dán lagi čađahan ođđasis organiseren-
ja ovddidanproseassa dainna ulbmilin ah te
ráhkkanahttit guovddáža huksema. Ođđasis
organiseren Oasussearvin lea čađahuvvon
Sámedikki ruhtademiin.

Geavaheapmi - dáidda- ja kulturgaskkkustanarenat

Geavaheapmi - teáhterat

4.3.2 Sámi ásahusat leat sámi dáidaga ja kultuvrra deatalaš gaskkusteaddjít

4.3.2.1 Sámi teáhterat

Sámedikkis lea oktasaš álgga Davvi-Trøndelága Allaskuvllain ja Beaivváš Sámi Našunálateáhterii ja leat ovttas mearridan álggahit prošeavtta sámegielat neavttároahpu ektui. Prošeavtta mihttomearrin lea oažžut neavttáriid geaid bargogiella lea sámegiella, go dakkár olbmot väilot sakka.

4.3.2.2 Sámi filmmat

Sámi filmmain lea buorre ovdáneapmi ja dain leat buorit buvttadeamit 2014:s ja maid ollu nuorra sámi buvttadeaddjít leat dahkan. Sámediggi doarju barggu davviriikkalaš sámi filbmabuvttadeami ovddidemiin nu ah te mis leat eaiggáoasit ođđa Riikkaidgaskasaš sámi filbmainstituhtas.

4.4 Sámi valáštallan

4.4.1 Viiddes ja buorre valáštallanfálaldat sámi álbumoga várás

2014:s ledje ollu buorit ohccit Sámedikki kultur- ja valáštallanstipendii. Sin gaskkas válljiimet vihtta dáiddára ja valáštalli oažžut stipeandda, 25 000 rujuohkehažžii.

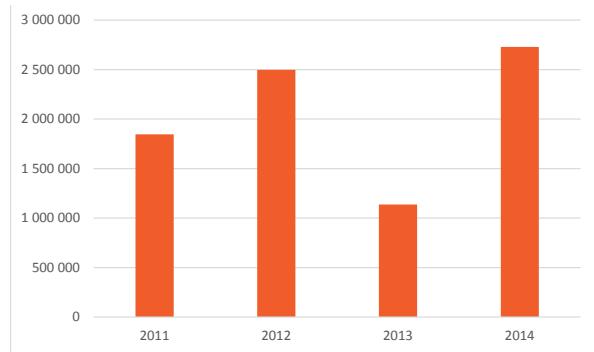
4.4.1.1 Arctic Winter Games
Arctic Winter Games (AWG) lágiduvvui njukčamánus 2014 Fairbanks nammasaš báikkis Alaskas. Sámiid valáštallanlihttu searvvai ja mielde ledje čuoigit, spábbačiekčit ja dáiddárat sihke Norgga, Ruota ja Suoma beale Sámis. Sámi oassálastit ozžo ollu medáljaid ja ovddastedje sámi álbumoga goargadis vuogi mielde.

Sámedikki presideanta lei mielde doaluin ja beasai deaivvadit lágideddjiid ovddasteddjiigun ja oasseváldi surggiid ovddasteddjiigun.

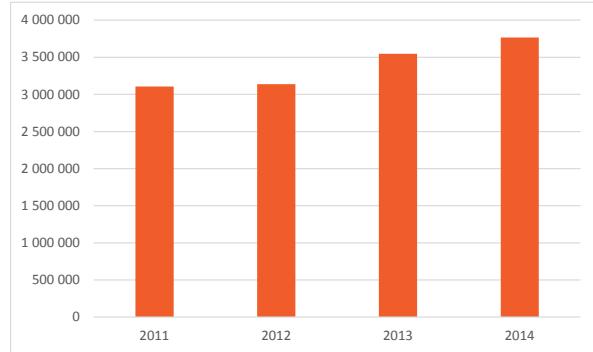
4.4.1.2 Spábbačiekčan

2014:s ásahuvvui odđa sámi spábbačiekčansearvi, FA Sápmi. Dát searvi organisere sámi spábbačiekčandoaimmaid govdodat- ja njunušdásis. FA Sápmi lea CONIFA lahttu mii organisere spábbačiekčama daid riikkaid ja guovlluid várás mat eai leat UEFA/FIFA lahtut. 2014:s lágiduvvui Conifa World cup Staares Ruota bealde, ja FA Sápmi searvvai dáid čiekčamiidda ovttain dievdojoavkkuin.

Geavaheapmi - sámi valáštallan

Geavaheapmi - sámi mediafálaldat

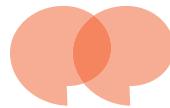

4.5 Sámi mediat

Sámediggi lea 2014:s joatkán eanaš ánjgiruššamiiguin sámi mediaid ektui ja lea dasa lassin addán prošeaktadoarjaga earret eará Guovdageainnu lagaš radioio ja Siellaga oðđasiidda. Goappašagat dáin mat leat namuhuvvon leat buorit ovdamearkkat deatalaš oalgebuktagiidda sámi mediämäilmmis.

4.5.1 Hukset ja ovddidit sámi mediaid servodatáŋgiruššama oassin

4.5.1.1 Gulaskuddanvástádus NRK-plakáhtii
 Sámediggi lea addán gulaskuddanvástádusa Kulturdepartementii NRK-plakáhta birra. Sámediggi deattuhit erenoamážit plakáhta sisdoalu gulaskuddanvástádusas. Dasto deattuhii Sámediggi daid prinsihpalaš vuigatvuodaid ja gáibádusaid mat sámi álbmogis leat go guoská ollislaš mediafálaldahkii.

Čoahkkimis NRK-stivrrain lea Sámediggi dovddahan makkár vuordámušat das leat NRK:ii. Sámediggi deattuhii ahte lea dárbu nannet mánáid-tv fálaldaga ja viiddidit govdodaga ja eanet čiekjudeami sierra áššesurrgiid siskkobealde sámi oainnu vuodul. Dat makkár mearkkašupmi NRK:s lea sámegielaid ovddideamis ja goziheamis válđojuvvui maiddái ovdan, mii eaktuda nannet ja buoridit mediafálaldaga sámi álbmoga várás.

5 Biblioteka

Váldomihttomearri:

- Buorre sámi bibliotekafálaldat.

5.1 Gaskkustandoaibma

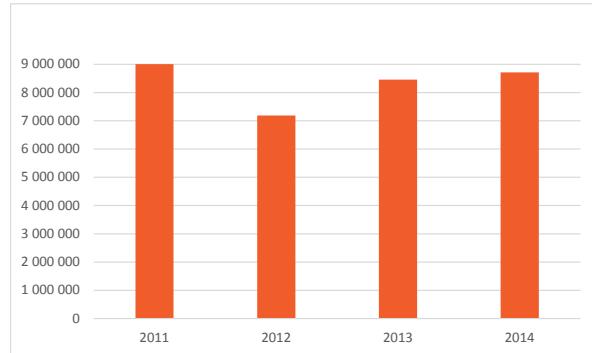
5.1.1 Girjebusset

Sámediggi lea addán njuolggadoarjaga gávcci sámi girjebussii 2014:s. Oktiibuot dát doarjja lei 8 711 000 ru.

Sámedikkis lea 2014:s leamaš okta oktavuohtačoahkkin bussiid bargiiguin. Muhtun busset doibmet kulturbussen, main lea stuorát fokus čajáhusaide ja sierra doaluide busses luoikkaheami lassin. Árbevirolaš girjebusset leat gáržzít čajáhusaide ja doaluide, ja daid válodoibaum lea luoikan. Eanaš bussiin lea bargiin sámi gelbbolašvuhta, dahje lea ovttasbargu sámi ásahusain gos vižžet dárbbašlaš sámi gelbbolašvuoda.

Sámediggi lea rievdadan girjebusseddoarjaga juolludaneavttuid 2012:s. Odda eavttuid mielde galget girjebusset buktit statistihka man ollu dain leat sámi mediat ja man ollu leat daid luoikan. Čájeha ahte girjebussiin lea váttis buktit statistihka sámi ávdnasiid oastimiin ja luoikamiin, danne go bibliotekavuogádat ii sirre dan. Sámediggi áigu ain bargat dan ala ahte šattašii vejolaš oažžut statistihka sámi girjálašvuodas ja eará medianin.

Geavaheapmi - sámi girjebusset

5.1.2 Sámedikki biblioteka

Sámedikki girjerádu galgá nannet ja ovddidit bibliotekafálaldaga sámi álbumoga várás. Girjerádu lea sámi girjálašvuoda ja sámi bibliotekabálvalusa máhttouovddáš, ja lea Sámedikki politihkkariid ja bargiid hálldašanbiblioteka.

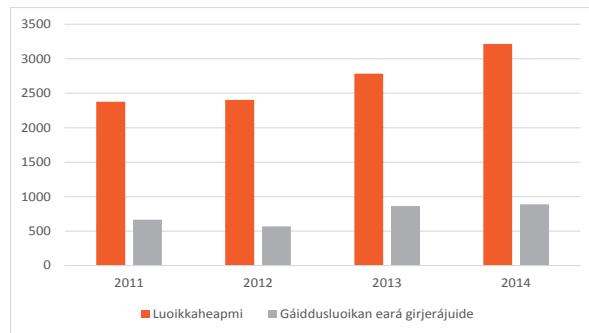
Čoahkkádusas leat eanemusat girjálašvuhta, musihkka, jietnagirjjit ja filmmat sámegillii ja sámi diliid birra guđe gillii ihkinassii.

Oassi luoikkaheamis dingojuvvojtit eará fága- ja álbmotbibliotekaid bokte. Sámedikki girjerádjtu luoiká girjebáhkaid girjebussiide ja eará bibliotekaike.

Ovttas Deichmann mánngagielat bibliotekain Oslos sádde Sámedikki biblioteka sámi girjálašvuoda girjepáhkaid miehtá riikka čalmmustaattin dihtii eatnigiela beaivvi guovvamánus 2015.

Biblioteka lea 2014:s geargan registeremiin boarráset, árvvolas girjijiid mat gullet spesiálačoakkáldahkii. Dáid sáhttá ohcat girjerádjovuogádagas.

Luoikkaheapmi Sámedikki girjerádjosis

5.2 Bibliotehkaovddideapmi

Sámediggi lágiidii Sámi girjjálašvuodabeivviid čakčamánus Sámedikki bibliotehkas. Sámediggái lea deatalaš ahte bibliotehkat ieža váldet ovddasvástádusa sámi girjjálašvuoda ovddideamis ja gaskkusteamis. Sámedikki bibliotehka váikkuha dasa dakko bokte ahte lágida fágalaš semináraid lokten dihtii bibliotekáraid ja earáid gelbbolašvuoda sámi girjjálašvuodas ja kultuvrras.

Ollu min sámi girječálliin, geat leat leamaš nominerejuvvon Davviriikkalaš ráđi girjjálašvuodabálkkašupmái, ledje bovdejuvvon seminárii. Sii ledje hui giitevaččat go besse bidjat ovdan girjjiideaset, ja oassálastit ledje hui duhtavaččat prográmmain.

Sámedikki bibliotehka lei ovddidan cealkámušaid ja evttohusaid Finnmárkku riikkaidgaskasaš girjjálašvuodafestivála sámi ovdanbuktimiidda. Festivála lágiduvvui Álttás skábmamánus, ja doppe lei buorre ja mánggabealat prográmma ja girječállit miehtá Davviriikkaid oassálaste.

6 Máhttua

Váldomihttomearri:

- Sámi álbmogis leat máhttua, gelbbolašvuohta ja gálggat mat gáibiduvvojít jus galgá sáhttet gáhttet ja ovddidit sámi servodaga, ja vai sáhttá aktiivvalaččat oassálastit sámi, našunála ja riikkaidgaskasaš servodagas.

6.1 Mánáidgárdi

Doarjaortnegiid bokte mat mis leat, lea mánáidgárddiin main lea sámegelfálaldat, vejolašvuohta ohcat doarjaga. Vásihuusat mánáidgárddiin muallit ahte doarjaortnegat leat stuora ávkin mánáidgárddiide vai sáhttet čalmmustahttit sámi perspektiivva mánáidgárddis. Doarjaortnegat leat dál árvvoštallama vuolde, ja Nordlandsforskning čađaha dán barggu.

Sámediggediedžáhusa čuovvoleapmái sámi mánáidgárdefálaldaga birra, lea Sámedikkis dáljodus proseassa hábmet doaibmaplána. Doaibmaplánas lea fokus dihto doaimmaide mat galget biddjot johtui boahtte njeallje jagi. Jus galgá nagodit olahit mihttomeari ahte ásahit buriid bajásšaddaneavttuid sámi mánáidgárdefálaldaga bokte, de lea guovddáš ášši ahte sáhttá bargat struktuvrralaččat nu ahte doaimmat biddjojt johtui.

6.1.1 Mánáidgárddi sisdoallu

Deháleamos váikkuhangaskaomiiin mánáidgárdesuorggis leat doarjaortnegat sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegiellossodat. Rapportaid bokte maid mánáidgárddit addet midjiide, diehitit mii ahte ruđat geavahuvvojít bálkáhit kulturguddiid geat sáhttet gaskkustit sámi kultuvrra, muhto maiddái čalmmustahttit sámi kultuvrra oinnolaš áđaid ja dovdomearkkaid bokte.

Sámedikki diehtojuohkingihpa sámi mánáidgárdefálaldaga birra lea odasmahttojuvvon, ja gihpa lea ávkkálaš go galgá juohkit dieđuid sámi mánáid vuogatvuodaid birra oažžut sámegelfálaldaga mánáidgárddis. Sámedikkis lea ovttasbargu fylkkamánniiguin Trøndelágas, Nordlánndas, Romssas ja Finnmarkkus viidáset kártema birra buot suohkaniiin gos leat sámi mánát geat háliidit sámegelfálaldaga.

Sámedikki neahttiiddut mánáidgárddiid birra lea odasmahttojuvvon ja addet dehálaš dieđuid áigeguovdilis bealálaččaide. Mánáidgárdečálus "stullan" lea dakko bokte lotnahuvvan eret digitála neahttiidduiguin.

Sámediggi lea 2014:s lágidan guokte mánáidgárdeseminára mánáidgárdebargiid várás. Mii leat lágidan lullisámi seminára ovttasbarggus Davvi- ja lulli-Trøndelága ja Nordlánnda fylkkamánniiguin, gosa čoahkkanedje sullii 30 oasseváldi. Seminára fáddán lei kulturdiehtu, -máhttua ja -ipmárdus ja gielladikšun mánáidgárddis. Lullisámi giellaambassadevrat ovdanbukte Sámedikki giellakampánja "Sámás muinna" semináras.

Nubbi mánáidgárdeseminára lágiduvvui Álttás ja doppe ledje sullii 100 oasseváldi. Fáddán ledje giella, kulturipmárdus mánngakultuvrralaš servodagas ja digitála oahppanresurssat. Eai goasse ovdal leat leamaš ná ollu oasseváldit ovta mánáidgárdesemináras. Dát čájeha ahte mánáidgárdebargiin geat barget sámi mánáidgárdefálaldagain, lea dárbu oktasaš arenai gos deaivvadit. Goappašiid semináraid manjjil mualledje oasseváldit ahte ledje duhtavaččat semináraid sisdoaluin ja ahte seammás lea ávkkálaš deaivvadanbáiki vásihułlonohallamii, gelbbolašvuoda loktemii ja kvalitehtaovddideapmái.

6.1.2 Giellamovttiideapmi mánáidgárddis

Sámediggi lea lágidan giellamovtiidanseminára Romssas skábmamánu, ovttasbarggus Finnmárkku ja Romssa fylkkamánniguin ja Lohkanguovddážiin. Seminára fáddán ledje giellabargu mánáidgárddis ja geahčadeapmi muhtin mánáidgárddiid giellabargguin. Seminárii oassálaste sullii 40 olbmo.

Okta deháleamos váikkuhangaskaomiin dasa ahte mánát ožzot nannejuvvot giellamovtta davvi-, lulli- ja julevsámegielas lea doarjaortnet sámi giellaoahpahussii. 2014:s ledje 127 máná geat ožžo sámegieloahpahusfálaldaga dáža mánáidgárddiin. 106:s sis ožžo davvisámegieloahpu, ovccis ožžo julevsámegieloahpu ja 12 ožžo fálaldaga lullisámegielohppui. Mánáidgárddiid lohku gos fállet sámegieloahpahusa rievddada jagis jahkái.

2013 ja 2014 loguin oaidná Sámediggi ahte mánáidgárddiid lohku lea veahá njiedjan Finnmárkkus, muhto lea lassánan Romssas, Nordlánndas ja Lulli- Trøndelágas. Oktiibuot ožžo 26 mánáidgárddi doarjaga sámegieloahpahussii 2014:s, ja 22 mánáidgárddi ožžo 2013:s.

Mánáidgárddiid raporttaid vuodul oaidnit mii ahte ruðat geavahuvvojtu vuosttažettiin giellaovttasbargi bálkágoluide.

6.1.3 Giellalávgunmodeallat

Sámediggi lea bargame ovddidit buriid ovddidanmodeallaid giellaoahppamii mánáidgárddiide gos lea sámegielfálaldat. Dáid galgá sahttit geavahit ovttaskas olbmo gielladili mielde ja báikkálaš diliid ektui.

2014:s juolluduvvo giellaprošeaktaruðat báikkálaš ovdánahttinprošeavtaide oktiibuot lahka 1 000 000,- ruvnu ovddas. Dát muitala ahte mánáidgárddiin main lea sámegielfálaldat lea dárbu ovdánahttinprošeavtaide main sáhttet atnit vuoddun daid eavttuid mat mánáidgárddis leat. Oktasaš ášši dán prošeavttain lea ahte biddjojt searat sámi giellaoahpahussii.

6.1.4 Pedagogalaš reaiddut ja duhkorasat

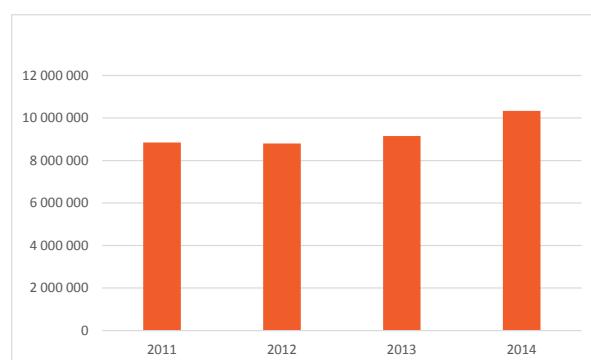
Sámediggi lea 2014:s kárten pedagogalaš reaidduid, duhkorasaid ja oahppanresurssaid oaivvilduvvon mánáidgárddiide. Dán kártemis leat sullii 350 nama. Namat leat kategoriserejuvvon fágasurggiid mielde mánáidgárddi rámmaplána mielde. Kárten čájeha ahte gávdnojut sullii 150 fáddágihppaga, sullii 140 máinnasgirjji, sullii 20 doasa main leat koarttat/ ságastallankoarttat, unnit go logi spealu ja jietnagirjjit ja sullii 10 cuoigungirjji.

1 289 000 ruvnu doarjja juolluduvvui pedagogalaš reaidduide ja duhkorasaise, golmma prošektii. Dát ledje konkretiserenreaiiddu ja applikašuvnnat main lea fokus sámi gillii. Sisa bohte ohcamat 1,5 ja 1,7 miljovnna ruvnu ovddas doarjjaohcamiiorgaleapmái ja heiveheapmái digitála reaidduin sámegillii, dáidda ii lean Sámedíkkis ruhta.

6.1.5 Ovttasbargu ja oktavuohta gaskal ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla

Sámediggi áigu sihkkarastit oktavuoða ja ovdáneami oahposisdoalus mánáidgárddis skuvlii, nu ahte lea kontinuitehta sámi giela ja kultuvrra barggus. Sámediggi áigu eanet konkrehta searvat prosessii ja lea dan oktavuoðas gulahallan earret eará Romssa ja Finnmárkku fylkkamánniguin. Viidáset lea Sámedíkkis leamaš áirras mánáidgárddiid váhnenlávdegottis našunála dásis. Sámediggái lea dehálaš sihkkarastit "sámi váhnenjiena" áigeguovdilis mánáidgárdepolitikhalaš áššiin.

Geavaheapmi - sámi mánáigárdefálaldat

6.2 Vuodđooahpahus

6.2.1 Sámi skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu

6.2.1.1 Doarjja sámi oahppanresurssaide

Váldoángiruššan dábálaš oahpponeavvui vuodđooahpahussii lea ollásit gokči oahpponeavvut sámegielas nubbigiellan, go dát fága lea mas oahppoplána lea eanemusat rievdan manjjil oahppoplánaođasteami 2012:s ja 2013:s. Proseanttaid mielde lea maid ohppiid lohku njiedjan sin gaskkas geain lea sámejella nubbigiellan manjjil Máhttoloktema doaibmama.

Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid gaskkas lea Sámediggi vuoruhan oahppanresurssaide raporterejuvvon dárbbuid mielde molssaevttolaš ja lasiheaddji gulahallama várás. Doarjja lea juolluduvvon ollásin oažžut kártenreidduid giellaovddideami várás ja ollásin oažžut ráiddu mas leat girjjit maid lea geahpas lohkat. Dasa lassin lea juolluduvvon doarjja digitála oahpponeavvuide lohkan/ cállinváttisvuodđaid suorggis ja matematihkas.

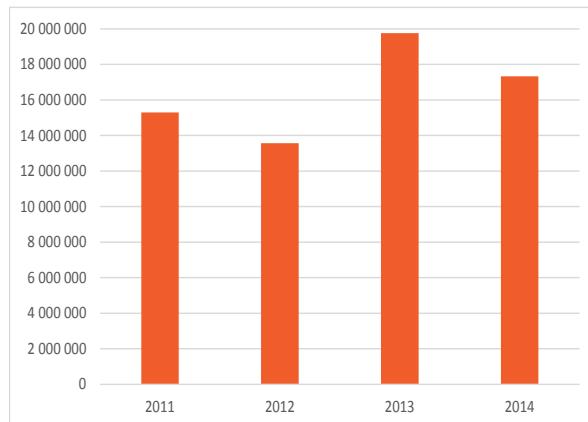
3 323 000 ruvdno lei várrejuvvon viidásetfievrrideapmái matematiikkagirjjiid Multi jorgaleamis vuodđoskuvlla várás. 2014:s leat Multi-girjjit 1.-7. jahkecehkiide válbmejuvvon davvisámegillii.

Matematiikkagirjjiid Sirkel, 8.-10 jahkecehkiid várás, leat dáljorgaluvvon. Dál leat vel báhcán jorgalit Multi- girjjiid 1.-7. jahkecehkiid várás julev- ja lullisámegillii. Dát bargu lea váldán guhkit áiggi go plánejuvvon, go fágas lea váilon terminologija.

6.2.1.2 Oahpponeavvuid buvttadeami doaibmaplána 2015-2018

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii golggotmánu 2014 Sámedikki doaibmaplána oahpponeavvo buvttadeami várás 2015-2018. Doaibmaplánas leat višuvnnat, doaibmabijut ja fokussuorggit sámi oahpponeavvuid buvttadeamis gustovaš plánabuktosa ektui vuodđooahpahussii ja láidesta danin Sámedikki barggu ođđa sámi oahpponeavvuid buvttadeamis.

Geavaheapmi - oahpporesurssaid ráhkadeapmi

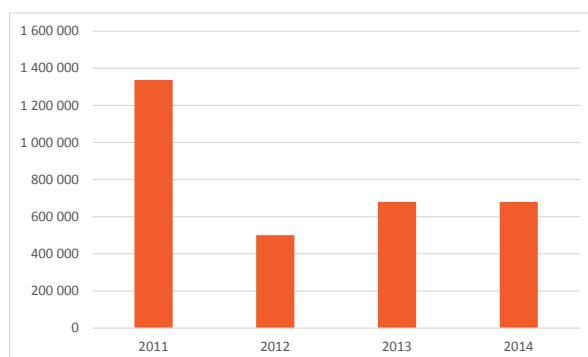
Sámediggi lea 2014:s deattuhan válivuoda sámi oahpponeavvui ruhtadanministarii, máhttoministarii, gieldda- ja odasmahttinministarii ja Stuoradikki gieldda- ja hálldašanlávdegoddái, muho eat ožzon eanet ruđaid oahpponeavvuid buvttadeapmái.

Dasa lassin lea dat váldon bajás čoahkkimiin bearash- ja kulturlávdegottiin.

Sametinget har i 2014 påpekt situasjonen med manglende samiske læreridler overfor finansministeren, kunnskapsministeren, kommunal- og moderniseringsministeren og Stortingets kommunal- og forvaltningskomité, uten at dette ga uttelling for overføringene til utvikling av læreridler.

I tillegg er dette tatt opp i møter med familie- og kulturkomitéen.

Geavaheapmi - árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuodđoskuvllas

6.2.1.3 Sámi oahpponeavvoportála - Ovttas-Aktan-Aktesne

Sámedikkis lei maid 2014:s ovttasbargu Sámi allaskuvllain oahpponeavvoportála birra. Oahpponeavvuid mat gávdnojít portálas sáhttá oažžut luoikkas, dat gávdnojít Sámedikki oahpponevvohagas, gos buot luoikkaheapmi hálddašuvvo.

6.2.1.4 Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuodđoskuvllas

- Sámediggi lea 2014:s juolludan ruđa:
- Billávuona mearrasámi bajásšaddanguovddážii
- Deanu sámeskuvlji
- Guovdageainnu mánáidskuvlji
- Tårnnet skuvlji
- Máze lagasbirasguovddážii

Earret eará lea Billávuona mearrasámi bajásšaddanguovddáš ožzon doarjaga prošektii mii galgá lasihit skuvlla, oahppi ja oahpaheaddji gelbbolašvuoda ávkkástallat biebmoresurssain lagasbirrasis. Buot dát galgá addit skuvlii stuorát vejolašvuoda ávkkástallat báikkálaš resurssain ja báikkálaš máhtus, mat leat oassin mihtuin Máhttolokten - sámis.

6.2.1.5 Lullisámi tearbma- ja oahpponeavvobuvttadeapmi

Sámediggi lea šiehtadusáigodagas juolludan 2 miljovnna ruvnno dán ovttasbargui. Šiehtadusa doaibmaáigodat lea 2013-2015. Sámedikkis lea mihttomearri váikkuhit dasa ahte šiehtadus odastuvvo 2015:s.

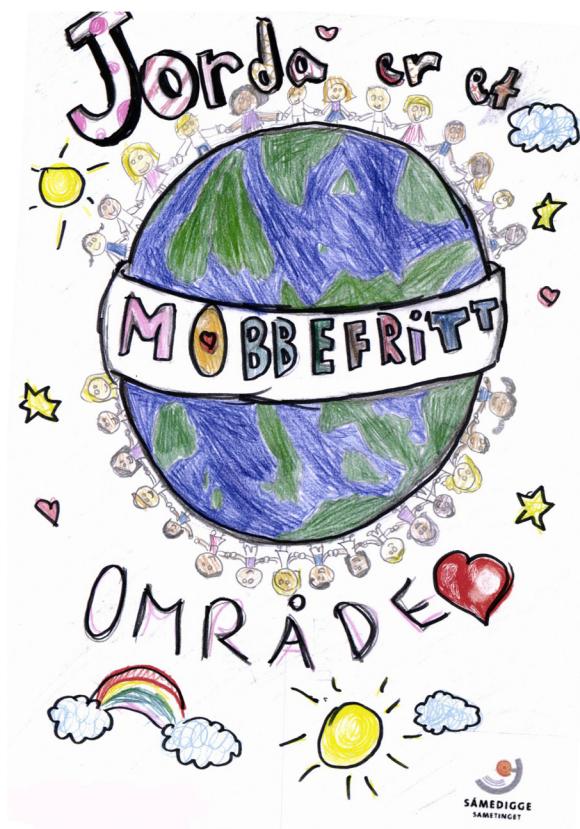
6.2.1.6 Sámi lohkanguovddáš

Sámediggi lea čoahkkimis gieldda- ja oðasmahttindepartemeanttain ovddidan min oainnu Sámi lohkanguovddáža rolla ja stáhtusa birra. Go geahččá guovddáža viiddis mandáhta ja dili mas sámi gielat leat, de lea váttis ipmirdit manin vuodđojuolludus guovddážii lea ollu badjel 4 miljovnna unnit go eará našunála guovddážidda.

Sámediggi lea danin bivdán ahte guovddáš galgá oažžut seamma stáhtusa ja rámmaid go mudui našunála guovddážat.

6.2.1.7 Gáiddusoahpahus

Fylkkamánnéámmáhat Nordlánddas ja Finnmarkkus leat bargame sámi gáiddusoahpahusáššiin. Sámediggi lea bivdán oažžut dieđuid barggu birra ja áigu bivdit

konsultašuvnna sámi gáiddusoahpahusa rámmabuktosa birra, ovdal go dat loahpalaččat mearriduvvo.

6.2.2 Sámi oahppi vuogatvuodat ja oahppanbiras

Sámediggi lea 2014:s bargin dan nala ahte buot mánain ja nuorain galgá leat riekti bajásšaddan- ja oahppanbirrasii gos ii gávdno givssideapmi dahje vealaheapmi.

6.2.2.1 Sámedikki doaimmat buori ja oadjebas oahppanbirrassa ektui

Sámediggi lea 2014:s čáđahan gilvvu, gos skuvllat ja skuvlaluohkát hástaluvvo ráhkadir plakáhta givssideami vuostá barggu birra. Vuositit šadde 2A luohkká Kárášjoga mánáidskuvllas ja 6A luohkká Gyllenborg skuvllas Romssa suohkanis ja sii juogadedje vuottu mii lei 10 000 ruvno. Vuitolplakáhtat bohtet geavahuvvot Sámedikki barggus givssideami vuostá sihke báikkálaččat ja našunála dásis.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Djupedal-lávdegottiin. Lávdegoddí galgá geahčadit movt sahttá buoridit skuvlabirrassa ja unnidit givssideami. Čoahkkima fáddán lei ohppiid psykososiála biras ja digitálá givssideapmi. Sámediggi buvttii cealkámuša lávdegoddái hástalusaid birra givssideamis sámi skuvlaárgabeaivvis, ja buvttii evttohusa movt sahttá easttadit ja garvit givssideami. Sámediggi searvvai maid dalle go Djupedal- lávdegottis lei rabas digaštallan fáttá birra Litteraturviesus Oslos.

Sámediggi lea buktán čálalaš cealkámuša Ludvigsen- lávdegotti bargui, ja lea leamaš mielde gulahallankonferánssas man lávdegoddí lágidii. Ludvigsen- lávdegoddi galgá árvvoštallat vuodđooahpahusa fágaid gelbbolašvuoda gáibádusaid ektui servodat- ja bargoeallimii boahtteáiggis. Sámediggái lea dehálaš ahte gávdno skuvlastrukturva mii vuhtiiváldá sámi ohppiid rievtti oahpahussii gielas ja kultúrvvuin, sámi ovttasbarggus riikarájáid rastá, dálkkádaga ja birrassa birra, árbevirolaš máhtu birra, areála-

ja kulturgaskkusteami birra, iešmearrideami birra, álgoálbmotpolitihka birra ja didolaš giellaoahpahusa ja -hálddašeami birra.

6.2.2.2 Sámegieloahpahusa fierpmádat, NetSam

Sámegieloahpahusa fierpmádat, NetSam, mii vuodđuduvvui 2013:s, lea riikaviidosaš ja galgá leat ávkin oahpaheddjiide ja earáide geat barget oahpahusain sámegielas ja sámegillii. Lea leamaš stuora beroštupmi fierpmádahkii, ja dál leat badjel 80 oahpaheaddji ja earát geat barget sámegieloahpahusain, searvan miellahttun.

Sámi lohkanguovddás Sámi allaskuvllas lea čállingoddi ja oktiiheiveha fierpmádaga. Sámediggi juolludii 300 000 ruvno 2014:s fierpmádahkii. Sámi allaskuvllain lea čállojuvvon šiehtadus dan birra movt ruđat galget geavahuvvot.

6.2.3 Oahpahusa lágalaš ja struktuvrralaš rámmat

6.2.3.1 Lágaid ja lähkaásahusaid ođasmahttin

Sámediggi lea buktán gulaskuddancealkámušaid ja gulahallan ráđđehusain go lágat ja lähkaásahusat rivdet oahpahusa suorggis.

Sámedikki dievasčoahkkimis miessemánu 2014 meannuduvvui ášši oahpahusláhka ja priváhtaskuvlaláhka – sámi ohppiid vuogatvuodat. Mearrádusas lohká Sámediggi ahte sámi mánáid ja nuoraid vuogatvuodat mat leat vuodđuduvvon vuodđolágas ja riikkaidgaskasaškonvenšuvnain ja julggaštusain, eai boade doarvái bures ovdan dálá oahpahus- ja priváhtaskuvlalágas. Sámediggi gáibida ollslaš geahčadeami ja ođasmahtima oahpahuslágas ja priváhtaskuvlalágas, man ulbmil lea sihkkarastit ja nannet sámi ohppiid rievtti oahpahussii sámegielas ja sámegillii, ja sámi kulturárvvuid vuodul.

Vai dievasčoahkkinemarrádus doaibmagoahtá, de lea Sámedikkis leamaš čoahkkin máhttominstariin 2014:s, gos dát ášši ovdanbuktojuvvui ja gos

ministtar bivdojuvvui ođasmahttit oahpahuslága ja
priváhtaskuvláága sámi mánáid vuogatvuodđaid
ektui. Sámediggi áigu čuovvolit ášši 2015:s

6.2.3.2 Oahppopláaid ulbmilolahusa

dovdomearkkat

Sámediggi lea hábmen ulbmilolahusaid
dovdomearkkaid mañjil 10- luohká sámegielas
vuosttašgiellan, ja mañjil 3. ja 6. dási sámegielas
nubbigiellan. Dovdomearkkat muitalit kvalitehta
das maid oahppi hálddaša go geahččá obbalaččat
gelbbolašvuodamihtuid ja dát galget leat
veahkkin oahpaheaddjái árvvoštallanbarggus.

6.2.4 Sámedikki rolla ja váldi

6.2.4.1 Sámi joatkkaskuvllaaid stivrra bagadus

Sámediggi ja máhttodepartemeantta leat 2014:s
konsulteren " Sámi joatkkaskuvllaaid stivrra
bagadusa" birra. Sámediggái lea dehálaš ahte
Sámediggi nammada lahtuid stívrii.

6.3 Alit oahpahus ja dutkan

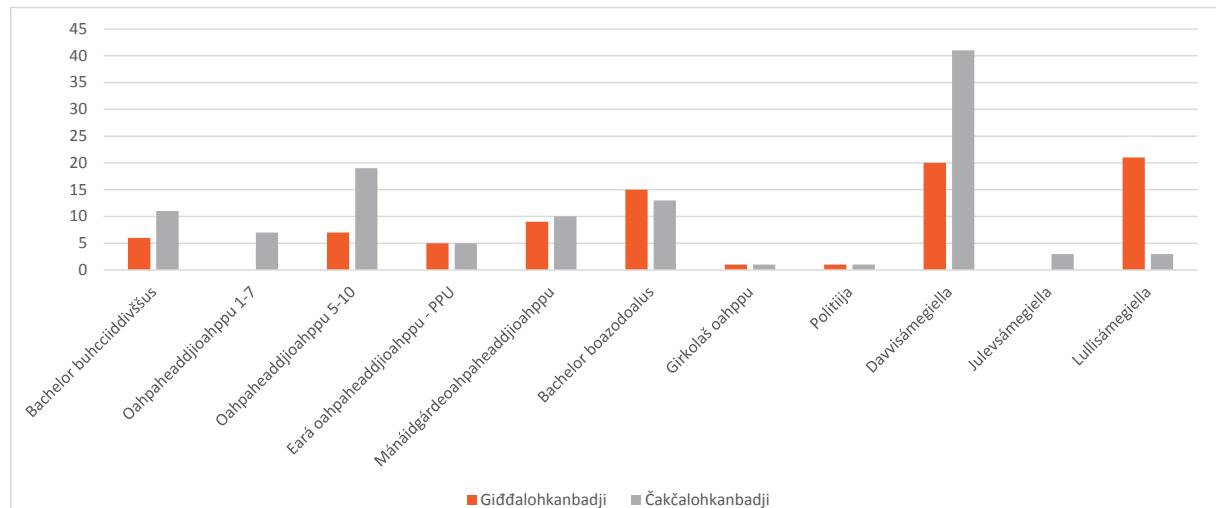
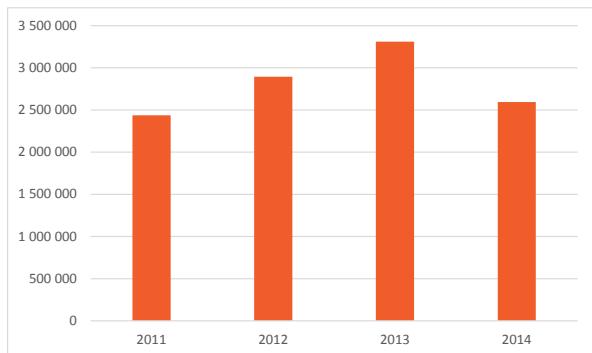
Sámediggi lea 2014:s lágidan álggahanseminára Sámediggediedáhusa hábmema oktavuodas alit oahpu ja dutkama várás.

6.3.1 Rekruteren alit oahppui ja dutkamii

Sámediggi lea áici Ovttasbargoorgánas sámi oahpaheaddjioahpporegiovnna, SAK 7 – sihke rekruterema bargojoavkkus ja stivrenjoavkkus mas lea bajimus ovddasvástádus. SAK 7s lea leamaš ovddasvástádus "Našunála rekruterenstrategiija sámi alit oahppui 2011 – 2014". SAK s lea 2014:s lágidan árvvoštallankonferánssa rekruterenstrategiija birra, gos Sámediggi bivddii ain ovttasbarggu vai olaha mihttomeari oažžut eanet studeanttaid sámi alit oahppui.

6.3.1.1 Stipeanda alit oahppui

Stipeanddat leat juhkkojuvvon čuovvovaš oahpuide:

6.3.2 Sámi alit oahppu

6.3.2.1 Ovttasbargu oahpahusásahusaiguin
Sámedikkis lea leamaš čoahkkkin rektoriigui
Sámi allaskuvllas ja UiT, Norgga árktalaš
universitehtas, ja maid Nordlándda universitehta
rektoriin. Fáddán čoahkkimiin lea leamaš earret
eará ásahuasaid ángiruššan sámi gielas ja fáttain,
vejolašvuohta eanalonuhanduopmáriid oahpus,
sámi oahpaheaddjioahppu ja oðða rámmaplána
sámi sisdoalu čuovvoleapmi oahpaheaddjioahpus
ja mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus. Sámediggi
lea maid gaskkustan vuordámušaid dan birra
ahte álgoálbmotperspektiivva oidnošii ásahuasaid
fágalaš ángiruššamis.

6.3.2.2 Čuovvunjoavku odða

mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus
Sámedikkis lea okta árras čuovvunjoavkkus odða
mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus (FG-BLU).
Čuovvunjoavkkus lea lágidan konferánssa
buot oahpahusásahusaide Norggas, gos
manjimus rapportta geigejuvvui. Konferánssas lei
Sámedikkis sáhkavuorru sámi perspektiivva birra
mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus.

6.3.2.3 Oahpaheaddjioahpu riikkaráddi (NRLU)
Sámediggi lea searvan dárkojeaddjin NRLUs.
Čoahkkima guovddáš fáddá lei goappaš
4-jahkasaš vuodðoskuvlaoahpaheaddjioahpuid
rievdadir 5-jahkasaš masteroahppun. Dát šaddá
maid hástalussan sámi oahpaheaddjioahpuide
maid Sámi allaskuvla lea áidna ásahuas mii fállá.

**6.3.2.4 Butenschön-lávdegotti čielggadeami
čuovvoleapmi**
Čuovvoleapmin Butenschön-lávdegotti
čielggadeamis, lea Máhttodepartemeanta 2014
reviderejuvvon bušeahdas juolludan 250 000
ruvnno nammadit fágastrategalaš ovttaga
sámi alit oahpu ja dutkama várás Universitehta- ja
allaskuvlaráddái (UHR).

Fágastrategalaš ovttaga ásaheami
oktavuodas lea Sámedikkis leamaš čoahkkkin
Máhttodepartemeanttin ja UHR ja lea
maid digaštallan ásaheami čoahkkimiin
Sámi allaskuvllain. Sámediggi lea, ovtas

máhttodepartemeanttin ja Gieldda- ja
oðasmahttindepartemeanttin, oassálastán
dárkodeaddjin álgghančoahkkimis
fágastrategalaš ovttagadas. Čoahkkima oassálastit
ledje Romssa ja Nordlándda universitehtat,
Davvi-Trøndelága allaskuvla ja Sámi allaskuvla.
Fágastrategalaš ovttagaga ásaheapmi sámi
alit oahpu ja dutkama várás UHR:s lea áidna
Butenschön-lávdegotti árvalusain mii dássážii lea
čuovvoluvvon.

Sámediggi lea gulahallan
máhttodepartemeanttin eará doaibmabijuid
čuovvoleami birra Butenschön-lávdegotti
čielggadeamis. Máhttodepartemeantta lea
čájehan unnán beroštumi čuovvolit čielggadeami
árvalusain. Departemeanta oaivvilda ahte
muhtin árvalusat lávdegottis sáhttet ipmirduvvot
sierraortnegin ja dan sivas eai leat departemeantta
ovddasvástadussuorggis.

6.3.2.5 Strukturdiedáhus alit oahpu várás

Sámedikkis lea leamaš čoahkkkin
Máhttodepartemeantta politikhalaš jodiheddjiin
ja iešgudet lágan berošteaddjorganisašuvnnaig
uin, dan oktavuodas go máhttodepartemeanta
lea hábmeme strukturdiedáhusa alit oahpu várás.
Stáhtačálli deattuhii ahte sámi allaskuvlii eai čuoza
árvaluvvon strukturrievdadusat njuolga.

6.3.2.6 Kvalifiseren- ja rekruterenprográmma sámi giela várás alit oahpus

Kvalifiseren- ja rekruterenprográmma válbmanii
2014:s. Sáhttá lohkat ahte prográmma lea bure
lihkostuvvan. Sámi allaskuvla lea čádahan
prográmma, ja loahpparaportta geigejuvvui
juovlamánu 2014. Raporttas boahtá ovdan ahte
491 studeanta leat oassálastán prográmmas
jagiid 2009 - 2014. Sin gaskkas leat 360 čádahan
ja ceavzán eksámena. Sámi allaskuvla lea
prográmmaáigodagas ovttasbargan logiin sámi
giella- ja kulturguovddážiin.

6.3.3 Sámi dutkan

6.3.3.1 Akkrediteren PhD- oahpus sámegielas ja girjjálašvuodas

Sámediggi lea gulahallama bokte Máhttodepartemeanttain rahčan ahte Sámi allaskuvla oažzu sierralobi Našunála orgánas oahpahusa kvalitehtas (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) mastergrádaohppiid logu gáibádusas ásahusas. NOKUTa ášshedovdi lávdegoddi konkluderii ahte PhD- prográmma lea fágalaččat erenoamáš buorre. Go Sámi allaskuvla ii sáhte duhtadit gáibádusa ahte leat unnimusat 15 PhD- studeantta badjel vihtta lagi, de ii sáhte akkrediteren rálvejuvvot. Seammás ávžzuhii lávdegoddi ahte Sámi allaskuvlii addo sierralohpi kvantitatiiva gáibádusain.

Sámediggi lea 2014:s ovddidan doarjaga ohcamii ja ávžžuhan máttodepartemeantta čuovvolit ášsi, kvalitehtasihkkarastima ja kvalitehtaovddideami lähkaásahusa ektui alit oahpuid ja fágaskuvlaoahpuid várás.

6.3.3.2 Gulahallan Sámedikki stivrraiguin ja rádiin

Lea čađahuvvon čoahkkin stivraáirasiiguin ja várrelahtiguuin maid Sámediggeráđđi lea nammadan, Regionála dutkanfoanddaid stivrrain Gaska- ja Davvi- Norggas. Sámediggi lea ásahan fásta gulahallančoahkkimiid Dutkanrádi báikkálaš áirasiin Finnmarkkus, VR Finnmark:in (Virkemidler for regional FoU og innovasjon), ja Regionála dutkanrádiin Davvi- Norggas Finnmarkkus.

6.3.3.3 Árbediedu kárten

Sámediggi lea juolludan ruđa Sámi allaskuvlii vai beassá duodaštit ja gaskkustit sámi árbediedu.

Árbediehtu-prošeavttat leat mielddisbuktán ahte lea huksejuvvon erenoamáš gelbbolašvuoha Sámi allaskuvlii, ja mii lea mielddisbuktán ahte dat dál sahttá fállat oahpu árbediedus. Oahppu galgá addit formálalaš oahpu duodašteamis ja gaskkusteamis árbediedus, ja addá 30 oahppočuoggá. Oahpu olahusjovkui gullet

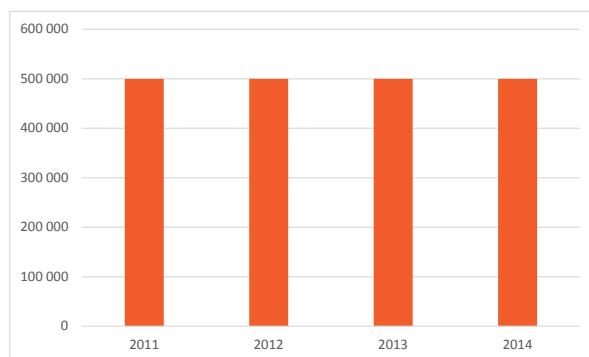
hálddašeaddjit, oahpaheaddjit ja earát geain lea beroštupmi árbedihtui. Odđa lohkanbadji mas leat 22 oahppi álggahuvvui 2014 čavčča.

Prošeaktamanná dál loahpaguvlui, ja lea dárbbashaš veardádallat prošeavtta boahtteáiggi.

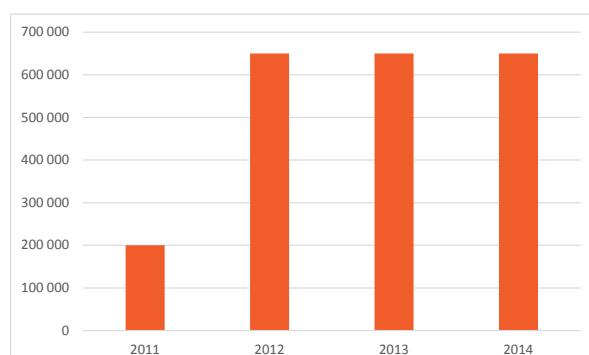
6.3.3.4 Árbediedu suddjen

Sámediggi searvai Norgga delegašuvdnii čoahkkimis Ávnnaskeahtes rievtti máilmomiorganisašuvnnain (WIPO) árbediedu birra njukčamánu 24.-28.b. 2014.

Geavaheapmi - sámi luonddudoalu gelbbolašvuodaguovddáš

Geavaheapmi - árbedieduid vuogádatlaš kárten

7 Dearvvašvuohta ja sosiála

Váldomihttomearri:

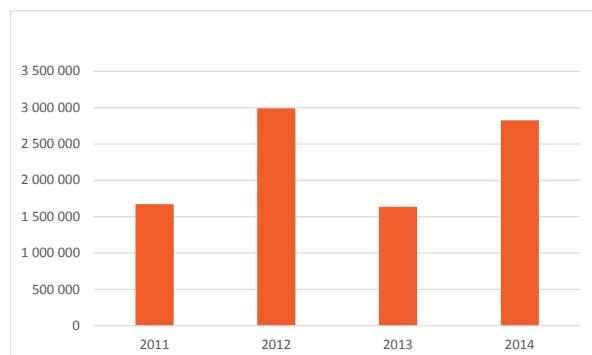
- Dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálvalusat sámi álbumogii sámi giela ja kultuvrra vuodul. Bálvalusat galget heivehuvvot sámi álbumoga vuogatvuodaid ja dárbbuid mielde.

7.1 Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit 2014:s

Sámediggái leat boahtán 27 doarjjaohcama dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavtaide, maid submii oktiibuoit lea 6 808 300 ru. 2 883 500 ru juolluduvvui doarjjan 19 prošektii. Dán jagi lea eanaš prošeavttain leamaš áigumuš ovdánahttit máhtu sámi giela ja kultuvrra birra dálá dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagas. Dát dávista doarjjaortnega váldomihttomearrá, ja váikkuha dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldaga sihkkarastima sámi álbumoga várás.

Dasto lea Sámediggi juolludan 547 000 ru njuolggadoarjjan Várdobáiki sámi guovddážii Evenášsi suohkanis geavaheaddjioiddot doaibmabijude sámi boarrásiid várás, ja 150 000 ru Sámi doavttersearvái sámegielat dearvvašvuoda bargiid rekrutteremii.

Geavaheapmi - dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

7.2 Dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálvalalus

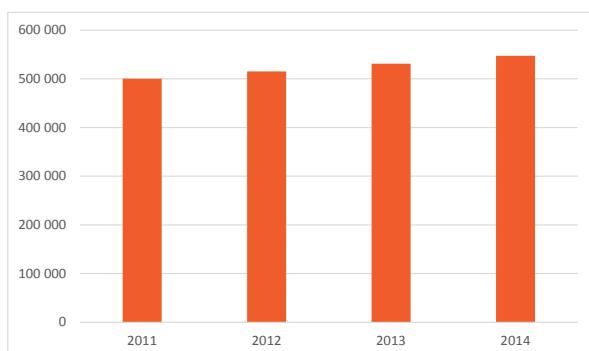
7.2.1 Sámi pasieanttaid vuogatvuodat ja dárbbut dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálvalalusaida

Sámediggái ferte addojuvvot duohta vejolašvuohta váikkuhit dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagaid ovddideapmái sámi álbumoga várás. Danne lea Sámediggi váldán ovdan dearvvašvuodaministariin ahte regionála ja vuollasaš dearvvašvuodadoaimmahagain ferte leat sámi ovddastus maid Sámediggi lea nammadan.

Sámediggi lea bivdán nu árat go vejolaš beassat searvat bargui dalle go Ráddéhus áigu ovddidit nationála dearvvašvuoda- ja buohcciviessoplána, mas analyseret spesialistadearvvašvuoda stáhtusa ja hástalusaid 2015:s. Sámediggi lea maiddái bivdán oažzut sámi ovddastusa Ráddéhusa ásshedovdijovkui plána ektui, muhto dađi bahát eat leat ožzon dasa vástdusa.

Sámediggi diehtá ahte Ráddéhus áigu ovddidit diedáhusa vuodđodearvvašvuodabálvalusa birra ja lea dan oktavuođas dahkan mearrádusa dievasčoahkkimis. Mearrádusas čujuhit ahte dárbu lea ođdasit ja ollislaččat ángiruššat vuodđodearvvašvuoda bálvalusain maiddái sámi álbumoga várás. Sámediggi lea bivdán ahte ráhkaduvvošii ođda doaibmaplána dearvvašvuoda bálvalusaid birra sámi álbumoga várás, go ovddit plána (Márggabealatvuohta ja ovttadássásašvuohta) heittii gustomis 2005:s.

Geavaheapmi - geavaheaddjifálaldagat boarráset sámiide

7.2.2 Eanet máhttu sámi pasieanttaid dárbbu birra dearvvašvuoda- ja sosiálvalusas buot dásiin

Sámedikki oaivila mielde lea dárbu buoridit máhttu sámi pasieanttaid dárbbu birra dearvvašvuodabálvalusain. Danne lea Sámediggi searvan Davviriikkalaš álbmotdearvvašvuoda konferánsii, mas mii, ovttasbargguin Sámi dearvvašvuoda dutkama guovddážiin ja Sámi nationála psyhkalaš dearvvašvuoda gealbogouvddážiin (SÁNAG), lágidemmet seminára álbmotdearvvašvuoda ja álbmotdearvvašvuoda dutkama birra sámi álbmoga gaskka.

Sámediggi lea maiddái searvan seminárii maid Árktalaš ráđđi doalai, mas beaiveortnegis lei psyhkalaš dearvvašvuohhta ja iešoardimiid eastadeapmi cirkumpolára guovlluin. Sámediggái lea deatalaš bidjat fokusa movt rasisma, stigmatiseren ja hástalusat árbevirolaš ealáhusain váikkuhit sámi mánáid ja nuoraid psyhkalaš dearvvašvuhtii.

Sámedikki oaivila mielde lea maiddái deatalaš ahte máhttu sámi pasieanttaid ja eará bálvalusdárbbaseddjiid dárbbu birra gozihuvvo iegudege oahpuin. Kvalitehta dáfus buorre bálvalusfálaldat sámi pasieanttaide ja geavaheddjiide sorjá das ahte mis leat fágaolbmot geain lea máhttu sámi gielaid ja kultuvrra birra. Dál váilot ollu sámegielat fágaolbmot sihke dearvvašvuoda- ja fuolahussuorggis ja eará bálvalusfálaldagin. Earret eará sierra sámi buohccidivšároahppu sáhtášii váikkuhit eanet gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahusfálaldaga sámi pasieanttaide. Danne lea Sámediggi váljen váikkuhit strategijaseminárain ja fágaovddidanprošeavttain sierra profešvdnaoahpuin, ja nie lokten dán hástalusat oahppobirrasíidda. Sámi gielddain leat hástalusat nugo earret eará ahte váilot kártenreiddut mat leat heivehuvvon sámi demeansaolbmuide, váilot sámegielat bargit ja gelbbolašvuoda buorideapmi váilu.

7.2.3 Spesialistadearvvašvuoda bálvalusfálaldat sámi pasieanttaide

Sámediggi oaivvilda ahte Sámi nationála gealbogouvddážis – psyhkalaš dearvvašvuoda suodjalus ja gárendili dikšun (SÁNAG) lea guovddáš rolla dikšunfálaldagaid ovddideamis sámi pasieanttaid várás psyhkalaš dearvvašvuodas ja gárendili dikšumis. Danne lea Sámediggi duhtavaš go mii konsultašuvnnaid bokte leat nagodan formaliseret SÁNAG stáhtusa nationála gealbogouvddážin gárendili dikšumis ja psykiatrija siskkobealde, ja ahte eará regionála dearvvašvuoda doaimmahagat geatnegahttojuvvojtit soahpat ovttasbarggu Dearvvašvuohhta Davvin/SÁNAG.in, vai SÁNAG fálaldat buktojuvvo buot sámi pasieanttaid olámuddui.

Sámediggi lea čoahkkimis guovddáš eiseváldiigui ja Dearvvašvuohhta Davvin RHF:in čujuhan ahte sámi pasieanttaid somáhtalaš spesialistafálaldahkii ferte bidjat eanet fuomásumi. Erenoamážit lea dárbu buoridit fálaldaga surgiin nugo geratriija ja demeanssa čielggadeapmi, vuorjajašvigit dahje eará dávddaid mat kognitiivvalaččat váikkuhit, lášmmodaahttin ja guhkálmas dávddaiguin birgen, ja fálaldaga sámi mánáide ja doaibmahehttejuvvoiidda. Sámediggi lea váldán dán ovdan konsultašuvnnain regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid barggahandokumeanttaid ektui ja lea duhtavaš go Dearvvašvuohhta Davvin 2015:s lea ožžon bargun ása hit dakkár fálaldaga geratriija ja lášmmodaahttima siskkobealde mas gozihuvvo sámi giella ja kulturáddejupmi.

Sámediggi lea čoahkkimis dearvvašvuodaministariin váldán ovdan min vuorjašuvvama dan ektui ahte dađistaga bidjet gažaldagaid láhččojuvvon bálvalusdárbbu ektui sámi pasieanttaide dalle go oddasis organiseren ja seastinproseassat álggahuvvojtit. SÁNAG lea ekonomalaččat ja organiserema dáfus lágiduvvon Finnmarkku buohcciviesu vuollásazjan ja oddasis organiserenproseassas lea SÁNAG 2014:s mággi evttohuvvon vuoruhuvvot bodnái. Sámediggi lea čujuhan ahte lea nationála ovddasvástádus

láhčit bálvalusfálaldagaid sámi pasieanttaide, ja ii ge sáhte leat ovttaskas báikkalaš doaimmahaga ekonomalaš dili ja vuoruhemiid duohken.

Sámediggi deattuha ahte lea dárbu jurddašit ollislaččat ja bajimuš dásis sámi pasieanttaid bálvalusfálaldagaid organiserema ja ovddideami oktavuodas. Danne lea Sámediggi maiddái čujuhan ahte lea dárbu oktii organiseret somáhtalaš fálaldaga ja psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendili fálaldaga sámi pasieanttaid várás. Dát lea deatalaš sihke rekrutteremii ja nana sámi fágabirrasiid ovddideapmái ja fágaresurssaid dávgasis geavaheapmái.

Sámegielat pasieanttaid vejolašvuhta geavahit sámegiela spesialistadearvvašvuodabálvalusas lea ráddjejuvvon. Sámediggi lea mánjggaid jagiid bargan dán buoridemiin ja lei danne duhtavaš go Dearvvašvuhta Davvin dulaprošeakta, mii čađahuvvui áigodagas 2011-2013, galggai jotkojuvvot 2014:s. Šállošit go prošeakta ii leat jotkojuvvon, ja ággan dasa lei dat go doaimmaheaddji dearvvašvuodadoaimmahat ii lean dan vuoruhan. Dán šálloša Sámediggi ja lea duhtavaš go dulaprošeakta čuovvoluvvo fas 2015 barggahandokumeanttain.

7.2.4 Gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus sámi pasieanttaide gielldain

Sámedikkis leat 2014:s leamaš čoahkkimat sierra gielddaguin earret eará dan dihte ahte bidjat fuomášumi sámi pasieanttaid dárbbuide. Lea buorre go gielddalaš ovttasbargoprošeavttat sámi guovlluin, nugo gielddaidgaskasaš medisiinnalaš guovddáš Evenášsi, Dielddanuori ja Skániid suohkaniin, hálliida searvahit Sámedikki sin bargui sámi geavaheddjiid goziheami várás.

Sámedikki vásihusat čájehit maiddái ahte lea erohus sámi ássiid vuordámušain dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalussii ja das maid gielddat fállet. Guovlomedisiinnalaš guovddáža ásahandárbu julevsámi guvlui lea ovdamearka das go sámi

ássit oaivvildit ahte sin gielda ii guldal sin. Dán áššis lea Sámediggi leamaš gulahallanguoibmin. Dearvvašvuoda- ja fuolahusfálaldat sámi pasieanttaide gozihuvvo danne maiddái Sámedikki barggus ovttasbargošehtadusain gávpogiigui mat háliidit dahkat šiehtadusa Sámedikkiin.

7.3 Dásseárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Sámediggi lea addán gulaskuddancealkámuša láhkaásahussii mánáid vuogatvuoda birra leat mielde váikkuheamen ja mánáid vejolašvuoda birra oažžut sierra luohttámušolbmo iežas mánáidsuodjalanášsis. Sámediggi lea duhtavaš go láhkaásahusas čuožzu ahte máná etnihkalaš, oskkoldat, kultuvrralaš ja gielalaš duogáš, maiddái sámi mánáid giella ja kultuvra, galgá gozihuvvot mielde váikkuheamis.

Sámediggi diehtá maiddái ahte ráddhehus lea álkiduhttimin mánáidsuodjalanlága ja ahte dan oktavuodas lea nammaduvvon láhkalávdegoddi. Sámi mánáid vuogatvuodaaid sihkkarastima goziheami geažil lea Sámediggi bivdán konsultašuvnnaid áššis. Mii leat bivdán oažžut sámi ovddastusa láhkalávdegoddái, muho šállošit go dasa ii leat boahán vástádus.

Sámedikkis lea maiddái leamaš čoahkkin Norgga Biebmoruoktoservviin, mas fáddán lei sámi giela ja kultuvrra goziheapmi mánáin geat leat biebmoruovttus.

7.4 Dásseárvosaš heahtediedíhanbálvalus

Heahtediedíhanbálvalusa buorideami ja organiserema oktavuodas boahtteáiggis, lea Sámedikkis leamaš gulahallančoahkkin servodatsihkarvuoda ja gearggusvuoda direktoráhtain, gielddaguin mat gullet sámegielaid hálldašanguvlui ja 110-guovddážiigui mat bálvalit dáid gielddaid

heahetediedáhusaiguin. Sámediggi áigu doalvut
gulahallančoahkkimis boahtán hástalusaid
ja oainnuid viidáseappot konsultašuvnnaide
Ráddhehusain.

7.5 Dásseárvosaš gednendilli sámi fáŋggaide

Sámediggi lea 2014:s ovttasbargan Davvi
guovllu rihkusfuolahusain ja leat ráhkadan
doaibmabidjoplána sámi fáŋggaid ja gednemii
dubmejuvvomiid várás. Okta doaibmabijuin plánas
lea ahte čohkket daid ovttasbargoguimmiid main
lea gelbbolašvuhta suorggis fierpmádatseminárii
juohke jagi. Sámediggi lea 2014:s searvan
rihkusfuolahusa fierpmádatseminárii Romssas.

Siviilaáittardeaddji lea ásahan eastadanovttadaga
sin várás geain lea friijavuohta rivvejuvvon
biinnideami ja olmmošmeahttun meannudeami
geazil. Sámediggi lea addán rávvagiid movt sámiid
vuoigatvuodaid sahtášii gozihit friijavuoða rivvema
oktavuodas ja lea bivdán dieđuid sámi fáŋggaid
gednendili birra, Romssa giddagasa vuosttaš
raportta vuodul.

8 Areálat ja biras

Váldomihttomearri:

- Guoddilis luondu ja resursavuođu hálldašeami vuodul sihkkarastit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima.

8.1 Rámmaeavttut

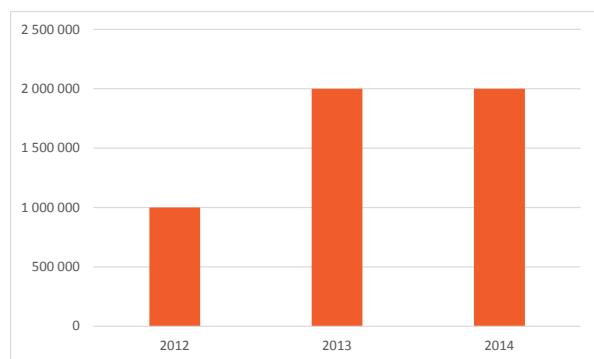
8.1.1 Protect Sápmi

Protect Sápmi lea vuodđudus maid Norgga Boazodoallosámiid Riikasearvi ja Ruota Sámiid Riikasearvi leat álggahan. Sámediggi nammada ovta áirasa stivrii. Vuodđudus galgá fágalaččat veahkkin fuolahit sámi vuogatvuodalaččaid areálaberoštumiid, eana- ja resursavuoigatvuodaid ja ovdánahttinvejolašvuodaid.

Dán barggu ektui oažju Protect Sápmi rjuolggodoarjaga vai sámi vuogatvuodalaččat sáhttet addit friddja ja ovddalgihtii diedihuvvon miediheami huksehusáššiin. 2014:s leat Protect Sámis 4 olbmo mat servet doaimmahusa barggus.

Sámediggi bidjá vuodđun ahte Protect Sápmi vuodđudussii ferte eanet ja eanet vuodđoruhtadeapmi boahtit eará almmolaš ja/ dehe eahpealmolaš eiseválddiin, nu ahte Sámedikki ruhtadanoassi dadistaga sáhttá unniduvvot. Sámediggi lea máŋgga dilálašvuodas,

Geavaheapmi - Protect vuodđudus

mañemus juovlamánu 8. b. 2014 čoahkkimis ealáhusministariin, sihtan ráđđehusa veahkehit Protect Sápmi vuodđoruhtademiin.

8.2 Areálaid hálldašeapmi

Moatti 2014 areálaplánain lea Sámediggi árvvoštallan nu ahte plánat livčče sáhtán bukitit mearkkašahti váikkuhusaid sámi kultuvrii dehe ealáhusaide. Danin leat mii geavahan min váidinrievtti. Váidinrievttit leat konkrechtalaččat ovddiduvvon boazodoalu, árbevirolaš riddoguolásteami ja kulturquitoárvvuid dihte. Ášshit leat čoavdašuvvan dássážii dialoga bokte suohkaniiguin dehe soabademiin Fylkkamánni bokte.

Odđa areálageavahanvuogit dagahit lossa noadi árbevirolaš sámi guovlluide. Dát sáhttá leat sakka hástaleaddji sámi árbevirolaš ealáhusaide, ja sáhttá muhtin dilálašvuodain dagahit soahpameahtun berošturiidduid. Dakkár ášsin oaidná Sámediggi ahte lea dehálaš go lea buorre dialoga plánaeiseválddiiguin juo plánabarggu álgaheamis.

8.2.1 Bådåddjo suohkana 2014-2026 suohkanplána areálaoassi

Vuosttaldeapmi ovddiduvvui sihkkarastin dihte luonduvuodu sámi kultuvrii, ealáhusdoaimmaide ja servodateallimii oppalaččat, dasto vel earenomážit sámi kulturmuiittuide ja boazodoalloealáhussii. Ášsi čovdojuvvui dialoga ja soabadeami bokte Fylkkamánniin. Plána heivehuvvui nu ahte luonduvuodđu lea doarvái sihkkarastojuvvon nu ahte vuosteággii ii leat šat vuodđu.

8.2.2 Suortta gávpotplána, Blábyen 2014-2026 suohkanplána

Vuosteákkat ovddiduvvojedje boazodoalu dihte, ráddjejuvvon dan plánaoassái mii gullá linnasullui. Sámedikki, Suorta suohkana ja guoskevaš boazodoalloorohagaid gaskkas lea gulahallan. Sis lea ovttaoavilvuhta gávdhat konkrehta molssaeavttuid plánaide ja proseassaide mii čoavdá vuosteákkaid. Dát ášsi čatnasa Hålogaland-geainnu huksemii, mii manná čada plánaguovlu, ja dan boazodoallofágalaš váikkuhančielggadeapmái maid dál hábmejit geaidnoprošektii.

8.2.3 Riddoaavádat árbevirolaš sámi guovlluin

Sámediggái lea deatalaš sihkkarastit areálaid árbevirolaš bivdosajiide ja goddosajiide. Dát guovllut leat resursavuodđun eallinnávccalaš guolásteapmái sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Sámediggi lea ávžjuhan gielddaid váldit atnui ovddalgihtii várrugasvuoda prinsihpa go áigot guovlluid váldit atnui akvakultuvrralaš áigumušaide. Dakkár diliin go odda geavahanvuogit áitet árbevirolaš bivdosajiid ja goddosajiid dahje sahttet mielddiset buktit ahte ii leat vejolaš máhcahit báikkálaš guolásteami vahágaattima, de lea Sámediggi válljen vuosttaldit plána. Dasa lassin leat mii ávžjuhan gielddaid

váldit atnui árbedieđu ja báikkálaš máhtu riddo- ja mearraguovlluid geavaheami birra plánaproseassas.

8.3 Luondduresurssat

8.3.1 Konsešuvdnaáššiid čuovvoleapmi

Sámediggi lea buktán cealkámuša biegafápmoprošeavtaide Øyfjellet biegafápmorusttegii, Riehppi biegafápmorusttegii, Kopperaa biegafápmorusttegii ja Markavola, Hyllfjellet ja Sognvola biegafápmorusttegii. Buot daidda prošeavtaide leat ovddiduvvon vuosteákkat.

Konsultašuvnnat leat čadahuvvon Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtain (NČE) Mussere biegafápmorusttegai ja Øyfjellet biegafápmorusttegai oktavuođas, dasto vel Kopperaa, Markavola, Hyllfjellet ja Sognvola prošeavtaid oktavuođas. Konsultašuvnnain ii boade ovdan makkár mearrádusa NČE dahká. Danin ii sahte árvvoštallat leago eisevalddiin ovttaoavilvuhta vai ii.

Jagi 2014 mielde lea Sámediggi ovddidan vuosteákkaid smávvafápmorusttegai ohcamidda Fuoskku, Bådåddjo ja Báhcavuona suohkaniin ja Oarje-Finnmárkkus. Sámedikkis lea dat ipmárdus ahte dát doaimmat eai leat árvvoštallon noaddin boazodollui. Ja dasto ii leat árvvoštallon go makkár ge mearkkašahti negatiivvalaš váikkuhusat smávvafápmohuksemis boazodollui. NČE lea sádden dáid ohcamid gulaskuddamii oktan eanet seamma guovllu smávvafápmorusttetohcamiguin ja mat leat meannuduvvon oktanaga. Dakkár oktasaš áššemeannudeapmi addá eanet vejolašvuoda fuobmát man stuoris noaddi oppalohkái gárte boazodollui go geahčča stuorát guovllu.

Ráddjádallama oktavuođas NČE:in smávvafápmorusttegii. birra ii leat NČE geažuhan mii šattašii boadusin. Sámediggi oaivila mielde eai leat konsultašuvnnat čadahuvvon dainna áigumušain ahte juksat soabalašvuoda.

8.3.2 Mineráladoaimmat sámi guovlluin

Sámediggi lea 2014:s mearrádusastis sihtán ráddhehusa jodánit váldit initiativva konsultašuvnnaide minerálalága rievdaamei dihte nu ahte dat eahpitkeahttá lea siskkobalde álbmotrievtti. Dát lea earenoamážit čadnon geatnegasvuhtii mas galgá váldit sámi kultuvrra vuhtii buot sámi guovlluin, rievttit mineráladoaimmaid konsultašuvnnaide ja ásaheapmi ovdamunneortnegiid mii mielddisbuktá ahte ávkkástallanárpu ruvkedoaimmain boahttá buorrin sámi servodahkii ja vuogatvuodalaččaide.

Ráddhehus lea borgemánu 2014 dohkkehan ON Olmmošvuogatvuodarádi ávžžuhusa ovddidit dialoga oažžun dihte ovttaoaivilvuoda mineráladoaimmaid birra davvin. Sámediggi vuohttá maid ahte Stuoradikki gieldda- ja hálldašankomitea Evtt. 57 S (2014-2015) miedžia ahte lea dehálaš oažžut oktasaš ipmárdusa movt minerálaresurssat sámi guovlluin galget hálldašuvvot ja mii maid sahttá ovttastuvvot boazodoaluin, ja dát ferte fuolahuvvot dialoga bokte gaskal eiseválddiid ja Sámedikki. Čoahkkima bokte lea Sámediggi ovddidan ealáhusministarii minerálalága rievdaama gažaldaga. Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta ii leat addán makkárge signálaid das ahte áigot go árvoštallat rievdadit minerálalága.

Dát dilli dagaha hui váttisin Sámediggái addit makkárge miedžiheami mineráladoaimmaide sámi guovlluin. Sámedikki minerálaveahki lea dárbu ovdánahttit dakkár minerálapolitičkalaš lávđin mii lea eanet čadahuvvon ja oðasmahton. Dán ferte eanet heivehit fuolahan dihte nu ahte váldet vuhtii guoskevaš sámi beroštumit ja vuogatvuodalaččaid.

Gieldda- ja oðasmahttindepartemeanta (GOD) ii leat váldán vuhtii Sámedikki váidalusa Nussira ja Gumpenjuni ruvkedoaimma regulerenplánii Falesnuori suohkanis. GOD dohkkehii regulerenplána manjel čoahkkima

gielddaministariin, muhto almmá dan konsultašuvnnaid haga. Sámediggi lea álgghan konsultašuvnnaid Birasdirektoráhtain Nussir ASA ohcama birra oažžut ohcanlobi nuoskidanlága vuodul. Loahpalaš mearrádus Nussira ja Gumpenjuni ruvkeplánaid ektui ovddiduvvo sierrá ásshin Sámedikkis.

8.3.3 Finnmárkolága čuovvoleapmi

Sámediggi lea guorahallan Finnmárkolága ollislaččat. Sámedikki meannudeapmi guoská dasa movt Finnmárkoláhka čuovvoluvvo praktihkalaččat ii ge dasa makkár dárbu lea rievdadit lága.

Sámedikkis lea leamaš politihkalaš ja hálddahuslaš dialoga Finnmárkuopmodagain movt čuovvolit dievasčoahkkinemarrádusa ja vásiga dán dialoga nu konstruktívan ahte berre joatkit.

Eatnamiid ja resurssaid kárten- ja dohkkehanbargui Finnmárkolága ektui lea juolluduvvon menddo uhcán ruhta. Sámediggi lea sihtán stádabušehta olis várret ruđa Finnmárkokommišuvnna bargui sierra poasttas.

Sámediggi oaivvilda ahte muhtun lágaláš árvoštallamat maid Finnmárkokommišuvdna lea dahkan, leat moaittehahttit. Danne lea Sámediggi deattuhan ahte ovdalaš stádalaš hálldašemiid ferte dulot álbmotrievtti rihkkuna vealahansuodjalusa vuodul go vuollásaš rievttit galget kártejuvvot ja dohkkehuvvot. Dát ferte gullat dan oapmerievtálaš árvoštallamii mii dáhkojuvvo Finnmárkokommišuvnna barggus. Stuoradiggi lea bidjan vuoddun ahte sápmelaččain ja sámi báikegottiin lea oktasaš oamastanvuogatvuhta Finnmárku guovluide, ja sikhkarit maid siseatnan osiide Finnmárkkus (gč. Finnmárkolága §§ 5, 9 ja 10 ja justiisalávdegotti čállosa beaiváduvvon 21.03.05). Dasa ferte Sámedikki oainnu mielde biddojuvvot stuorát mearkkašupmi Finnmárkokommišuvnna árvoštallamiin go identifiserejít vuogatvuodaid Finnmárkkus.

8.3.4 Giđđalodden

Sámediggi oaivvilda ahte otnáš geahččalanortnet ii leat vuodđuduvvon árbevirolaš giđđaloddema vieruiduvvan vugiide. Dán lea Sámediggi dovddahan ILO-konvenšuvnna nr. 169 Norgga reporterema bokte. Sámedikki sávaldat lea ahte giđđalodden galgá dohkkehuvvot sámi árbevirolaš kulturguoddin ja ahte loddennámmat viiddiduvvojít nu ahte dat lea árbevirolaš vuogi mielde, muhto seammás leat siskkobealde dan mii adnojuvvvo biologalaš ceavzilin.

Sámedikkis leat leamaš čoahkkimat Dálkkádat- ja birasgáttendepartemeanttai gos soabadedje ahte máhtolašvuodavuoddu ferte buoriduvvot. Birasdirektoráhtta lea ožzon barggu čielggadit vejolašvuoda heivehit bivdorámmaid nu ahte dat leat árbevirolaš giđđaloddenvugiid mielde nugó árbevirolaččat lea bivdojuvvon buolvvas bulvii.

8.4 Luonduuvalljodat

2014:s nammaduvvui álbmotmeahcce- ja suodjalusguovlostivraide odđa sámi stivráirasat. 20 dán oktiibuo 39 álbmotmeahcce- ja suodjalusguovlostivraide sámi áirasis ledje válggas. Sámediggi lei duhtavaš go Birasdirektoráhtta čuovvolii Sámedikki nammadanárvalus. Nannen dihtii suodjalusguovlostivraaid sámi stivralahtuid čuovvoleami ráhkaduvvui bagadallangihpa Sámedikki nammadan stivralahtuid várás.

Sámediggi hálida láhcít eanet oktavuoda ja fierpmádathuksema suodjalusguovlo- ja álbmotmeahccestivraaid sámi áirasiid gaskka. Sámediggi lea álgghan digaštallanforumia sosiála medias áirasiid várás.

Femundsmarka álbmotmeahci ja daidda lagas eanasuodjalusguovlluid hálldašanplána birra lea Sámediggi leamaš konsultašuvnnain Birasdirektoráhtain. Dáid konsultašuvnnaid oktavuodas ollašuvai ovttaoaivilvuohtha hálldašanplána ektui. 12. oasehasčoahkkimii oassálastima bokte dán jagi lea Sámediggi čuovvolan biologalaš šláddjivuođa konvenšuvnna

(CBD) artihkal 8 (j) barggu. Oasehasčoahkkkin mearridii ahte tearbma indigenous peoples and local communities galgá geavahuvvot boahttevaš mearrádusain mat gullet konvenšuvdnii.

Sámediggi lea šiehtadan Suoma ja Ruota bealde Sámedikkiiguin guorahallat vejolašvuodđaid lagat ovttasbargui ássíiguin mat gusket konvenšuvnna 8 (j) artihkkalii, ja dasto vel Nagoya-protokolla birra.

8.5 Sámi vuogatvuodálávdegoddi

Sámediggi dovddaha vuorjašumi váilevaš áššejodu geažil sámi vuogatvuodálávdegotti bargguin ja atná unohassan go sámiid oktasaš ja oktagaslaš eana- ja resursavuoigatvuodat olggobealde Finnmarkku eai leat vel čielggaduvvon.

Seammás go sámi vuogatvuodálávdegoddi ii čuovvoluvvo, de lassána deaddu sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima areála- ja resursavuodđui. Ráddhehus álggha proseassaid ja doaimmaid mat váikkuhit njuolgga čuolbmačilgehusaide maid Sámi vuogatvuodálávdegoddi lea čielggadan. Dát gustojít mohtorjohtolatlága rievdađeapmái, meahcceháldahusa álkideapmái ja mehciid priváhtan dakhmii ja daid sárggáid vuovdimii maid Statskog SF hálldaša.

8.5.1 Mehciid dahkat priváhtan ja daid sárggáid vuovdin maid Statskog hálldaša

Statskog joatká nu gohččoduvvon sárgávuovdimiin. Sámediggi lea dovddahan ahte lea prinsihpalaččat vuostá dakkár eananvuovdimá sámi guovlluin ovdalgo dát leat kártejuvvon nu go Sámi vuogatvuodálávdegoddi lea mearridan ja álbmotrikti eaktuda. Ovttasbargošiehtadus Sámedikki ja Statskog gaská ii dasto fátmmas konsultašuvnnaid dakkár vuovdimii birra maid Sámediggi lea prinsihpalaččat vuostá. Eanan- ja biebmodepartemeantta gohčun Statskog SF stivrii ahte privatiseret doaimmahanveara vuvddiid, fátmasta maid sámi guovlluid ja sáhttá diedusge

váikkuhit sámi vuogatvuodaide ja beroštumiide almmá Sámedikkiin konsulterema haga. Eanan- ja biebmodepartemeanta lea diedihan Sámediggái ahte jus vuovdin árvvoštallo áššeguovdiliin dán guovlluin, de galget čadahuvvot konsultašuvnnat. Sámediggi ii oainne ahte dakkár vejolaš vuovdin dehe oasseprivatiseren dávista álbmotrievtti geatnegasvuodaide sámi álbmoga ektui ja dan proseassaipmárdussii mii olles áiggi lea leamaš vuodđun Sámi vuogatvuodalávdegotti ásaheapmái ja čuovvoleapmái.

gii dat galgá addit lobi mohtorjohtolahkii stáhta oktasašmehciin dál. Gažaldat ferte guorahallot sámi vuogatvuodalávdegotti 2 čuovvolanbarggu oktavuodas.

Dán gažaldaga oktavuodas ferte Sámediggi konsulterejuvvot. Oppalaččat lea midjiide deatalaš ahte eai lihkahallojuvvo vuollásaš oamastan- ja geavahanvuogatvuodat mat eai leat vel kártejuvvon ja identifiserejuvvon.

8.5.2 Meahccepháldahusa álkideapmi

Sámidiggi ii konsulterejuvvon dan fágajoavkku mandáhta ja oktiibidjama birra. mii galggai addit rapporta meahccepháldahusa álkideami birra. Gieldda- ja odasmahtinministtar válljii diedihit Sámediggái ahte Sámediggi konsulterejuvvo jus leat vejolaš doaimmat mat sáhttet guoskat sámi beroštumiide. Sámedikkis lea leamaš háldahuslaš suokkardallančoahkkin fágajoavkuin ja áigu addit gulaskuddancealkámuša raportii mii ovddiduvvui juovlamánuus 2014. Sámedikki čielgá oaivil lea ahte álkidandoaimmat galget leat mielde nannemin sámi álbmoga oassálastima meahcceresurssaid hálddašeapmái, eai ge láivudit dan.

8.5.3 Mohtorjohtolatlága rievadadeapmi

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat Birasgáhttendepartemeanttain skohterláhtuid birra suodjalanguovlluin Finnmarkkus ja Davvi-Romssas. Sámediggi doarju johtolatgildosa suodjalanguovlluin, muhto oaivvilda ahte berrešii addot lüiba dán árvvoštallat suodjalanguovlluid ásaheami oktavuodas ja bidjat láhkaásahusmearrásaid dasa. Sámediggi deattuha ahte gielddus sáhttá dagahit hástalusaid Finnmarkkus gos juo leat láhtut suodjalanguovlluin.

Go gusto dasa ahte miehtát mohtorjohtolahkii stáhta oktasašmehciin, de ii hálit Sámediggi ahte ráđđehus galgá dahkat rievdadusaid das

9 Kulturmuitosuodjalus

Váldomihttomearri:

- Duoðaštit, gaskkustit ja hálddašit daid dieđuid vássánáiggis boahtteággi várás, maid sámi kulturmuitut ja kulturbirrasat ovddastit.

Sámi kulturmuitosuodjaleamis leat leamaš ollu doaimmat 2014:s. Sámedikkis lea leamaš oktavuohta informánttaiguin, giliservviiguin, boazodoalloorohagaiguin, gielddaiguin ja ovttaskas olbmuiguin. Mis leat leamaš 152 geahčadeami, man oktavuođas leat registrerejuvvo kulturmuitolokalitehtat sámi kulturmuittiguin, mat buot leat biddjojuvvon Riikaantikvára kulturmuitobásii Askeladdenii. Namuhuvvon lokalitehtaid siskkobealde leat registrerejuvvo 6047 odđa dahje rievdan ovttaskas muittu, 413 dáid gaskkas leat gávdnon Noiddiidčearus (Várnjárggas) ráhkkaneaddji málmmiárbebarggu oktavuodas.

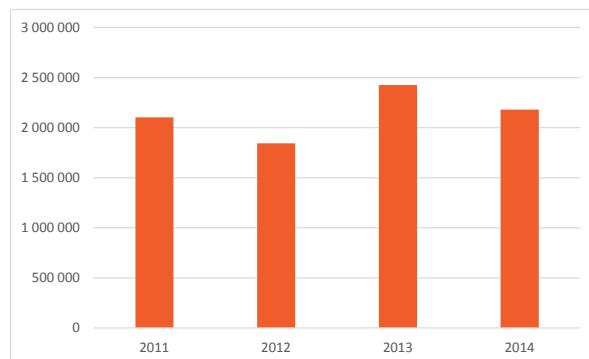
Norlánnda davit oasis leat čadahuvvon 15 geahčadeami ovttas iešguđege informánttaiguin, ja registrerejuvvo jedje 46 odđa ovttaskas muittu, 12 lokalitehtas. Dát registeremar leat eanaš dahkojuvvon dan geažil go báikkalaš ovttaskas olbmot geain lea beroštupmi kulturmuitosuodjalussii leat váldán oktavuoda Sámedikkiin. Buorre ovttasbargu jagiid mielde lea buvtihian duodaštvon árvvolaaš odđa máhtu.

Sámediggi lea prošeavta "sámi visttiid identifiseren ja registeren" bokte lagi 2012 rájes registeren birrasii 600 sámi vistti, main sullii 210 leat áittit ja sullii 180 leat ássanviesut. Dát prošeakta lea deatalaš sámi ássama duodašteapmái.

Registeremar ja doaibma muđui kulturmuitobarggus čájeha ahte Sámediggi buori vuogi mielde lea leamaš mielde duodašteamen, gaskkusteamen ja hálddašeamen máhtu sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid birra Norggas. Mii oaidnit dattetge ahte gávdnojít suorggit sámi kulturmuitosuodjalusa siskkobealde

maidda ain lea dárbu bidjet eanet fuomášumi. Dat guoská ovdamearkka dihte ávnناسkeahes kulturmuittuid, maiguin ain ferte ángirušsat juksan dihte biddjojuvvon mihttomeari.

Geavaheapmi - sámi kulturmuitosuodjalus

9.1 Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut

Ohcanvuđot ruđaid leat eanaš ožžon museat dahje eará sámi organisašuvnnat. Čuovvovaččat leat muhtun ovdamearkkat 2014:s:

Aajege giellaguovddáš oaččui ruđaid sámi visttiid registeremii Mearohkes, cukcasiid ja muitalusaid duođašteapmái Rööroses, ja kulturmuittuid láhčimii báikkis Forollhogna.

- Saemien Sijte oaččui ruđaid registeret kulturmuittuid jasain. Rievdan dálkkádaga geažil suddá eanet muohta ja jieknja, ja danne sáhttet iħħit boarráset sámi dávvirat iešguđege báikkiiin.
- Spittá gilisearvi oaččui doarjaga eanadatarkiteakta goluid máksimii detáljja dási plána ráhkadeami oktavuodas guovžahávddiid sihkkarastimis kulturbálgá guoras.
- Árran julevsámi guovddáš oaččui ruđaid joatkit mángga jagás soahtemuittuid registeremii, ja dasto duodaštit bálvvosbáikkis Oarjje-Fuolldás.
- Gaska-Romssa musea oaččui ruđaid sámi vistti odasteapmái Gahpervákkis.

Riikaantikvára suodjalanprogrammas juolluduvvojedje ruđat ráfäidahttojuvvon priváhta visttiide. Stuorát ođastanprošeavtaid gaskkas maidda juolluduvvojedje ruđat, leat Gaskabivuopmi Ráisavuonas, Fjelldal Rivttáin, Kjelvik nammasaš láigodálolašsadji Oarje-Fuolldás, Tuva Hápmiris, Tolkhuset - Buorresárku Unjárggas ja skielttarskadjá Deanus.

Go guoská sámi huksensuodjalussii muđui, de lea Varsi-viessu Sirpmás ceggejuvvon šihttojuvvon tomtii, ja vistti gárvvistemiin leat bargamin. Viessoeaiggát lea maiddái ožžon doarjaga Norgga kulturmuitofoanddas ceggemii. Menna-viessu Sandnes (Goadát) báikkis Máttá-Várjjaga gielddas lea maiddái divoduvvon olggobealde, plána mielde maid Sámediggi lea dohkkehan ja lea addán doarjaga.

9.1.1 Sámi perspektiiva nationála ja regionála kulturmuitosuodjalusas

Sámediggi lea searvan Goarahaga ja Njárgga, Válljejuvvon kultureanadaga Finnmarkkus regionála stivrenjovkui ovttas Finnmarkku fylkkagieldtain, Fylkkamánniin ja FeFo:in. Sámediggi lea leamaš mielde guovllu oktasaš geahčadeamis, ja lea searvan kulturmidtovánddardeapmái ovttas preassain ja báikkalaš ovttasbargoavkkuin. Sámediggi lea maiddái juolludan ruđaid Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddázii, vai dát sáhttet registeret kulturmuittuid guovllus. Dieinna lágiin sáhttit oainnusmahttít mearrasámi perspektiivva riddokultureanadagas.

Sámediggi lea 2014:s nammadan Sverre Fjellheim Sámedikki odda ovddasteaddjin Röörse Bergstad ja birrasa máilmomiárberáddái. Dát searvan lea deatalaš máttasámi kultuvrra oainnusmahttimii máilmomiárbeguovllus Rööroses.

9.1.2 Sámi kulturmuittuid beaktilis ja dávgasis hálldašeapmi

Sámediggi lea buktán árvalusaid Riikaantikvára 2015 vuoruhanrevi ja lea earret eará čujuhan ahte bidjat sámi vistesuodjaleami ja Várjjat Siidda UNESCO máilmomiárbelistii áigeguovdilis áššin maiguin Sámediggi bargá árjjalaččat viidáseappot.

Go guoská Sámedikki hástalusaida, de leat mii erenoamážit čujuhan 100 jagi rádjái kulturmuitolágas sámi kulturmuittuid ektui ja Askeladden kulturmuitobása kvalitehta dárkkisteami ja áigeguovdilastima ektui.

9.2 Sámi kulturmuittuid hálldašeapmi

9.2.1 Funkšuvnnalaš ja einnstan vejolaš hálldašeapmi kulturmuitolága ja plána-ja huksenlága mielde

Sámediggi lea ovttasbargguin Finnmarkku fylkkagieldtain (FFG) guovtti gieddeáigodagas dievasmahttán registeremiid Inggášguolbana ja Hálkavári báhčin- ja hárjehallanšiljuin Porsáŋggu gielddas. 2014:s leat registrerjuvvon 56 sámi kulturmuittu. Oktiibut leat ođdaregistreremat 82 kulturmuittus, ja dasa lassin diehtit ahte báhčin- ja hárjehallanšiljus leat badjelaš 430 ovttaskasmuittu. Eatnašiin dain sáhttá leat sámi oktavuohta.

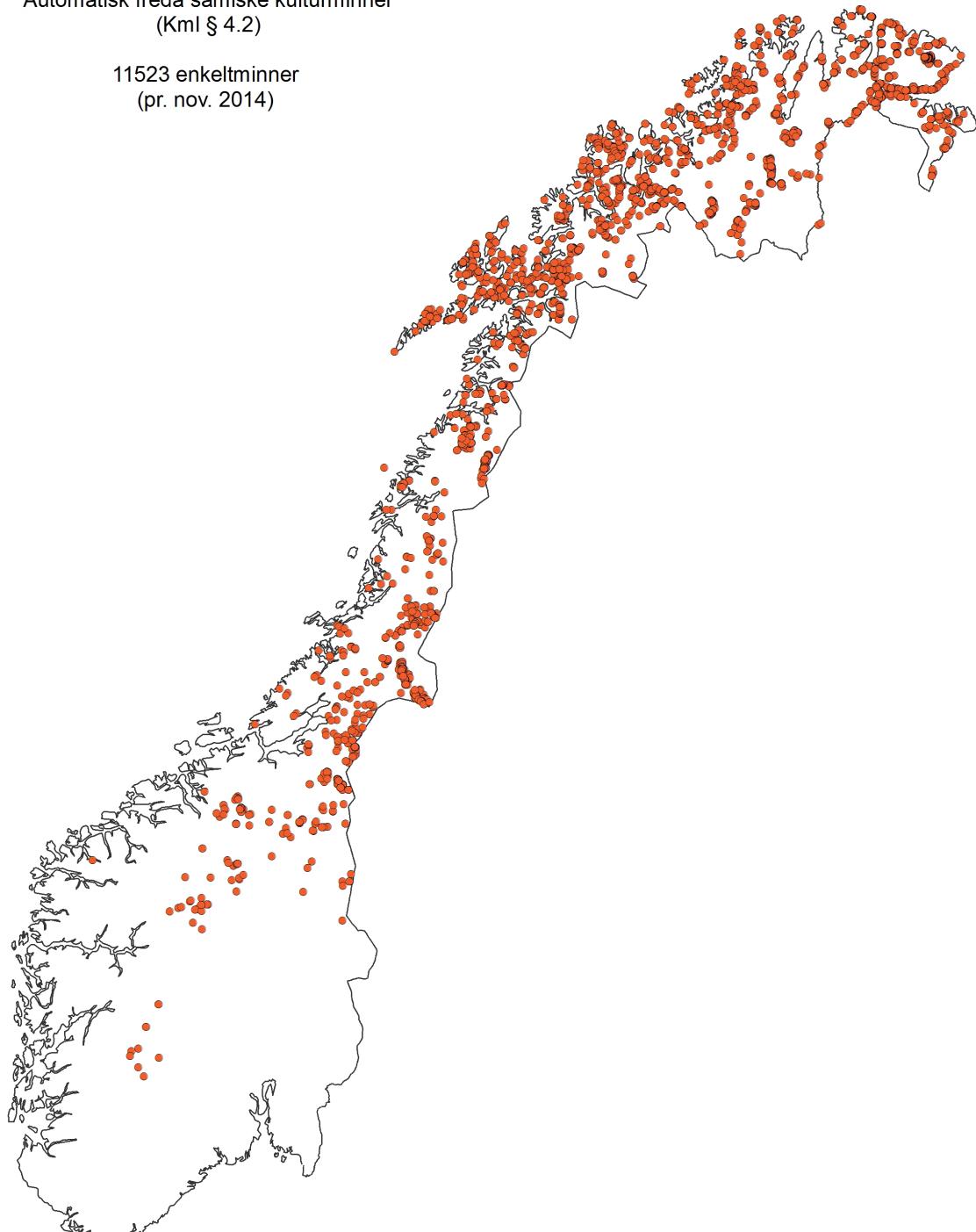
Sámediggi lea 2014:s gilván ođđasis kulturmuitoroguovllu Høyvikhøyden báikkis Čáhcesullo gielddas. Guovllus leat earret eará ollu sámi dološhávddit. Vahágt šadde dalle go Avinor divui čuovggaid Čáhcesullo girdigiettis 2007:s. Bioforsk nammasaš fitnodat čáđahii geavatlaš barggu. Ášši lea jorran kulturmidtohálldašeapmis mán̊ggaid jagiid, ja dat lea dál loahpahuvvón dilalašvuodaid mielde dohkálaš vugjiin.

Sámediggi oaččui 2014:s doarjaga Riikaantikváras bearraigeħččojuvvon kulturmuittuide Lenesjávris/Leinavann Bearddus. Prošeakta lei ovttasbargu Romssa fylkkasuhkaniin. Dán jagáš registeremiid ulbmilin lei oažžut

Kártta čájeha kártii merkejuvvon automáhtalaččat ráfáiduhhtojuvvon sámi kulturmuiittut Norggas skábmamánu 2014 muttus. Eajkilmuittuid lohku Askeladdenis lea 11523, muhto lea dušše bealli mii lea merkejuvvon kártii ja čájehuvvojít kárttas. Várra leat maid eanet kulturmuiittut diehtovuodus mat leat sámi, ja mat ihtet dan oktavuodas go ávdnasiid kvalitehta loktejuvvo eanet. Bjørn Berg, Sámediggi, lea ráhkadan kárta.

Automatisk freda samiske kulturminner
(Kml § 4.2)

11523 enkeltminner
(pr. nov. 2014)

áigeguovdilis geahčastaga kulturmuiittuin ja oažžut daid kártejuvvot odđa teknologija vehkiin (jierbmás GPS). Iskkadeamit duodaštit dan maid leimmet jáhkkán ahte Lenesjávris leat ollu kulturmuiittut ja stuorra variašuvdnagovdodat ja áigeolli kulturbirrasis. Barggu bohtosiin ledje sullii 50 registrerejuvvon kulturmuiittu, main 32 ovta ja seamma sullos (Duopmásasuolu/Tomasholmen). Odđa máhtu geažil defineriimet maiddái odđasis kulturmuiittuid. Cájeha ahte sullos maid ovdal gieddebarggu oktavuodas dovddaimet hávdesuolun, ledjege maiddái boares ovdahistoricjálaš goddebivdolokalitehtat.

Go Norlánnda fylkkamánni bivddii, de lea Sámediggi 2014:s registreren kulturmuiittuid Møysalen álbmotmeahcis ja eanadatsuodjalanguovllus. Møysalen álbmotmeahcci galgá oktiibuot sihkkarastit stuorát, oktilaš luondu- ja kultureanadatguovllu.

Válljiimet golbma ráddjejuvvon guovllu Møysalen álbmotmeahci siskkobealde Sámedikki gieddebarggu várás, doppe registreriimet 23 kulturmuiittu. Dát kulturmuiittut čatnasit boarráset sámi boazodollui, dat leat árranat, goahtesajit ja állit; kulturmuiittut mat čatnasit boarráset sámi dálolaččaide ja kulturmuiittut mat čatnasit šerpe-/ruvkedoibmii 1900-logu álggus. Dán jagi kulturmuitoregistrerematt leat leamaš árvvolaččat ja deatalaččat go guoská boarráset sámi ássama ja sámi kulturmuiittuid oainnusmahttimii dán guovllus Sámis.

Stuorámus registrerenprošeakta máttasámi guovllus 2014:s lea dahkkojuvvon plánejuvvon 420 kV elrávdnjelinjá oktavuodas Fovsenis. Doppe registrerejuvvoyedje vihtta automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuiittu, daid gaskkas guokte gåetie-sijjieh/goahtesaji, okta gaelmie/dološhávdi, okta aernie/dollasadji ja okta tsieggle/mearkageadgi. Registrerematt leat deatalaš duodašsusat boarráset áiggiid sámi geavahusas ja ássamis Fovsen-njaarke guovllus. Sámediggi lea maiddái, Statnett siehtadusaaid mielde, rievadan elrávdnjedoaibmabijuid amas oktage dán kulturmuiittuin rihkkašuvvat dahje biliduvvot elrávdnjelinjá huksema oktavuodas.

9.2.2 Sámi visttiid registreren ja identifiseren

Prošeavta oktavuodas, sámi visttiid identifiseren ja registreren, leat 2014:s čadahuvvon geahčadeamit Guovdageainnu, Leangáviikka, Ránáidsullo, Birgi, Málatvuomi, Ráisavuona, Divrráid, Ivvárstáddí, Siellaga ja Loabaga suohkaniin. Gieddeáigodagas leat geahčaduvvon 180 vistti.

Oktiibuot 180 vistti geahčaduvvojedje, konkluderejuvvui ahte dáin leat 107 sámi vistti. Eará visttiid ektui lea veaháš árrat konkluderet, muho várra birrasii beali dáin sáhttá rehkenastit sámi vistin. Oktiibuot lea sáhka sullii 51 viesus/barttas, earát leat áittit, návehat/stállat/láđut, ja loahppa eará unnit olgovisttit ja goadit. 42 vistti dan 145 vistti gaskkas lea dárbu divodit ollu ja bidjat johtilis doaibmabijuid daid gádjumii. Ollu visttit lohkkojuvvoyit sámi vistin, jorbasii go rehkenastá de lea 40 visttis dilledássi TG3, mii mearkkaša dan ahte dát visttit dárbbáshit jođánis doaibmabijuid ja ollu divoduvvot.

9.2.3 Kulturbiras nuortalaš gilis

Nuortalaš gili dikšun 2014:s lea čadahuvvon plánaid mielde ja loahppaboadus lea buorre. Eanadat lea dikšojuvvon, bohtut leat čuhppojuvvon ja gieddečorgenmašiidna lea geavahuvvon dulbet gážzáris bovnnaid. Svanhovd birasguovddáš lea bálkáhuvvon šaddadit báikái heivvoláš siepmanniid mat leat gilvojuvvon hávdedievvái.

Dasto lea Sámediggi fuolahan dan ahte St. Georg kapealla lea buollinsihkkarastojuvvon. Dan oktavuodas lea biddjojuvvon čevra vistti birra hehttet gullubuollima leavvamis kapellii. Leat maiddái bálkáhan bohccebiddji divvut Halonen-vistti cáhcerusttega.

Sámediggi lea gulahallama bokte Stáhta geaidnodoaimmahagain ja Mátta-Várjjaga gielldain cielggadan ahte Nuortalaš gillái biddjojuvvo golmmagielat báikenammagalba.

Plána ahte buohkat galget beassat Geavnjis nammasač bivdosadjai, lea gárvvis ja sáddejuvvo fálaldaga viežzama várás.

9.3 Kulturmuittuid oainnusmahttin

9.3.1 Sámi kulturmuittut geavahuvvojít duođaštit máhtu resursa ja eanadaga heiveheami birra

Sihke Sámediggi ja Riikaantikvára leat juolludan doarjaga Árran julevsáme guovddážii prošeavta joatkimii, Soahtemuittut Davvi Sálttus, mii lea oassi árvoháhkamis kulturmuitoguovllus. Prošeavta bohtosat gaskkustuvvojít earret eará blogga bokte, krigsminner.blogspot.no. Fáddá lea leamaš erenoamáš áigeguovdil nuppi máilmisoadi fuomášumi oktavuođas 2014:s.

9.3.2 Sámediggi váldoaktevran sámi kulturárbbi gaskkusteamis

Prošeakta sámi kulturmuittuid registreremis miehtá 420 kV elrávdnjelinjá Báhccavuonas – Hámmárfestii lea loahpahuvvon. Registrerenprošeavttas lea ráhkaduvvon loahpparaporta. Registrerenprošeakta lei áigodagas 2010-2012, ja birrasii 1000 sámi kulturmuittu leat registrerejuvpon. Loahpparaporttas oidno boarráset sámi geavahus ja ássan guoskevaš guovlluin rittus duoddarii ja buktá nie eanet máhtu kulturhistorjjá birra Sámis.

Guovddáš kulturmuitopolitihka boadusin lea Riikaantikvára álggahan mánga suodjalanprográmma kulturmuittuid várás. Okta dain lea suodjalanprográmma válljejuvpon arkeologalaš kulturmuittuide 2010-2020 (BARK). Sámediggi lea ožzon juolludusa Riikaantikváras BARK bargui, ja mii leat ráhkadan guhkesáiggi dikšunplána sámi kulturmuittuid várás.

Sámediggi lea 2014:s sihkkarastán, láhčán ja galben sámi kulturmuittuid Spittás ja girkogárddiin báikkiin Nuortarávdnji ja Skárfu Návuona suohkanis, Sarinanjanas Raavrhvijhke suohkanis ja dasto lea sihkkarastán sámi kulturmuittuid

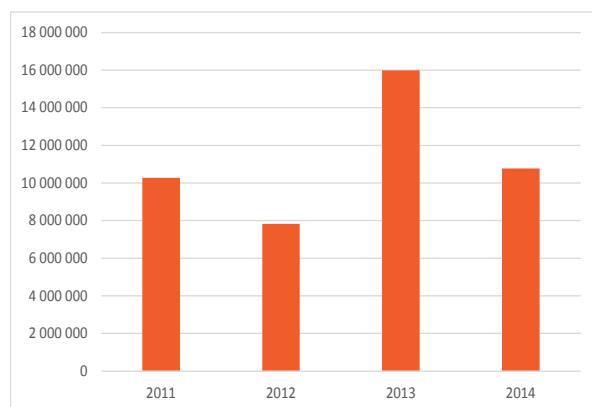
Kluppus Unjárgga gielddas, ja lea juohkán
dieduid daid birra. Buot prošeavttain lea báikkálaš
faggi ja leat deatalaččat sámi kulturmuittuid ja
kulturbirrasa láhčimii ja gaskkusteapmái báikkálaš
dásis.

10 Ealáhusat

Váldomihttomearri:

- Nana ja juohkelágan ealáhuseallin mii vuodđuduvvá sámi kultuvrii, lundai ja birrasii ja vuhtii váldá daid, ja lea vuodđun eallinfámolaš báikegottiide gos olbmot hálidit ássat.

Geavaheapmi - doarjja vuodđoealáhusaide

10.1 Vuodđoealáhusaid rámmaeavttut

10.1.1 Mariidnaealáhusat

Sámediggi lea 2014:s ánjgirušsan hui ollu mearrasámi hástalusaguin. Earret eará leat lágiduvvon mánga álbmotčoahkkima mearrasámi giliin. Čoahkkimiin lea leamaš hui buorre ávki dán suorggi oktilaš politikh ovddideapmái. Sámediggi lea fuomášan ahte Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttas leat leamaš eahpedábálaš ollu áššit, gulaskuddamat, proposišuvnnat ja sullasačcat 2014:s. Sámediggi lea buoremus vejolaš vuogi mielde addán buriid ja konstruktiva rávvagiid mariidnasuorggi guovddás politihkkasurggiide 2014:s.

10.1.1.1 Guolástusreguleremát

Sámediggi lea searvan guolástusreguleremiidda ja lea addán rávvagiid áššiide mat gusket riddo- ja vuotnaguovlluide, sihke regulerenčoahkkimiid bokte guolástusdirektevrrain ja Norgga-

ruošsa guolástuskommisuvnna bokte.

Vuotnaguolástuslávdegoddí lea nammaduvvon ja lea álggahan barggus 2014:s, ja Sámedikkis leat stuorra vuordámušat lávdegotti bargui guolástushálddašeami ektui.

Sámediggi ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta čadahit juohke čavčča politikhalaš konsultašuvnna čuovvovaš lagi guolástusreguleremiid birra. Ovdal politikhalaš konsultašuvnnaid leat maiddái dollojuvvon hálldahušlaš konsultašuvnnat gonagasreabbáhálddašeami odđa stuorradiggediedáhusain konsulteremiin. Sámediggi oaivvilda ahte buot fatnasat mat leat vuollel 15 mehtera, main leat reaiddut ja main lea vejolaš bivdit gonagasreappáid galget sáhttit dan bivdit. Sámediggi ii leat duhtavaš go konsultašuvnnat dás eai ovdánan ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeantta hilggui daid.

Ráddhehus hálida 2014:s rievdadit oassálastinlaga. Sámediggi doarju dáid rievdadusaid, ja lea bivdán konsultašuvnnaid ráddhehusain, muhto ii leat ožzon.

10.1.1.2 Luossabivdu

Sámediggi lea 2014:s evttohan ahte Finnmarkkuopmodat (FeFo) ja Finnmarkku fylkkagielda ovttas ovddidit rekrutterenortnegá mearraluossabivddus luossasajjid várremiid bokte nuoraide ja ahte mearraluossabivdu biddjojuvvo joatkkaskuvlla diibmoplánii. Dát lea čuovvoluvvon FeFo luossasajjid juolludannjuolggadusain.

Sámedikkis lea ovddastus Norgga delegašuvnnas mii šiehtadallá odđa rádjasoahpmuša Deanujohkii. Delegašuvdna ii leat lihkostuvvan soahpat movt reguleret turistabivddu ja movt buoridit báikegottiid olbmuid beassama árbevirolaš bivdosajiide rádjajogas.

Norgga beale Sámedikkis lea dárkojeaddjistáhtus The North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO) nammasaš organisašuvnnas. Sámediggi lei mielde NASCO

2014 jahkečoahkkimis. Dán jagi sešuvdna
dollojuvvui Saint-Malos, Frankrikkas geassemánu
3.- 6. b. Sámedikkis lei iežas rahpansáhkavuorru.

10.1.1.3 Mariidnaeláhusaid ekonomalaš váikkuhangaskaoamit

Nugo ovddit jagiin, de leat ollugat ohcan
investerendoarjaga sihke fanasinvesteremiidda
ja vuostáiváldinrusttega huksemii. Ollugat áigot
ain álgit guolásteaddjin ja vuosttaš gearddi
investeret alcceaseaset fatnasa, ja lonuhit fatnasa
beavttálmahttin dihte ja nannen dihte bivdo- ja
guolástusdoaimma. Sin gaskkas leat ollu nuorra
bivdit geaidda Sámedikki investerendoarjaja
lea addán vejolašvuoda oažžut doarjaga eará
ruhtadaninstánssain vai sáhttet bivdigoahtit
iežaset fatnasiiguin.

Sámediggi lea juolludan doarjaga oktasaš
bálvalusrusttegiidda guolásteddjide vai sii sáhttet
láhčit beaktileappo doaimma ja seammás lea
šaddan oktavuohta báikkálaš guolástusbirrasis.
Sámediggi áigu váldit ovdan ahte lea váikkuhan
vuostáiváldinrusttega huksema Silvetvágis
Návuona suohkanis. Vuostáiváldinrusttet lea
deatalaš vuotna- ja gáddelagaš fatnasiid
guolleuvodimii Davvi-Romssa regiovnnas.
Báikkálaš fatnasiid sturrodaga geažil livččii unnán
oiddolaš fievrridit guliid rusttegiidda mat leat
guhkkin eret báikkis, ja badjelaš 50 % sállašiin
Návuona suohkanis leat buktojuvvon dán rusttegii.

10.1.2 Eanadoallu

10.1.2.1 Árktalaš eanadoallu

2014 lei marjimuš jahki go Árktalaš
eanadoalu prógrámma sáhtii ruhtadit
odđa prošeavtaid. Sámediggi lea searvan
sihke ruđaid hálldašeapmái ja prógrámma
stivrenjovkui. Hálldašanjoavkkus
leat fylkkaeanadoallo direktevrrat,
boanddaidorganisašuvnnat, Norgga
boazosápmelaččaid riikkasearvi (NBR) ja
Sámediggi. Stuorát prošeavtaid gaskkas
maid joavku ruhtadii, ledje earret eará
bohccobierggua odđa luohkávuogádat, árktalaš
ruonasbuvttadeapmi, groavafuođarbuvttadeapmi
ja gárđemuorjjit árktalaš guovllus.

10.1.2.2 Eanadoalu ekonomalaš váikkuhangaskaoamit

Jagi 2015 eanadoallošiehtadusas heittihuvvui
ortnet masa Sámediggi láve oažžut oktiibuo
4 miljon ru váikkuhangaskaomiid. Dát čuohcá
sámi guovlluid eanadollui ja Sámediggi ii leat
nu duhtavaš go vejolašvuodat oažžut doarjaga
doallohuksemiidda sámi guovlluin jagi 2015 leat
váldojuvvon eret.

Nugo 2013:s ge de ohce ollugat doarjaga
eanadoalu investeremiidda. Mángga gácadoalli,
geat leat ferten njuovvat elliid ja saneret
doaibmavistti dávddaid geažil, leat ožzon
vistedoarjaga. Sámediggi lei ožzon 2 miljon
ru árktalaš eanadollui. 1 miljon ru fievriduvvui
árktalaš eanadoalu hálldašanjovkui, ja 1 miljon ru
geavahuvvui sierra prošeavtaide maid Sámediggi
ieš ruhtadii. Earret eará juolludii Sámediggi rudaid
Ávjobári prošeavta joatkimii, mas Porsárggu ja
Kárásjoga gielddat ja Guovdageainnu suohkan
leat mielde.

10.1.3 Boazodoallu

10.1.3.1 Boazolohkoheiveheapmi Finnmárkkus

Sámediggi oaidná ahte boazodoalus lea stuorra
eahpesihkarvuohta das makkár váikkuhusat ja
viidáseappot čuovvoleapmi šaddá manjá go
geahpedanáigodat nohká. Danne lea Sámediggi
bivdán ahte boazolohkoheivehanproseassa
evaluerejuvvo, ja ahte álggahuvvo jodđáneamos
lági mielde bargu einnostan vejolaš čovdosiid
ásahemiin vejolaš boazolohkogeahpedemiid

várás boahtteáiggis, nu ahte dain lea legitimitéhta ealáhusas. Sámediggi lea maiddái čujuhan ahte boazologu mearrideapmi mii galgá váldit vuolggasaji buot jahkeágodatguohtumiin, ja ahte riektedilli dálveguohntoneatnamiin guoskevaš guovlluin ii leat čielggaduvvon. Dát ferte dahkkojuvvot vai nagodit oažžut stabiila ja einnostan vejolaš rámmaid boazodollui.

10.1.3.2 Gulahallančoahkkin boazoorohagaiguin
Sámediggi čádahii 2014 oddajagimánus njukčamánnui gulahallančoahkkimiid orohagaiguin buot boazoguohtonguovlluin. Ulbmilin lei ja lea ásahit oktavuođa ja gulahallama boazoguohtunguovlliguin. Váldofáddán buot gulahallančoahkkimiin lea leamaš boazodoalu areálavuođu sihkkarastin. Ollugat boazoguohtonguovlluin leat fuolastuvvan boazodoalu areála suodjaleami geažil odda regionála hálddašeami ja guovllustivrraid heittihämi geažil. Boazoguohtunguovllut leat erenoamážit fuolas go fylkkamannit eai doarvái bures geavat vuostehákoinstituhta. Buot boazoguohtunguovllut leat čujuhan ahte resurssaid dáfus lea hástaleaddji guovlluide čuovvut buot plánaproseassaid, ja ahte dát fuonida boazodoalu riektesihkarvuoda.

10.1.3.3 Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR)
Sámediggi lea ovttas Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaservviin (NBR), Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain (EBD), fylkkamánniguin ja Boazodoallohálddhatusain searvan rámmaovddidanprosessii sámi ja boazodoallofágalaš mieldeváikkuheapmái boazodoalu regionála hálddašeami. Bargojoavku geigii raporttas EBD:ii geassemánu vuosttaš beaivvi 2014. Bargojoavkku Sámedikki ja NBR ovddasteddjide lei deatalaš ahte ásahuvvojtit buorit rutinnat oktavuhtii boazodoaluin ja dan searvamii hálddašeami.

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi lea álggahan organisašuvdnaovddidanbarggu, ja Sámediggi lea juolludan ruđaid dán barggu doarjuma várás. Sámediggi lea maiddái juolludan ruđaid Gáldui seminára lágideapmái

boazodoallolága ja álbumotrievtti birra. Dát leat deatalaččat boazodolliid gelbbolašvuoda buorideapmái sin vuogatvuodaid birra.

10.1.3.4 Juolludusa heittiheapmi boazodoallošiehtadusa bokte
Jagi 2014 boazodoallošiehtadallamiin válljejedje šiehtadusbealit heittihit juolludusa jagi 2015 rájes. Sámediggi lea fuolastuvvan go oaidná ahte ráđdehusa almmolaš hálldašeami beavttálmahttin, jagi 2015 rájes čuohcá Sámedikki vejolašvuodaide bargat sámi árbevirolaš ealáhusa árvoháhkamiin.

10.1.3.5 Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna
Sámediggi lea koordineren ja searvan sámi bargojovkui mii lea buktán evttohusa Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvnna rievdadusaide. Bargojoavku lea geigen árvalusas Norgga ja Ruota rácđehusaide njukčamánus 2014.

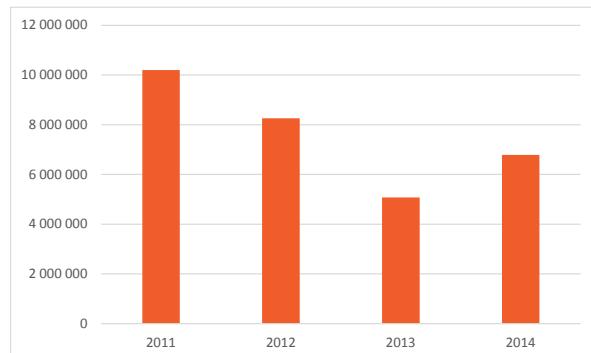
Dalle go bargojoavku evttohusa geigedettiinis doalai sáhkavuoru de deattuhii dat ahte lea dárbu rievadait konvenšuvdnateavstta, ja ahte lea deatalaš álggahit proseassaid konvenšuvdnaoasi riektecielggadeamis. Areáladuohtademiid vuostá suodjaleapmi ja buorre boraspirepolitikhka leat maiddái vealtameahttun deatalaččat rájárasttideaddji boazodollui boahtteáiggis. Sámediggi lei mielde evttohusa geigemis ja deattuhii ahte lea dárbu ahte guoskevaš ráđdehusat čuovvolit bargojoavkku evttohusa. Sámediggi vuordá ahte Ráđđehus konsultere min proseassas viidáseappot Norgga-Ruota boazoguohtonkonvenšuvnna ektui.

10.1.4 Boraspiret

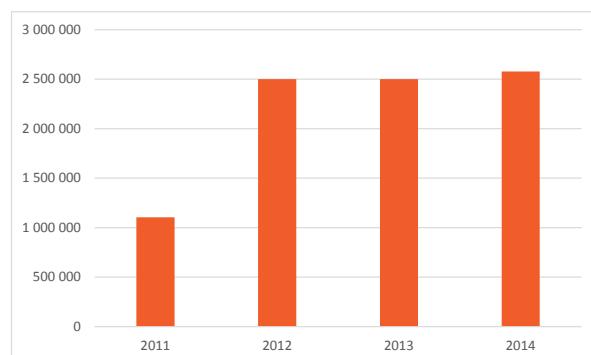
Sámediggi lea doallan seminára regionála boraspirelåvdegottiid nammadan lahtuidasas. Ulbmilin lei oažžut ovttalágan áddejumi das mii Sámedikki boraspirepolitikhka lea.

Sámediggi lea duhtameahttun stáhta boraspirepolitikhkain go ealáhusberoštumit boraspirepolitikhkas eai doarvái váldojuvvo vuhtii.

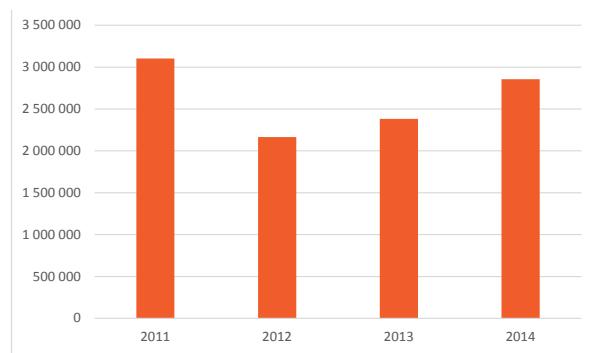
Geavaheapmi - duoji ealáhusšiehtadus

Geavaheapmi - gealbovudot kulturealáhusa ovddideapmi

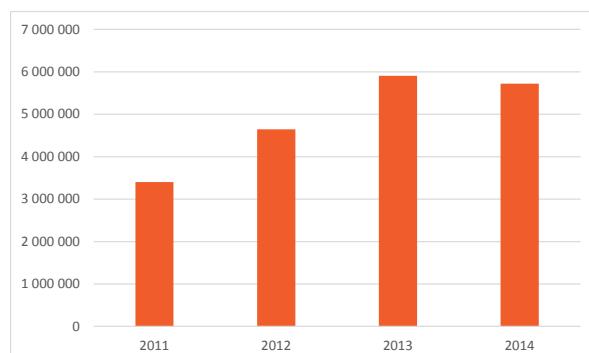
Geavaheapmi - Duodjeinstituutta

Dálkkádat- ja birasdepartemeanta lea álggahan barggu gumpeavágaga árvvoštallama ektui. Okta evttohus lea viiddidit avágaga Máttá-Norgga nuortaguovllus, ja Sámediggi lea dovddahan eahpádusaidis dán viiddideapmái.

10.2 Geasuheaddji báikegottit

Geavaheapmi - ealáhuseallin ja fitnodatovddideapmi

Sámediggi lea leamaš mielde ruhtadeamen ovddidandoalbmabijuid ja investeremiid mat leat hui ollu váikkuhan fitnodatovddideami. Earret eará ohcalit olbmot investeroarjaga guolástusturismii. Sámedikki oaivila mielde váikkuhit dát doarjagat riskka unnideami ovttaskas fitnodagas, ja dieinna lágiin váikkuhit ealli báikegottiid sámi guovlluin.

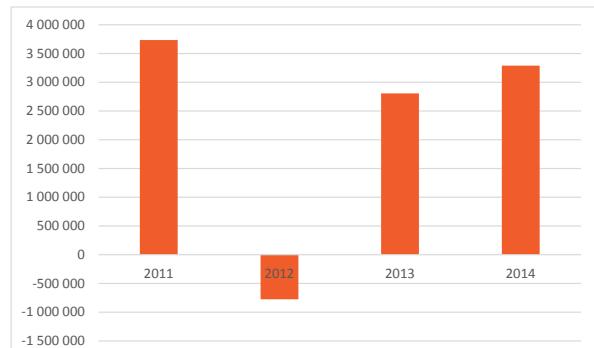
Sámediggi lea searvan ollu buriid prošeavtaid ruhtadeapmái, sihke fitnodatdásis ja eanet láhčci prošeavtaid. Sámediggi oažju ollu buriid ruovttoluotta dieđuid. Ollu unnit fitnodatovddidanprošeavtaid ii livččii lean vejolaš čáđahit Sámedikki veahki haga. Sámedikki ruhtadeapmi lea maiddái hui ollu oktavuodain dagahan ahte prošeavttat ja fitnodagat ožzot eará priváhta ja almmolaš ruhtadeami.

10.3 Kulturealáhusat

2014:s lea Sámediggi ángiruššan erenoamážit gelbbolašvuoda bajidemiin, fierpmádathuksemiin ja gánnáhahttivuodain kulturealáhusaid ovddideamis. Oassin dán ángiruššamis lea Dáhttu fitnodatovddidanprográmma álggahuvvon. Dát prográmma lea ovddiduvvon erenoamážit kulturealáhussuorggi várás. 2014:s álggahii Sámediggi golbma sierra prográmma. Dáhttu 1 Finnmárku, Dáhttu 2 Romsa ja okta prográmma erenoamážit duojáriid várás miehtá riikka, Dáhttu Duodji. Oktiibuot 36 sámi kulturealáhusaktevrra leat dál ovddideamen fitnodaga dán prográmma bokte. Juohke prográmma bistá

Geavaheapmi - árvohákkan ja ođđaásahaemit

1 544 067 ru lea gessojuvvon ruovttoluotta dán doarjaortnegis 2012:s.

jagi ja dain leat golbma čoagganeami maid fáddán leat fitnodatjurdda, ásahanveahkki ja strategijaovddideapmi.

Dasa lassin ožžot buot oasseváldit 50 rávadiimmu guhtege. Prográmma čohkke sin geat beaivválaččat barget okto ja geografalaččat biedgguid, ja nannejit sin vejolašvuoda šaddat buorrin ealáhusaktevran.

Sámediggi lágidii sámi kulturealáhuskonferánssa Guovdageainnus ja lea dorjon Kultursiidda ásaheami, sámi kulturealáhusfierpmádaga Davvi-Romssas.

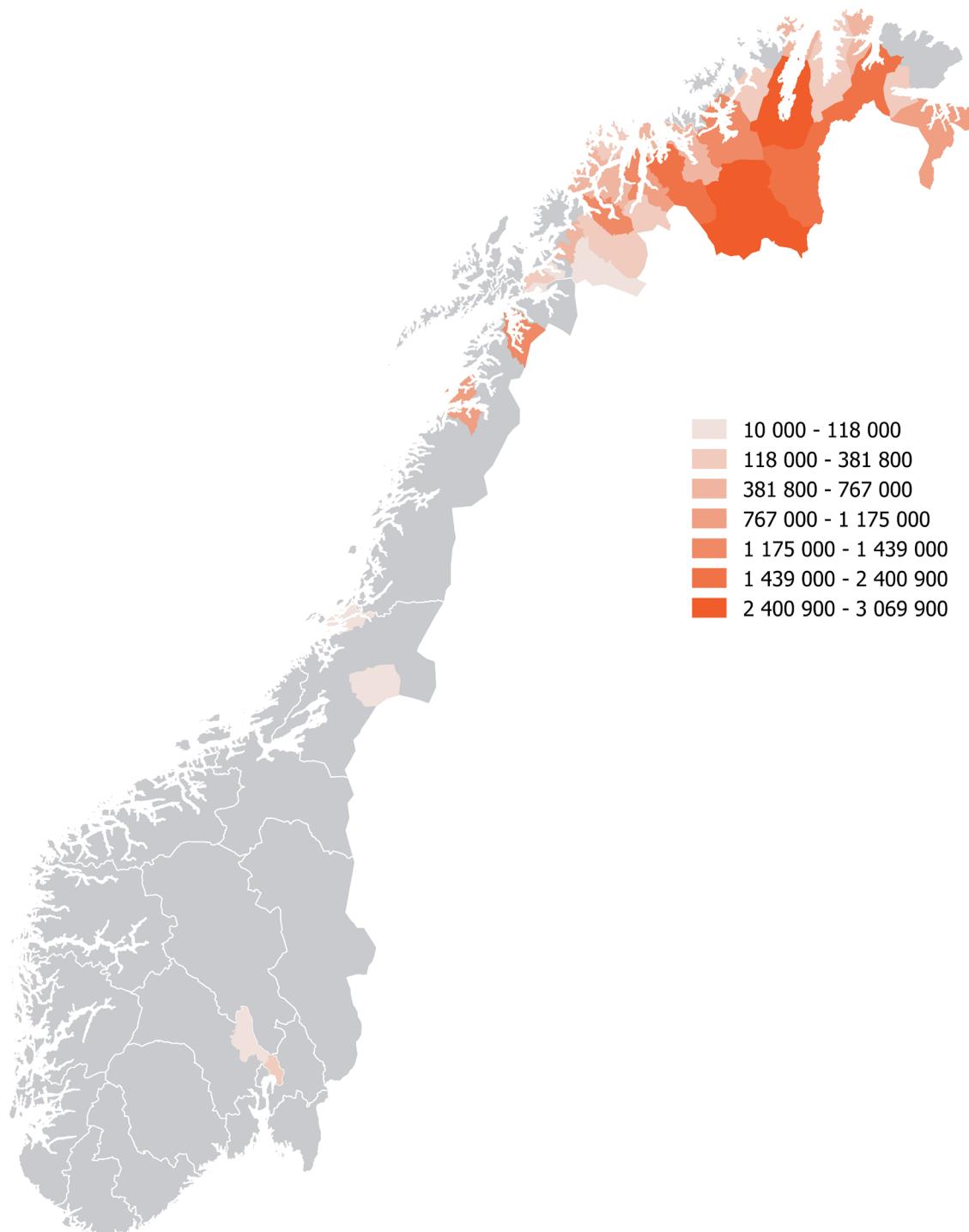
Sámediggi álggahii 2014:s ovttasbarggu Sámi dutkamiid guovddážiin Norgga árktalaš universitehtas (UiT) ráhkadan dihte stáhtusraportta sámi kulturealáhusaid várás.

10.3.1 Duodji

Sámediggi sáddii gulaskuddamii ášši dan birra movt buoridit duojí doarjaortnegiid. Sámediggi lea doallan maiddái seminára seamma fáttá birra. Notáhtas árvvoštallojuvvojedje sierra molssaeavttut doaibmadoarjaortnega várás. Okta molssaeavttuin lei sirdit olles ortnega

Kárttas vuolábealde oidno movt ohcanvuđot ealáhusdoarjagat leat juohkásan 2014:s gielddaid mielde

duodjeorganisašuvnnaide. Dát molssaeaktu lea čuovvoluvvon ja bargojoavku galgá árvvoštallat leago dan vejolaš čađahit.

Sámediggeráddi ráhkadii čilgehusa duoji birra. Čilgehusas leat duodjeealáhusa mihttomearit bisuhuvvon nu go dat ledje. Mihttomearrin lea ovddidit ealáhusvuđot duoji mas lea buoret gánnáhahttivuohta ja ieš buvttaduvvon gálvvuid vuovdin.

Sámediggi dagai duoji ealáhussiehtadusa Sámiid dujiin ja Duojáriid ealáhusservviin jagi 2014 várás. Ealáhussiehtadusa mihttomearrin lea ovddidit ealáhusvuđot duoji mas lea buoret gánnáhahttivuohta ja ieš buvttaduvvon gálvvuid vuovdin. Rámmán lei 9,4 miljon ru 2014:s.

Nugo 2013:s de lei investerenruđaid jearaheapmi unnit go mii lei biddjojuvvon šiehtadusas. Golahuš lei lagabui 3 miljon ru. Stuorámus doarja lei 1 miljon ru bagadanprošeavta joatkimii Gaska- ja Nuorta-Finnmárkkus. Mearkagálvoprošeakta duojis, mii álggahuvvui 2013:s, lea doaisttážii bissánan, muhto organisašuvnain lea áigumuš álggahit barggu fas.

2014:s ruhtaduvvojedje máŋga kulturvuđot duodjekurssa ealáhuskapihtalis. Kurssat ledje oanehaččat ja dain lei unnán oktavuohta ealáhusovddideapmái.

Rehketdoallofitnodat bearráigeahčai 10 ohcci 2014:s doaibmadoarjaortnegis. Guhtasii dáin rávvii rehketdoallofitnodat rehketdoaludárkkisteami.

10.4 Árvohákkan ja odda ásaheamit

Sámi mátkealáhusaid ovddidanprošeavtas Davvi Norggas leat 36 fitnodaga mielde, 7 Norländdas, 7 Romssas ja 22 Finnmárkkus. Dát čájeha ahte lea stuorra beroštupmi ealáhusas ovddidit sámi mátkealáhusa. 2014:s juolludii Sámediggi doarjaga 867 000 ru goalmmát ja manjimuš jagi čađaheapmái Sámi mátkealáhusain.

Golggotmánus 2014 dollojuvvui Sámi mátkealáhuskonferánsa. Konferánsa lágidii Sámi Mátkealáhusat Davvi Norggas Máhttopárkka Origo jodihemiin. Konferánsa lei dievva ja das ledje 71 oasneváldi. Konferánsa bistti guokte beaivvi ja sáhkavuoruid doppe dolle sihke dutkanbiras ja mátkealáhusfitnodaga.

Sámediggi lea addán 350 000 ru Biebmofestiválii Márkomeannu HERSKO. Dán biebmofestiválas ledje guovddážis sámi biebmu ja sámi biebmoárbevierut Davit Norländdas ja Lulli Romssas. Dán lágan lágideamit leat hui deatalaččat mátkealáhusaid ovddideapmái ja sámi biepmuin ángiruššamii sámi guovlluin dán regiovnnas.

Sámediggi lea juolludan álggahandoarjaga ja doarjaga sámi mátkealáhusfitnodagaid álggaheapmái ja ovddideapmái, lotnlasealáhusaide ja doaibmabijuide mat nállašuhttet sámi guovlluid ráhkadanávdnasiid.

Kárášjogas ja Sis-Finnmárkkus álggahuvvui ásaheddjiid čuovvoleapmi ja oahpahus 2014:s. Sámediggi lea dahkan rámmašiehtadusa olggobeali konsuleanttain, mii čađahii programma

Sámedikki ovddas. Ásahejjid oahpahus ja
čuovvoleapmi geahčaluvvui álggahuvvot
maiddái Lulli-Romssas, muhto Sámediggi ii dađi
bahábut ožón doarvái olbmuid searvat.

Sámedikkis lea fokus meahcceealáhusaide ja
biepmu viidáseappot nállašuhttimii sámi guovlluin,
ja attii 2014:s doarjaga máŋgga prošektii mat
čatnasit meahcceealáhusaide, boazodoalovuđot
turismii ja sámi mátkeeláhusaide. Sámediggi lea
bidjan merkii ahte aktevrrat geat háliidit áŋgiruššat
meahcceealáhusaiguin, vuosttažettiin dahket dan
fárrrolaga mótkeeláhusain.

11 Regionála ovddideapmi

Váldomihttomearri:

- Árjjalaš ja ulbmilláš ovttasbarggu bokte regionála- ja báikkálaš eiseválddiiguin nannet ja ovddidit sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Čoahkkimiin gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin lea Sámediggi čujuhan ahte ollu sámi ásahusain ja organisašuvnnain váílu báikkálaš ja regionála ruhtadeapmi, erenoamážit musea bealde.

Davvinorgga kulturšiehtadus lea buorre ovdamearka das ahte ovttasbargu golmma davimus fylkkagielddaiguin ja Sámedikkiin lea buktán buriid bohtosiid.

11.1 Ovttasbargošiehtadusat fylkkagielddaiguin

Sámediggi lea álgghanan proseassa regionála ovttasbargošiehtadusaid geahčademiin vai daid sáhttá dárbbashaččat divodit jos lea dárbu. Sámedikkis ja Romssa fylkkasuohkanis lea leamaš čoahkkin politihkalaš dásis skábmamánuus 2014. Bealit leat duhtavaččat šiehtadusain dán rádjai ja hálíida geahčadit šiehtadusa 2015:s.

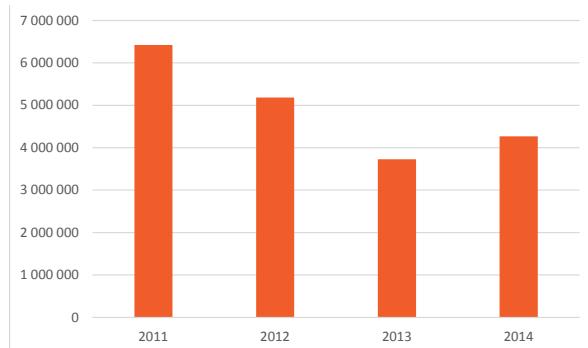
Sámedikkis ja Finnmarkku fylkkagielddas lei čuovvolančoahkkin politihkalaš dásis cuonjománuus šiehtadusa birra gos sohppojuvvui doaibmaplana jahkái 2014.

Ollu gelddolaš prošeavttat leat ruhtaduvvon Finnmarkku, Romssa, Norlánnda ja máttasámi ovttasbargošiehtadusain, earret eará:

- Bálgáid ja vázzinluottaid merken ja graderen Finnmarkkus Finnmarkku fylkkagieldda bokte
- Lara & Leisa II Máttasámi mánáid-Tv maid TMM Produksjon AS bokte
- Sámi ásahusovddideapmi Rööroses Mátta-Trøndelága fylkkagieldda ja Aajege bokte
- Sámi kultuvra Youtubes Várdobáikki bokte

- Prošeakta árktalaš gihcebiergu Sáččá joatkkaskuvlla bokte ja sámi mátkeeláhusaid ovddideapmi Árrana bokte.

Geavaheapmi - regionálaovddidanprošeavttat

11.2 Ovttasbargošiehtadusat gielddaiguin

Sámediggi ja Romssa suohkan dolle álbmotčoahkkima borgemánuus mas ovttasbargošiehtadus lei fáddán.

Oaččuimet buriid dieduid vásihusain šiehtadusa ektui ja buriid rávvagiid šiehtadusa čuovvoleapmái. Earret eará lea stuorra beroštupmi oažžut ásahuvvot deaivvadanbáikki Romsii, ja lea álggahuvvon bargu čuovvolan dihte dán.

Sámediggi lea ságastallagoahtán gávpotgielddaiguin Álttái ja Bådåddjoin dainna áigumušain ahte soahpat ovttasbarggu. Ovttasbargošiehtadusat galget nannet ja gozihit sámi giela ja kultuvrra namuhuvvon gávpotgielldain. Mis leat maiddái fásta čoahkkimat Oslo gielldain oktii jahkebealis.

Sámediggi lea maiddái 2014:s geavahan viehka ollu návcçaid čuovvolit ahte sámi geavaheddjiid vuogatvuodat gielldain ollašuhttojuvvojít iešgudege lágaid ektui. Ovdamearkan dasa leat dakkár oahpahusvuogatvuhta dahje mánáidgárdesadji mii goziha sámi mánáid dárbbu oažžut heivehuvvon giellafálaldaga mánáid kulturduogáža mielde.

Sámediggi oaidná ahte eahpitkeahttá heajos gieldaeconomijja sáhttá čuohcat gieldalaš fálaldagaide sámi geavaheddjiid várás eanet, ja juo gáržžes gieldalaš fálaldagat sámi geavaheddjiid várás gártet gáržžideami oaffarin. Skuvlastrukturuvra lea dáid áššiid gaskkas. Dain oktavuodain go Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadusat gielddaiguin rahpasit uvssat lávga gulahallamii daid gielddaiguin maidda dat guoská. Sámedikkis lea buorre vejolašvuhta áŋgiruššat dán lágan áššiin maiddái hálddašanguovllu gielddaiguin. Dán lágan ášsit sáhttet boahtit ovdan maiddái sámegiela hálddašanguovllu olggobealde ja gielddain main Sámedikkis eai leat ovttasbargošiehtadusat, muhto gos Sámediggi áŋgiruššá sierranas sivaid geažil.

Sámedikki oaivila mielde leat dát muhtun hástalusat maid maiddái sáhttá geahčadit gieldaođastusa oktavuodas. Sámediggi vuordá ahte almmolaččat nammaduvvon giellalávdegoddi guorahallá dáid hástalusaid ja buktá čoavddusevttohusa sierra NAČ:s mii galgá geigejuvvot manjimuštá guovvamánus 15. b. 2016.

11.3 Gieldaođastus

Sámediggi lea gieldaođastusproseassain deattuhan ahte barggus fertejít gozihuvvot ja viidáset ovddiduvvot sámi bálvalusfálaldagat ja ahte mihttomearrin ferte leat sámi giela, kultuvrra ja servodateallima ovddideami sihkkarastin nu ahte dat dávista stáhta sámepolitihkkii álbmotrievtti ja Vuoddolága § 108 vuodul.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii vuosttaš ášši gieldaođastusa birra juovlamánus 2014. Dás mearridii dievasčoahkkin prinsihpaid prosessii viidáseappot gieldaođastusain. Prinsihpat dás leat ahte sámegiela hálddašanguovlu ii galgga gáržžiduvvot, sámi vuogatvuodat fertejít gozihuvvot, ja ulbmilin ferte leat láhkadahkosiid buorideapmi, vai sámi álbmot oažžu vel ain buoret fálaldaga sámegielas. Sámi pasieanttain lea vuogatvuhta oažžut dakkár dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusa mii váldá vuolggasaji

sámi gielas ja kultuvrras. Buot gielldain ii leat seammalágan dihtomielalašvuhta ja máhttu sámi pasieanttaid vuogatvuodaid ja dárbbu birra. Dát ferte vuhtii váldojuvvot nationála čanastagain ja láhkadahkosiin boahtteáiggi gieldaorganiserema oktavuodas.

Mearrádusas deattuhuvvo ahte Sámedikkis galgá leat árjjalaš rolla gieldaođastusproseassas viidáseappot ja ahte Sámediggi galgá konsulterejuvvot ovdal go vejolaš mearrádusat dahkojuvvot Stuorradikkis dahje gielldain. Mearriduvvui maiddái ahte Sámediggi galgá dahkat čielggadusa daid sámi áššiid birra mat čatnasit gieldaođastussii.

11.4 Interreg 2014 - 2020

Bargojoavku, Sámedikki searvamiin, lea ráhkadan prográmmaevttohusa sierra sámi oasseoprográmma várás odda Interreg V-A Nord 2014 – 2020 prográmma siskkobéalde. Temáhtalaš ulbmilsuorggit sihke Davvi- ja Sápmi-prográmmas leat čuovvovaččat:

- Dutkan, teknologija ovddideapmi ja innovašuvdna.
- Ealáhuseallima/ealáhushutkama ovddideapmi.
- Kultur- ja birassuodjaleapmi.
- Oktasaš bargomárkana ovdánahttin riikarájáid rastá.

12 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

Váldomihttomearri:

- Álgoálbmogat mearridit iežaset ahtanušama ja sis lea vejolašvuhta gozihit iežaset beroštumiid riikkaidgaskasačcat.

12.1 Riikkaidgaskasaš bargu

12.1.1 ON álgoálbmogiid máilmmikonferánsa

Sámedikki riikkaidgaskasaš barggus 2014:s leat searat leamaš čohkkejuvvon ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa proseassa ektui. Sámedikkis lea leamaš hui árjjalaš rolla dán proseassas jagi 2011 rájes.

ON álgoálbmotáššiid bissovaš forumis miessemánuus 2014 lei deataleamos ášši gávdnat dohkálaš čovdosa movt álgoálbmogat galggašedje searvat máilmmikonferánsaprosessii ja máilmmikonferánssa loahppadokumeantta šiehtadallamiidda.

Dán barggus bohte bohtosat. Forumis nammadii ON váldočoahkkima presideanta guokte álgoálbmotrádddeaddi máilmmikonferánsaproseassa várás, geat ovttas dainna guvttiin nammaduvvon stáhtalaš ráddeaddiin galge oktiordnet máilmmikonferánsaproseassa ja šiehtadallamiid loahppadokumeantta sisdoalu birra. Oanehis áiggi manjá foruma loahpaheami ovdáníi fas máilmmikonferánsaproseassa.

ON álgoálbmogiid máilmmikonferánsa lágiduvvui čakčamánuus 2014. Sámediggi searvvai máilmmikonferánsii Sámi parlamentáralaš rádi bokte. Dasa lassin ledje Ruošša beale sámiin, sámi nuorain ja Sámírádis ovddasteaddjit. Sámedikki presideanta sártnui máilmmikonferánssa rahpamis.

12.1.2 Máilmmikonferánssa loahppadokumeanta

Boađus golmma jagi proseassas lea máilmmikonferánssa loahppadokumeanta. Loahppadokumeanttas leat doaibmavudot nationála ja riikkaidgaskasaš doaibmabijut ja Sámediggi áigu váikkuhit daid duohtan dakhama. ON váldočálli nammadii álgoálbmotkoordináhtora ON vuogádagas. Álgoálbmotkoordináhtor galgá evttohit doaibmaplana movt čađahit ON álgoálbmogiid vuogatvuoda julggaštusa, ja reporteret dan čadaheami ovdáneami birra.

Loahppadokumeantta bokte leat lahttoriikkat geatnegahttán iežaset råhkadir ja čađahit nationála doaibmaplanaid, strategijaid ja doaibmabijuid mat sihkkarastet ahte ON álgoálbmogiid vuogatvuoda julggaštus čađahuvvo. Dát galgá dahkkojuvvot ovttasbargguin álgoálbmogiiguin. Loahppadokumeanta addá dasa lassin vejolašvuoda rievadat ON álgoálbmotrvttiid áššedovdimekanismma mandáhta, vai dan sahtášii ovddidit bearráigeahčanorgánan, gosa stáhtat sáhttet reporteret ON álgoálbmogiid vuogatvuoda julggaštusa čađaheami.

Máilmmikonferánsa mearridii loahppadokumeantta konsensus vuogi mielde.

12.1.3 Reporteren - ILO konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddalaš álbtogiid hárrái iešmearrideaddji stáhtain

Sámediggi lea 2014:s gulahallan ILO:in reporteremiid birra mat gusket Sámedikki rapportii ILO:i áigodagas 01.06.2008 – 31.05.2013.

Sámedikki raporta lea råhkaduvvon ráddehusa reportamálle mielde, ja čuovvu ILO-169 váldostruktuvrra, mas konsultašuvnnat deattuhuvvojít dábalaš njuolggadusaid vuolde. Raporta dán oasis rapporterejuvvo maiddái sámediggeválgga, mánáidsuodjalusa, ja rihkkosiid ja ránggáštusa birra. Eana- ja

resursavuoigatvuodat raporterejuvvojit oasis mii boahá manjábealde, mas maiddái leat luondduresurssaid geavaheami ja suodjaleami hálddašeapmái searvan. Dasto bohtet dearvašvuhta, oahpahus ja oahppu, giella ja loahpas oktavuohta ja ovttasbargu riikaráid rastá, mas bargu Davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain čilgejuvvo.

12.2 Sámi ovttasbargu

12.2.1 Sámi parlamentáralaš ráđđi

Njealját sámepräparlamentarihkkařid konferánsa dollojuvvui guovvamánuš 2014 Ubmis Ruota bealde. Konferánssa fáddán lei luondduresurssaguin ávkkástallan sámi guovlluin. Konferánssa cealkámušas nannejuvvo ahte sámiid iešmearridanvuogatvuhta addá sámiide vuogatvuoda ieža beassat mearridit makkár ovdáneami hálidiit sámi servodagas ja movt hálidiit hálidašit ja geavahit luondduresurssaid sámi guovluin riikaidgaskasaš álbmotrievtti ja sámiid vuolbatvuodaid vuodul. Cealkámuša vuodđun leat ovddit parlamentarihkkařid konferánssa julggaštusat.

Sámepräparlamentarihkkařid konferánsa buvtii maiddái oktasaš cealkámuša davviriikkalaš sámekonvenšvnna siehtadallamiidda. Cealkámušas nannejuvvo ahte sámedikkit gálibidit ovttamielalašvuoda čovdosa ektui ovdal jagi 2016 ja ahte sámedikkit eai dohkket ahte siehtadallamat ájihuvvojít dahje barggu ovdáneapmi cakkaduvvo. Sámi parlamentáralaš ráđđi lea leamaš ovddastuvvon seminárain, konferánssain ja čoahkkimiin gos álgoálbmotpolitikhalaš ášshit leat leamaš beaiveortnegis. Dán lágan deaivvadanbáikkit leat deatalaš arenat ovttasbarggu realiseremis riikaráid rastá ja sámiid beroštumiid goziheamis riikaidgaskasačcat. Dát guoská sihke ON:i ja EO:i.

Davviriikkalaš ovttasbargu lea deatalaš Davviriikkaid ráđi bokte. Sámit eai leat válđojuvvon mielde ollesárvosaš lahttun Davviriikkaid

ráđis, muhto sámiin lea áicistáhtus ja sis lea hállanvuogatvuhta Davviriikkaid ráđi jahkásaš sešuvnna válđoságastallamis.

12.2.2 Barentsovttasbargu

Sámediggi lea fuolastuvvan ovdáneami geažil Ruošša bealde danne go siviila- ja politikhalaš vuodđovuoigatvuodat goazahuvvojít. Mii oaidnit ovdamearkkaid das go Ruošša eiseválddit stivregohtet regionála álgoálbmotorganisašuvnnaid. Nu geavvá organisašuvnnain ja servviin RAIPONa oktavuodas, mii lea davviguovllu álgoálbmogiid arvesuodjeorganisašuvdna Ruošša bealde.

Mis lea leamaš ágga fuolastuvvat dan geažil go mii oaidnit ahte Ruošša eiseválddit geahččaledje hehttet Guoládaga Sámi searvvi ja Lujávri sámi servviid ovddasteddjiiid beassamis searvat álgoálbmogiid málmmikonferánsii. Sámediggi oaivvilda ahte dál lea deataleappot go goassige ovdaljoatkit álbgomiid gaskasaš ovttasbarggu, kulturdoibmabijuid ja ealáhusovttasbarggu, Barentsguovllus. Sámediggi áigu ain eanet bidjet searaid hákhat dohkálaš kapasitehta ja ekonomalaš resurssaid vai sámit Ruošša bealde ge sahtášedje searvat politikhalačcat árjjalaš ja konstruktiva vuogi mielde Sámi parlamentáralaš ráđis.

12.2.3 Davviriikkalaš sámekonvenšvdna

Sámediggi ja Gielda- ja odasmahttindepartemeanta leat 2014 soahpan rievadait Norgga siehtadallandelegašuvnna mandáhta Davviriikkalaš sámekonvenšvnna siehtadallamiid ektui. Okta siehtadallančoahkkin dollojuvvui 2014:s

12.2.4 Árktalaš ráddi

12.2.4.1 Árktalaš parlamentarihkkarlávdegoddi
2014:s ásahedje buot árktalaš stáhtaid ealáhuseallima ovddasteaddjít ja Árktalaš rádi álgoálbmogiid ovddasteaddjít árktalaš ealáhusforuma (Arctic Economic Council, AEC). Ekonomalaš rádi mihttomearrin lea ovddidit ekonomalaš ahtanuššama, ja dasto láhčit diliid sosiálalaš ahtanuššamii ja birrasa suodjaleapmái Árkta.

12.2.4.2 Árktalaš ealáhusforum (Arctic Economic Council, AEC)

2014:s ásahedje buot árktalaš stáhtaid ealáhuseallima ovddasteaddjít ja Árktalaš rádi álgoálbmogiid ovddasteaddjít árktalaš ealáhusforuma (Arctic Economic Council, AEC). Ekonomalaš rádi mihttomearrin lea ovddidit ekonomalaš ahtanuššama, ja dasto láhčit diliid sosiálalaš ahtanuššamii ja birrasa suodjaleapmái Árkta.

12.2.5 Davviguovlopolitihkka

Sámediggi lea 2014:s árjjalaččat searvan ollu arenaide davviguovlopolitihka oktavuođas, earret eará searvan lágidemiide nugo Arctic Frontiers, Girkonjárgga konferánsa, Agenda Davvi-Norga ja Davvirrikkalaš sihkarvuodapolitihkalaš forum. Sámediggi oaivvilda ahte ođđa ealáhusdoaimmas árbevirolaš álgoálbmotguovlluin galgá leat ávki ja dat galgá njuolga nannet ja ovddidit álgoálbmogiid kultuvrra ja báikegottiid. Sámediggi lea rávven ahte čadahuvvojtit proseassat stáhta eiseválddiid, industrija ja álgoálbmogiid gaskka maid ulbmilin lea juksat ovddalgihtii diedihuvvon miehtama guoskevaš álgoálbmogiid servodagain ja sin ovddastusorgánain, lágaide ja doaibmabijuide.

13 Dásseárvu

Sámediggi bargá dásseárvosaš sámi servodaga ovdi nu ahte buohkain leat seammalágan vuogatvuodat, geatnegasvuodat ja vejolašvuodat, beroškeahttá sohkabealis.

Sámediggi bargá dásseárvvuin iešguđege surgiin. Lea mielde sihke arenain gos dásseárvoáššit válđojuvvorit ovdan, atná guovddážis dásseárvopolitikhalaš áššiid ja addá dasto ruđaid earáide geat barget dásseárvvuin.

13.1.1 Sámi dásseárvvoorganisašuvnnat

Dásseárvvoáššiin ferte leat faggi siviila sámi servodagas. Danne addá Sámediggi doarjaga guovtti dásseárvvoorganisašuvdnii, mat leat Sámi NissonForum ja Sárahkká. Organisašuvnnat ovddidit dásseárvopolitikhalaš áššiid sámi servodagas ja hástalit Sámedikki ja addet mágssolaš rávvagiid Sámediggái dásseárvvoáššiin. Bušeahttagi 2014 rájes lea doarjja organisašuvdnii šaddan njuolgga juolludussan.

Dát addá stuorát einnostan vejolašvuoda organisašuvnnaide ja haddegoargnun ođda bušeahttajagis buhttejuvvo.

13.1.2 Veahkaváldi lagaš oktavuodain

Sámediggi ii dohkket veahkaválđđi lagaš oktavuodain sámi servodagas ii álggage. Nissonbeaivvi oktavuodas 2014:s čalmmustii Sámediggi veahkaválđđi lagaš oktavuodain dievasčoahkkima oktavuodas. Dat dahkkojuvvui ovttasbargguin Finnmárku politiijaiguin ja lei oassi sin kampánjas "(Dolain duhkoraddat) Leker med ilden". Sámediggi lea juolludan doarjaga kampánjii. Rahpansáhkavuorus váldđđi sámediggeráđđi ovdan man deatalaš leat duostat hállat veahkaválđđi birra lagaš oktavuodain. Juste jaskatvuohta fáttá birra hehtte eanemusat veahkaválđđi vuostálastima.

Maiddái váilevaš máhttu veahkaválđđi birra lagaš oktavuodain sámi servodagas headušta min gávdnamis buriid doaibmabijuid veahkaválđđi vuostá dáistaleamis. Sámediggi ja Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta leat guhkká geahččalan oažzut áigái prošeavtta veahkaválđđi

birra lagaš oktavuođain sámi servodagas. 2014:s oaččui Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatiske stress (NKVTS) nammasaš ásahus juolludusa prošektii, ja dat álggahuvvui oddajagimánus 2015. Prošeavtta bokte hálidivčiimet mii kártet mii sámi servodagas váikkuha dan ahte šaddá veahkaváldi lagaš oktavuođain. Prošeavtta bokte galgá maiddái geahčaduvvot movt fuomášit veahkaválddi, makkár eastadeaddji doaibmabijuid ja veahkkedoibaibmabijuid sahtášii láhčit buoremus vuogi mielde sámi álbmoga várás.

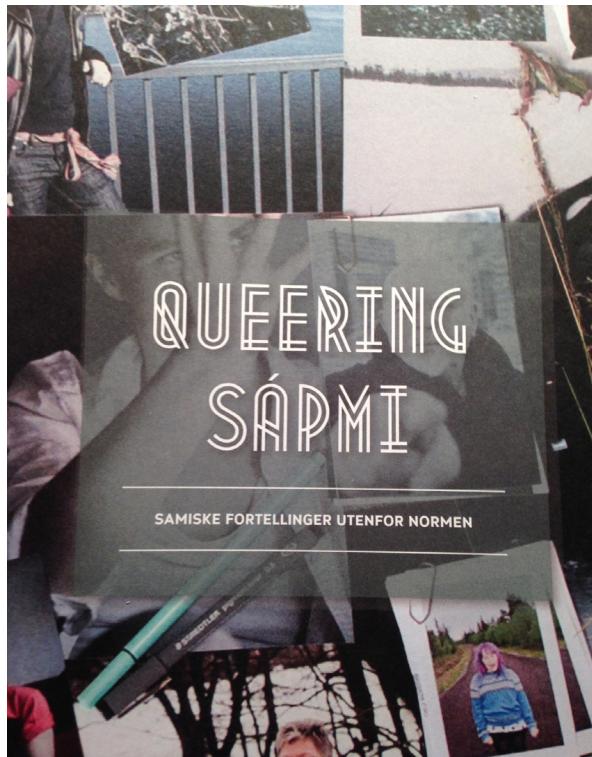
13.1.3 ON nissonkomišuvdnii searvan

Sámediggi searvvai 2014:s ON Nissonkomišuvnna sešuvdnii mii dollojuvvo juohke jagi. Kommišuvnnas lea maiddái mandáhta čuovvolit ON nissonkonferánssa, mii dollojuvvui Beijing nammasaš báikkis (1995) doaibmaplána. Fáddán lei ON duhátjagimihtu olaheapmi nissonolbmuid ja nieiddaid ektui. Duhátjagimihttun, leat gávcci konkrehta mihttomeari geafivuoda vuostá dáistaleamis, mii galgá olahuvvot ovdal jagi 2015.

Sámedikkis ledje guokte saji Norgga delegašuvnnas ja lei vejolašvuhta addit rávvagiid loahppadokumentii Norgga šiehtadalliid bokte. Dalle go duhátjagimihtut hábmejuvvojedje, de das eai lean mielde álgoálbmogat ja eará olguštuvvon joavkkut. Danne lei Sámediggái deatalaš ahte álgoálbmogiid nissonolbmuid erenoamáš dárbbut ja vuogatvuodat, oainnusmahttojuvvojedje sešuvnna loahppajulggaštusas ja viidáseappot barggus óđđa ovddidanmihtuiguin. Mii vásheimmet ahte Norga unnán gozihii álgoálbmotnissoniid šiehtadallamiin.

13.1.4 Lesbbat, homofillat, bifillat ja tránssat sámi servodagas

Sámediggi lea 2014:s álggahan barggu lesbbaid, homofillaid, bifillaid ja tránssaid sámi servodagas hástalusaid bidjamiin politihkalaš beaiveortnegii. Sámediggi hálida stuorát dihtomielalašvuoda ja rabasvuoda daid hástalusaid ektui mat lesbain, homofillain, bifillain ja tránssain sámi servodagas leat. Mii leat searvan nu gohčoduvvon pride-doaluide, mii leat sádden preassadiedáhusaid ja mii leat levgen arvedávgeleavggain sámediggeviesu olggobealde. Sámediggi lea movtta go lea ásahuvvon óđđa organisašuvdna lesbbaid, homofillaid, bifillaid ja tránssaid várás sámi servodagas, ja mii leat dovddahan sidjiide ahte mii hálidit geahččalit oččodit organisašuvdnii rámmaeavttuid vai sáhttet doaibmat.

14 Sámeálbmotfoandda buvttadeapmi/reanttut

Sámeálbmotfoanda ásahuvvui 2000:s oktasaš buhtadussan daid vahágiid ja eahperievtti ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii. Foanddas lei fásta vuodđokapitála 75 miljon ru, ja foandda buvttadeapmin mearriduvvui seamma reantu go 10 lagi áiggi stáhtaobligašuvnnain.. Foandda jahkásaš buvttadeapmi juolluduvvui Sámediggái.

Jagi 2014 rájes loahpahuvvui Sámeálbmotfoanda. Jahkásaš buvttadeami sadjái bohte dábalaš jahkásaš juolludusat. Juolludeapmi lei 2014:s 5 000 000 ru.

Juolludusa ulbmil ii leat rievdan ja Sámedikki dievasčoahkkin galgá ain stivret juolludusa. Juolludus galgá geavahuvvot sierralágan sámi giela ja kultuvrra nannendoalbmabijuide. Vuoruhemiid mearrida Sámediggi jahkásaš bušeahttamearrádusain.

Jahkái 2014 lea várrejuvvon 5 000 oooru jahkásaš juolludusas ja 2 800 000 ru sestojuvvon buvttadeamis, oktiibuot 7 800 000 ru.

Go buohtastahttá bušeahtain lea ollislaš liiggeavaheapmi 366 199 ru. Spiehkastagat čilgejuvvojit juohke fágakapihtalis

Gártaduvvон buvttadeapmi 31.12.2014 nammii lea juolluduvvон Sámedikki 2015 bušeahtas.

15 Politihkalaš dássi

15.1 Sámediggeráddi

Sámediggeráddi lea doallan čieža čoahkkima 2014:s. Dasa lassin leat rádis telefončoahkkimat juohke vahkus. Oktiibuot lea ráddi meannudan 614 ášši.

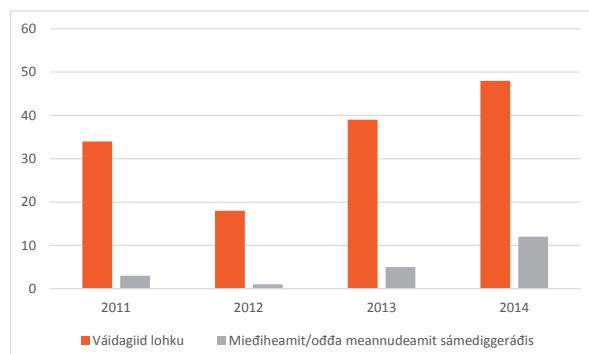
15.2 Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimat

Sámediggi doalai 2014:s njeallje lávdegodde- ja dievasčoahkkima. Njukčamánus, golggotmánus ja juovlamánus ledje lávdegoddečoahkkimat seamma vahkus go dievasčoahkkin, lagi nuppi čoagganeamis dollojuvvui lávdegoddečoahkkin miessemánus ja dievasčoahkkin geassemánus. Dievasčoahkkin meannudii buohkanassii 46 ášši.

15.3 Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás

Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi, maid Sámediggi ásahii 2011:s, galgá gozihit sin riektesihkarvuoda geat ohcet doarjaga Sámedikkis. Váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon eanjkiláššiid ja nie ollašuhttit váiddameannudeami hálddahuslága njuolggadusaid mielde.

Váiddalávdegoddi lea jagiin 2011-2014 meannudan buohkanassii 139 váídaga, ja váiddalohku juohkása čuovvovaččat:

Logut čájehit ahte váiddalohku lassána ja váidagat maidda miedihuvvo dahje ášši lea sáddejuvvon sámediggeráddi odđa meannudeapmái, leat lassánan.

Sivva dasa go váidagat 2011:s ledje nu ollu, lea dat go mii lagi 2010 loahpas eat meannudan váiddaáššiid go vurddiimet dassážii go váiddalávdegotti ásahuvvui.

15.4 Deatalaš čalmmusteamit Sámedikkis

Geassemánu dievasčoahkkima oktavuodas lágidii Sámediggi ovttas Sámi allaskuvllain seminára Vuodđolága 200-jagi čalmmustami dihte. Seminára fáddán lei sámiid kultuvrralaš ja ávnnaslaš vuogatvuodat manjá 1814 Vuodđolága.

Sámediggi čalmmustii iežas 25-jagi, dan rájes go vuosttaš Sámediggi rahppojuvvui, golggotmánu 9. b. 1989, ávvuseminárain Sámedikkis golggotmánu 9. b. 2014. Seminára fáddán lei Sámedikki 25 lagi historjá.

Ávvudeami oktavuodas almmuhuvvojedje maiddái guokte ávvugirjji, "Sámediggi 25 lagi" ja "Sámedikki Dáidda".

15.5 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi, SáNuL

Sámi nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái (SáNuL) nammaduvvojedje odđa lahtut áigodahkii 2014-2015. SáNuL doalai 2014:s njeallje čoahkkima. SáNuL čuovui Sámedikki dievasčoahkkima njukčamánus, das lei čoahkkin sámediggeráđiin, lágidii sámi nuoraide deaivvadeami Oslos, searvval konferánsaide ja semináraide, ja lea maiddái doallan sáhkavuoruid. Sii leat maiddái searvan Sámi parlamentariharkonferánsii Ubmis, Raasten rastah máttasámi kulturfestiválii, globaliserenkonferánsii ja Eurohpáráđi ja Suoma Sámedikki seminárii Anáris sámi kultuvrra ja giela

birra. SáNuL lei mielde Sámedikki delegašuvnnas ON álgoálbmogiid máilmikonferánssas New York:s čakčamánus.

Čoahkkimis mii dollojuvvo juohke jagi Mánáidáittardeddjiiin válddii SáNuL ovdan sámi nuoraid psyhkalaš dearvvašvuoda, filmmaid ja prográmmaid tekstema ja dubbema sámegillii.

SáNuL lea addán rávvagiid Sámedikki ealáhus-ja kulturlávdegoddái mineráladoaimma birra sámi guovluin, ja rávvagiid Sámediggeráddái Sámedikki 2015 bušehtii. Sii muiptaledje sámi nuoraid dili birra Norggas Arctic Focal Point:ii UN Indigenous Youth Caucus:s ja adde rávvagiid neahktasiidui Ung.no dan oktavuođas go dat ledje oðasmahttimin ja kvalitehta dáfus dárkkisteamen iežaset artihkkaliid sámiid/ sámi fáttáid birra.

Ovtas Noereh! organisašuvnnain almmuhii SáNuL kronihka sámeigiela, girjjálašvuoda jorgaleami ja filmmaid dubbema birra sámegillii. Sii sáddejedje maiddái reivve máŋgga norgalaš ja ruottilaš filbmabuvttadeddjide ja ávžzuhedje dubbet filmmaid sámegillii. SáNuL lei mielde árvvoštallanlávdegottis Sámedikki gilvvu oktavuođas givssidanplakáhta ráhkadeami oktavuođas.

15.6 Sámedikki vuorrasiidráđđi

Sámediggeráddi lea nammadan Sámedikki vuorrasiidráđi áigodahkii 2014-2017.

Vuorrasiidráđdi lea Sámediggeráđi ráđđeaddi orgána ja galgá veahkehit Sámediggeráđi Sámedikki vuorasolbmuid politihka hábmemis.

Sámedikki vuorrasiidráđdi hálida ovttasbarggu viđa davimus fylkkaid vuorrasiidráđiguin. Sis lea 2014:s leamaš čoahkkin Davvi-Trøndelága vuorrasiidráđii, ja fokusis lei ovttasbargu vuorrasiidráđid ja sámi boarrásiid gaskka Davvi-Trøndelágas ja sámi ovddastus vuorrasiidráđdái. Vuorrasiidráđis leat maiddái leamaš čoahkkimat sámi álbumgiin máŋgga gielddas ja gieldahálddahusain. Vuorrasiidráđdi hálida juohkit dieduid sierra hástalusaid birra mat sámi vuorasolbmuin leat, ja fuomášuhtit gielddaid ahte doppe ássá sámi álbmot.

Sámedikki 2014 jahkerehketoallu

Mielddus 1 áššái 07/15
Sámedikki 2014 jahkedieđáhus

OASSI VI JAHKEREHKETDOALLU.....3

JOÐIHEADDJIMEARKKAŠUMIT	3
ULBMIL3	
DUOÐAŠTUS.....	3
DEAÐALAŠ BEALIT JAHKEREHKETDOALU OKTAVUOÐAS	3
REVIŠUVDNAORTNET	4
PRINSIHPPAČUJUHUS JAHKEREHKETDOALLU	5
BOAÐUSREHKTETDOALLU	6
BALÁNSA	7
MEARKKAŠUMIT JAHKEREHKETDOLLUI.....	9
MEARKKAŠUPMI 1 DOAIBMASISABOÐUT	9
MEARKKAŠUPMI 2 BÁLKKÁT JA SOSÍALA GOLUT	9
MEARKKAŠUPMI 3 EARÁ DOAIBMAGOLUT	10
MEARKKAŠUPMI 4 FINÁNSASISABOÐUT JA -GOLUT	11
MEARKKAŠUPMI 5 DOARJJAHÁLDDAŠEAPMI JA EARÁ FIEVRIDEAMIT STÁHTAS	11
MEARKKAŠUPMI 6 ÍNVESTEREN OSSOSIIN JA OASIT	11
MEARKKAŠUPMI 7 KUNDDÁRGÁIBÁDUSAT	12
MEARKKAŠUPMI 8 EARÁ GÁIBÁDUSAT.....	12
MEARKKAŠUPMI 9 RUHTA BÁDKKUS, GIEÐAS JA SULLASAŠ.....	12
MEARKKAŠUPMI 10 SÁMEÁLBMOTFOANDDA SESTOJUVVON BUHTADUS.....	12
MEARKKAŠUPMI 11 IÐ SISABOHTUN FIEVRRIDUVVON JUOLLUDUS, DOARJJA JA FIEVRIDEAMIT	13
MEARKKAŠUPMI 12 VISTTI BAJÁSDOALLAMII VÁRREN.....	13
MEARKKAŠUPMI 13 VÆALGI MII GUOSKÁ DOARJJAHÁLDDAŠEAPMÁI.....	13
MEARKKAŠUPMI 14 JUOLLUDUSRUHTADUVVON DOAIMMA REHKENASTIN	14
JUOLLUDUSRAPORTEREN	14
JUOLLUDUSRAPORTEREMA LOGAHALLAN	14

Oassi VI Jahkerehketoallu

Jođiheaddjimearkkašumit

Ulbumil

Sámediggi lea sámi álbmoga álbmotválljen parlameanta Norggas. Sámedikki ulbmilin lea nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovdánahttit sámiid beroštumiid Norggas, váikkuhit dan ahte sámi álbmot meannuduvvo dásseárvosačcat ja vuoiggalačcat ja bargat diliid láhčimiin nu ahte sámit sáhttet sihkarastit ja ovddidit sin giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi lea demokráhtalaš gaskaoapmi sámi ieštivrejumis ja ávkálalaš ja dárbbašlaš bálvalusaid ja fálaldagaid ovddideamis sámi álbmoga várás. Sámediggi lea sámiid sáhkaguoddi nationála dásis ja riikkaidgaskasačcat.

Sámediggi lea organiserejuvvon hálldašanorgánan mas leat sierra fápmudusat bruttofievrrideapmái olggobealde stáhtabušeahtha (nettobušeteren doaimmat). Finánsadepartemeantta johtučállosa R-106 mielde mearkkaša dat ahte Sámediggi:

- Lassin sisaboáduide 50-poasta juolludusa sáhttá geavahit olggobeale sisaboáduid ollásit doaimma ulbmilii.
- Oažžu fievrridit jagi doaimma bohtosa čuovvovaš bušeahttajahkái. Sáhttá geavahit vejolaš positiiva jahkebohtosa ja lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto Stuorradikki bušeahttamearrádussii dávistettiin.

Duođaštus

Jahkerehketoallu lea fievriduvvon čuovvovačča mielde:

- Stáhta ekonomijastivren njuolggadusaid ja mearrádusaid mielde.
- Johtučállosa 115 «Stáhtalaš doaimmaid jahkerehketoalu ráhkadeapmi ja fievrrideapmi» mielde.
- Sámedikki ekonomijahálldašeami njuolggadusaid mielde maid Gielda- ja oðasmahttindepartemeanta lea mearridan.
- Gielda- ja oðasmahttindepartemeantta 2014 juolludusreivve mielde, mas boahtá ovdan ahte Sámediggi galgá čuovvut oðða rehketdoallogáibádusaid (čk. VI), muhto ii leat čadnojuvvon jahkeraporta eará mearrádusaide (čk. I - V).

Moai oaivvildetne ahte rehketdoallu čájeha dohkálalaš gova Sámedikki juolludusain mat leat geavahusas, rehketdollui fievriduvvon goluin, sisaboáduin, opmodagas ja vealggis.

Deatalaš bealit jahkerehketoalu oktavuodas

Sámeálbmotoanda loahpahuvvui 2014:s. Jahkásaš buhtadusa sadjái bohte dábálaš jahkásaš juolludusat, ja foandda vuodđokapitála 75 miljon ru lea fievriduvvon ruovttoluotta stáhtii.

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráđđeaddit sirdojuvvojedje 2014:s Stáhta penšunkássa ii divatmáksiid jovkui.

Eará doaibmagolut leat geahppánan 14,1 %:in lagi 2013 ektui, ja dat boahtá vuosttažettiin das go Sámediggi lágidii ráhkkanedaddji WCIP konferánssa Álttás geassemánus 2013 mii buvttihii liigestuorra goluid 2013:s.

2014:s leat stuorámus investeremats leamaš teknihkalaš reaidduid, inventáraid ja kánturgálvvuid investeremiin Vuonnabaðas, Romssas ja Skániin (Evenskjer). Dasa lassin leat investeren dihtoriid, serveriid, fierpmádatdárbašiid, poastaskánneriid ja AV-reaidduid.

Stuorámus investeremiin mat leat plánejuvvon 2015:s lea oktavuohta oðða kánturvistái mii lea plánejuvvon gárvistuvvot njealját jahkenjealjehasas, ja dat leat teknihkalaš- ja kánturreaiddut, čoahkkinlanjaid, kantuvrraid ja oktasaš areálaid stohpogálvvut. Dasa lassin leat plánen maiddái investeret govvadihtorbása prográmmagálvvu ja reaidduid. Muðui čadahit jahkásaš investeremiid nugó dihtoriid, serveriid ja eará teknihkalaš reaidduid.

Revišuvdnaortnet

Sámedikki revisora lea Riikarevišuvdna ja mii duodašta Sámedikki jahkerehketdoalu. Jahkerehketdoallu ii leat gárvvisin reviderejuvvon otnáš nammii, muhto jáhkit ahte revišuvdnadieðáhus lea gárvvis nuppi jahkenjealjehasas 2015.

Revišuvdnadieðáhus ii leat almmolaš ovdal go Stuorradiggi lea ožžon Dokumeantta 1 Riikarevišuvnnas, muhto revišuvdnadieðáhus almmuhuvvo Sámedikki neahttiisidduin dalán go dokumeanta lea almmolaš ja dan sáhttá almmuhit.

Karášjohka, guovvamánu 5. b. 2015

Aili Keskitalo
Presideanta

Rune Fjellheim
Direktevra

Prinsihppačujuhus jahkerehketoallu

Sámedikki jahkerehketoallu lea ráhkaduvvon ja fievrriuvvon lagat njuolggadusaid mielde mat leat stáhta ekonomijastivrema mearrásain. Jahkerehketoallu lea biddjojuvvon čuoggá 3.4 mearrásaid gábádusa mielde, lagabuidda váldahuvvon Finánsadepartemeantta johtočállosis R-115, čuoggás 6, ja vejolaš lassigáibádusaaid mielde maid min departemeanta mearrida.

Jahkerehketoallu lea ráhkaduvvon čuoggá 3.5 vuodul "Sámedikki ekonomijahálddašeami njuolggadusat" maid Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta lea mearridan – Rehketdoalloprinsihppa ja rehketdoalu fievrrideapmi:

- Ovtajagi prinsihppa
- Ollisvuodaprinsihppa
- Bruttoaprinsihppa

Jahkerehketoallu lea ráhkaduvvon áigodatprinsihpa mielde, spiehkastahkan lea opmodaga aktiveren balánssas ovttasráđid GOD:in, gč. mearrásaid čuoggás 3.4.2 ja čuoggá 3.5 "Sámedikki ekonomijahálddašeami njuolggadusain".

Čilgehus movt ovttaskas poasttaid fievrredit rehketdoalus:

Golut ja sisabođut

Áigodagaide juohkin posterejuvvo bohtosis ja balánssas, vai áigodaga boađus šaddá riekta. Sisabođut ja golut girjejuvvoj it dan áigodagas/dan jagi masa gullet, beroškeahttá máksináigemearis.

Juollodus

Sámediggi oažju ollslaš juollodusreivve Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas, ja mii fievrredit sisaboahut juollodusaid juohke ovttaskas departemeanttas sisaboahtokontoi ja debehtaposteremis leat Kunddargáibádusat. Juollodusaid mágssedettiin juohke ovttaskas departemeanttas krediterejuvvo kunddargáibádus ja báŋkokonto debiterejuvvo.

Doarja

Juolluduvvon doarja girjejuvvo dan jagi go dat juolluduvvo gollun debehtaposteremiin gollokontos ja kredihta posterejuvvo vealgin doarjaožzui. Dalle go doarja máksojuvvo debiterejuvvo vealgekonto ja báŋkokonto krediterejuvvo.

Juolludusraporter lea biddjojuvvon nu ahte das lea bajit oassi juolludusraporteremis ja vuolit oassi mas oaidná rádjoruđaid maiguin doaibma lea fievrriuvvon kapitálarehketoallu.

Juolludusraporter lea biddjojuvvon daid seamma prinsihpaid mielde go jahkerehketoalus. Prinsihpat dávistit mearrásusgáibádusaide mat leat čuoggás 3.5 dan birra movt doaimmat galget raporteret stáhtarehketoallu. Submelinjá "Netto raporterejuvvon juolludusrehketoallu" lea goappašagain seamma láhkai biddjojuvpon.

Nettobušeteren doaimmain lea raporter stáhtarehketoallu eanjkilastojuvvon. Doaimma máksingaskkusteapmi dáhpáhuvvá stáhta konsearnakontoortnega ja ruhtageavahančilgehuskontu bokte Norgga Bánkkus. Ruhtageavahančilgehuskontu rádjoruđat sirdojuvvoj it ođđa jahkái.

Boadusrehktetdoallu

	Nohta	31.12.2014	31.12.2013
Doaibmaboadut			
Juolludusboađut	1	421 268 000	409 894 000
Divatboađut	1	1 023	0
Doarjja- ja sirdimiiđ boađut	1	6 313 351	7 286 500
Vuovdin- ja láigobođut	1	3 077 856	4 535 278
Eará doaibmaboadut	1	3 498 000	5 299 854
<i>Submi doaibmaboadut</i>		434 158 230	427 015 632
Doaibmagolut			
Bálká- ja sosiálagolut	2	99 278 430	97 818 090
Mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. Oastin	3	2 986 685	2 233 859
Eará doaibmagolut	3	57 975 388	67 462 354
<i>Submi doaibmagolut</i>		160 240 503	167 514 304
Doaibmaboadus		273 917 727	259 501 329
Finásaboadut ja finánsagolut			
Finásaboadut	4	7 422	-19 431
Finásagolut	4	19 180	0
<i>Submi finásaboadut ja finánsagolut</i>		-11 759	-19 431
Áigodaga doaimmaid boadus		273 905 968	259 481 898
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	5	268 906 574	270 859 443
<i>Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas</i>		268 906 574	270 859 443
Áigodaga doaimmaid boadus manjá doarjjahálddašeami		4 999 394	-11 377 545
Rehkenastimat			
Juolludusuhtaduvvon doaimma rehkenastin	14	4 999 394	-11 377 545
<i>Submi rehkenastimat</i>		4 999 394	-11 377 545
Áigodaga boadus		4 999 394	-11 377 545
Hálddašeamit		-4 999 394	11 377 545

Balánsa

	Nohta	31.12.2014	31.12.2013
OPMODAGAT			
A. Rusttetruduðat			
III Ruðalaš rusttetruduðat			
Ossosiid ja osiid investeremat	6	0	4
<i>Submi ruðalaš rusttetruduðat</i>		0	4
Submi rusttetruduðat		0	4
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	7	2 932 172	8 679 659
Eará gáibádusat fordringer	8	1 107 428	3 605 012
<i>Submi gáibádusat</i>		4 039 599	12 284 671
III Kássa ja báŋku			
Bárkobijut	9	153 082 948	138 220 109
Sámeálbmotfoanda Kapitála	9	0	75 000 000
<i>Submi kássa ja báŋku</i>		153 082 948	213 220 109
Submi johtooamit		157 122 548	225 504 780
Submi opmodagat		157 122 548	225 504 784

	Nohta	31.12.2014	31.12.2013
DOAIBMAKAPITÁLA JA VEALGI			
C. Doaibmakapitála			
II Dinejuvvon doaibmakapitála			
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotoanddas	10	991 099	3 791 099
<i>Submi dinejuvvon doaibmakapitála</i>		991 099	3 791 099
Submi doaibmakapitála		991 099	3 791 099
D. Vealgi			
I Sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide			
Juollodusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievriduvvon	11	3 551 225	0
<i>Sajušteapmi bajásdoallamii</i>	12	4 765 846	4 765 846
<i>Submi sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide</i>		8 317 071	4 765 846
II Eará guhkesáiggi vealgi			
Sámeálbmotfoandda kapitála		0	75 000 000
<i>Submi eará guhkesáiggi vealgi</i>		0	75 000 000
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		1 214 735	191 936
Vealgi doarjjahálddašeami oktavuođas	13	130 800 976	127 734 637
SPK lahtooasi várren (2 %)		1 540 857	643 296
Velggolaš vearrogessosat		3 944 745	4 265 534
Velggolaš almmolaš divadat		607 395	464 633
Sajuštuvvon luopmoruđat		8 644 073	8 260 170
Eará oanehisáiggi vealgi		3 031 977	7 357 406
<i>Submi oanehisáiggi vealgi</i>		149 784 757	148 917 613
IV Rehkenastin stáhtakássain			
Rehkenastin juollodusrulhtaduvvon doaimmain	14	-1 970 379	-6 969 773
<i>Submi rehkenastin stáhtakássain</i>		-1 970 379	-6 969 773
Submi vealgi		156 131 449	221 713 685
Submi doaibmakapitála ja vealgi		157 122 548	225 504 784

Mearkkašumit jahkerehkettollui

Mearkkašupmi 1 Doaibmasisaboadut

	31.12.2014	31.12.2013
Juolludusboađut		
Jagi juolludus bajimus departemeanttas	271 540 000	260 560 000
<u>Jagi juolludus eará departemeanttain</u>	<u>149 728 000</u>	<u>149 334 000</u>
Submi juolludusboahtu	421 268 000	409 894 000
Divatboahtu		
Gebyrer driftsinntekt	1 023	0
Submi divatboahtu	1 023	0
Doarjja- ja sirdimiid boahtu		
<i>Doarjja- ja sirdimiid boahtu eará stáhta hálldašanorgánain/etáhtain</i>		
Doarjja Romssa fylkasuohknis ja Nordlánnda fylkkasuohkanis	522 855	1 500 000
Dorjja oahpahuskantuvrras - fidnoohppiiddoarjja	10 496	0
<u>Doarjja Riikkaantikváras</u>	<u>5 780 000</u>	<u>5 786 500</u>
<i>Submi doarjja- ja sirdimiid boahtu eará stáhta hálldašanorgánain/etáhtain</i>	<i>6 313 351</i>	<i>7 286 500</i>
Submi doarjja- ja sirdimiid boahtu	6 313 351	7 286 500
Vuovdin- ja láigobođut		
Didoštallanboađut, divatkeahthes	2 675 818	3 200 835
Eará bargamušboađut, divatkeahthes	100 948	216 252
Boađut eará olggobealde doaimmain, divatkeahthes	-906	0
Deivvoláš boađut	301 997	1 118 191
Submi vuovdin- ja láigobođut	3 077 856	4 535 278
Eará doaibmabođut		
Skean̄kkat	2 000	0
Eará doarjagat ja sirdimat	696 000	-1 391 356
<u>Geavahuvvon Sámeálbmotfoanddas</u>	<u>2 800 000</u>	<u>6 691 210</u>
Submi eará doaibmabođut	3 498 000	5 299 854
Submi doaibmabođut	434 158 230	427 015 632

Mearkkašupmi 2 Bálkkát ja sosiála golut

	31.12.2014	31.12.2013
Bálkkár	90 694 275	91 334 422
Luopmoruđat	8 950 045	8 475 882
Bargoaddidivat	1 014 579	935 943
Penšuvdnagolut	166 427	-698 880
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat	-2 709 435	-4 660 793
Eará buvttut	1 162 537	2 431 516
Submi bálká ja sosiála golut	99 278 430	97 818 090

Jahkebarggut: 141 138

Sámediggi geassá miellahttomávssu 2 % buot bargiin ja politihkalaš ráððeaddiin. 31.12.2014 muttus lea Sámediggi girjen 1 540 857 ru ovddas miellahttomávssuid. Dát dahkkojuvvo bargošiehtadusaid ja stáhta bargiidiegtagirji vuodul.

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráððeaddit leat lagi 2014 rájes sirdojuvvon doaimmaid ii divatmáksiid jokvui Stáhta penšunkássas (SPK). Dat mearkkaša dan ahte SPK ii fakturere miellahttomávssu 2 % dahje AFP-mávssu. SPK oažju dán buhtaduvvot máksojuvvon miellahttomávssu bokte stáhtabušeahdas dainna lágiin ahte doarja penšuvnna máksimii lassána.

Sámediggi gullá dan jokvui mii ii másse miellahttomávssu dahje bargoaddioasi SPK:ii (bargit ja politihkalaš ráððeaddit). Sámedikki áirasiid penšunortnet lea regulerejuvvon sierra láhkaásahusas.

Sámediggi lea gulahallamin Gielda- ja oðasmahttindepartemeanttain čilgen dihte movt mii galgat meannudit miellahttomáksogessosa mii lea čaðahuvvon/várrejuvvon 2014:s ja miellahttogessosa mii dahkkojuvvo 2015:s. Gessojuvvon/várrejuvvon ruðat leat girjejuvvon oanehis áiggi vealgin dassážii go dat lea čilgejuvvon.

Mearkkašupmi 3 Eará doaibmagolut

	31.12.2014	31.12.2013
Prográmmalobit	63 438	61 563
Mašiinnat, listejuvvojít	230 471	341 919
Stohpogálvvut, listejuvvojít	1 467 071	25 337
Dihtorat, serverat jna. listejuvvojít	1 073 267	884 994
Eará doallobiergasat	0	566 297
Telefuvdna, mobiila, jed. Listejuvvojít	152 439	353 749
Submi mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. oastin	2 986 685	2 233 859

	31.12.2014	31.12.2013
Viessoláigu	7 813 910	6 885 916
Iežamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	713 059	1 430 858
Lágolanjaid ortnegisdoallan ja rievdaðeapmi	38 117	41 678
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	2 134 625	2 073 399
Mašiinnaid, reaidduid jna. dívvun ja ortnegisdoallan	1 047 720	1 351 093
Smávit reaidooastimat	842 590	746 082
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	2 548 892	2 670 190
Konsuleanttaid ja eará bálvalusaid oastin olggobealde	12 745 612	12 088 842
Mátkkit ja borramuš	20 079 836	23 703 012
Eará doaibmagollut	10 011 027	16 471 284
Submi eará doaibmagolut	57 975 388	67 462 354

Mearkkašupmi 4 Finánsasisaboadut ja -golut

	31.12.2014	31.12.2013
Finánsaboadut		
Reantoboadut	-6 256	19 431
Agiovoitu	-1 166	0
Submi finánsaboadut	-7 422	19 431
Finánsagolut		
Reantogolut	19 177	0
Agiomassin	4	0
Submi finánsagolut	19 180	0

Mearkkašupmi 5 Doarjjahálldašeapmi ja eará fievrrideamit stáhtas

	31.12.2014	31.12.2013
Doarjagat gielddaide	63 201 182	68 556 300
Doarjagat fylkkagielddaide	11 102 800	11 289 000
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	149 047 361	162 372 523
Doarjagat állodoaluide	1 500 300	3 556 600
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	35 230 475	17 673 488
Doarjagat stáhtahálldašeapmái	8 824 456	8 549 900
Deivvolaš ja eará boadut - doarjagiid ruovttoluotta máksin	0	-1 138 368
Submi doarjjamáksimat earáide	268 906 574	270 859 443

Mearkkašupmi 6 Investeren ossosiin ja oasit

	Fitnodat-kantuvra	Vuođđudan-beaivi	Osso siid lohku	Eaiggát-oassi	Jienaid lohku	Fitnod. lagi boadus	Balánsii fievrid. EK finodagas	Balánsii fievrid. árvu
Beaivvaš Sámi Našunaiteahter AS	Guovdageaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	175 011	3 886 841	0
Davvi álbmogiid guovddáš	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	13 546	16 016 476	0
Åarjelhsaemien Teatere AS	Moehivie	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	-87 859	1 342 150	0
Sami Viessu Oslo Os	Oslo	10.12.2013	392	65,8 %	65,8 %	0	71 520	0
Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	Guovdageaidnu	07.04.2014	90	43,8 %	47,4 %	3 605	113 452	0
Balánsii fievriduvvon árvu 31.12.2014								0

* Sámi Viessu Oslo OS ásahuvvui 10.12.2013 ja lea leamaš doaimmas 1.1.2014 rájes. Dán ásahusas eat leat ožžon rehketdoalu lagi 2014 várás.

Mearkkašupmi 7 Kunddárgáibádusat

	31.12.2014	31.12.2013
Oastigáibádusaid árvu	977 131	1 379 785
Oastigáibádusat departemeanttain	2 000 000	7 331 000
Várrejuvvon vurdojuvvon massimiidda (-)	-44 960	-31 126
Submi oastigáibádusat	2 932 172	8 679 659

Mearkkašupmi 8 Eará gáibádusat

	31.12.2014	31.12.2013
Ovddalgihtii máksojuvvon bálká	34 449	7 000
Mákeovdaruhta	11 097	7 410
Loatna bargiide	12 500	27 500
Eará gáibádusat	1 049 382	2 704 472
Ruovttoluottamáksimat NAV:s	0	858 630
Submi eará gáibádusat	1 107 428	3 605 012

Mearkkašupmi 9 Ruhta báŋkkus, gieđas ja sullasaš

	31.12.2014	31.12.2013
Bijut stáhta konsernkontoi	153 082 948	138 220 109
Eará báŋkokontot	0	75 000 000
Submi báŋkobijut ja reidoruhta	153 082 948	213 220 109

Mearkkašupmi 10 Sámeálbmotfoandda sestojuvvon buhtadus

	31.12.2014	31.12.2013
Sisabiddjojuvvon doaibmakapitála 01.01.	3 791 099	10 482 309
Rivdadus sestojuvvon reantuin Sámeálbmotfoanddas - Geavah	-2 800 000	-6 691 210
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas 31.12.	991 099	3 791 099

Mearkkašupmi 11 li sisaboahutun fievrriduvvon juollodus, doarjja ja fievrrideamit

	31.12.2014	31.12.2013
Riikkaantikvára - Doarjja BARK prošektii	349 481	0
Riikkaantikvára - Doarjja sámi visttiid registreremi	1 531 744	0
Riikkaantikvára - Doarjja BARK prošektii	820 000	0
Riikkaantikvára - Doarjja sámi visttiid registreremi	850 000	0
Submi juollodusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boat	3 551 225	0

Mearkkašupmi 12 Vistti bajásdoallamii várren

	31.12.2014	31.12.2013
Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 765 846	4 765 846
Submi sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 765 846	4 765 846

Sámediggi eaiggáduššá sámediggeviesu Kárášjogas. Sámedikkis lea ovddasvástádus goluin mat gullet oktilaš bajásdoallamii ja eanet guhkes áiggi bajásdoallandoaimmaide. Plánejuvvon bajásdoallan dagaha dan ahte áiggi mielde unnot bajásdoallangolut.

Dan geažil go Sámediggi stáhtaásahussan lea ieš dáhkideaddji, de ferte lassin plánejuvvon bajásdoallamii várret ruđaid divodemiide maid earret eará čáhcevahágat dahje bilideamit dagahit. Danne lea dárbu ahte Sámediggi jagiid čađa várre ruđaid maid sáhttá geavahit stuorát bajásdoallamii dahje divvumiidda maid ferte dahkat. Jagiid čađa ferte várret ruđaid gártadan dihte doarvái ruđaid bajásdoallamii mas lea dohkálaš dássi. Jagi 2008 rájes leat várrejuvvon ruđat liige bajásdoallan- ja divvungoluide.

Bajásdoallanplána ráhkadeapmi lea álggahuvvon ja Stáhtahuksenfitnodat Davvin veahkeha Sámedikki dínna. Ovdal go bajásdoallama sáhttá vuogádatlačcat plánet galgó ráhkaduvvot geahčastat din stuorát bajásdoallandoibmabijuin mat leat čađahuvvon manjimuš jagiin. Dasa lassin ferte árvvoštallat Sámediggevistti dili ja dan vuodul oaidnit makkár bajásdoallandoibmabijut dárbbashašuvvojut.

Mearkkašupmi 13 Vealgi mii guoská doarjjahálldašeapmái

	31.12.2014	31.12.2013
Lágideaddjivealgi ealáhus	27 748 482	32 444 350
Lágideaddjivealgi kultuvra	20 814 165	19 205 750
Lágideaddjivealgi oahpahus	47 122 834	39 706 741
Lágideaddjivealgi giella	8 959 450	9 909 850
Lágideaddjivealgi Sámeálbmotfoanda	6 532 900	6 237 250
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	2 020 500	2 375 600
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	17 602 645	17 855 096
Submi vealgi doajjahálldašami oktavuođas	130 800 976	127 734 637

Mearkkašupmi 14 Juolludusruhtaduvvon doaimma rehkenastin

Rehkenastin juolludusruhtaduvvon doaimmain 01.01	-6 969 773
Rievadus rehkenastin juolludusruhtaduvvon doaimmain áigodaga boadus)	4 999 394
Rehkenastin juolludusruhtaduvvon doaimmain 31.12	-1 970 379

Juolludusraporteremis

Juolludusraporteremis oidnojat dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea rapporteren stáhtarehketcollui. Dat biddjojuvvorjat daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámediggi lea ožon fápmudusa hálldašit. Das oidnojat buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodat mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketcollus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttali/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea rapporterejuvvon stáhtarehketcollu dákádusraporttas. Dákádusraporttas oidno doaimma saldo ja dákáduslihkadusat ruhtageavahančilgehuskontos Norgga Bájkus.

Rádjoruđat mat leat rapporterejuvvon kapitálarehketcollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketcollus.

Juolludusraporterema logahallan

Gollokap.	Kapihtalnamma	Joast: Poastateaksta	us buohkanassi
560	Sámediggi	50 Sámediggi	265 540 000
560	Sámeálbmotfoanda	54 Sámeálbmotfoanda	5 000 000
223	Sámediggi	50 Doarjia Sámediggái	39 043 000
231	Mánáidgárddit	50 Doarjia sámi mánáidgárdefálaldagide	15 160 000
320	Oppalaš kulturágumušat	53 Sámediggi	77 202 000
762	Vuođđodearvvašvuodabálvalusat	50 Sámi Dearvvašvuoha	5 247 000
854	Doaibmabijut mánáid- ja nuoraidsuodjalusas	50 Dutkan ja ovddideapmi	1 000 000
1150	Eanadoallošiehtadusa jed. Čađaheapmái	50 Foandasajušteamit	4 000 000
1151	Boazodoallošiehtadusa čađaheapmái	51 Doarjia Ovddidan- ja investerenfondii	2 000 000
1429	Riikkaantikvára	50 Doarjia sámi kulturmuitobargui	3 307 000
-	Kulturdepartemeanta	- Spillerruđat sámi valáštallamii 2014	750 000
163	Heahteveahkki hum. veahkki ja olmmošvuog. jn	72 Olnnošvuogatvuodat	650 000
118	Davviguovlodoaibmabijut jna.	70 Davveguovlodoaibmabijut ja proš.ovttasb. Ruosč	350 000
500	Gielda- ja oðasmahttidepartemeanta	22 Dutkan	1 000 000
1800	Oljo- ja energijjadepartemeanta	50 Sirdimat Sámediggái	1 019 000
Submi gollofievrriduvvon			421 268 000

Rájut dieđihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Regnskap 2014
Sisa saldo Norgga Bájkku loahpparehketcollus	9	138 220 109
Rievadusat áigodagas	9	14 862 839
Submi olggos saldo Norgga Bájkku loahpparehketcollus		153 082 948

Rájut dieđihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Regnskap 2014
Sisa saldo Norgga Bánkkus - Sámeálbmotfoanda	9	75 000 000
Rievdadusat áigodagas	9	-75 000 000
Submi olggos saldo Norgga Bánkkus - Sámeálbmotfoanda		0

Rájut dieđihuvvon kapitálarehkett dollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2014	2013	Erohus
1961	Rájut Norgga Bánkku kontoin	9	153 082 948	138 220 109	14 862 839
1910	Rájut Norgga Bánkku kontoin, Sámeálbmotfoanda	9	0	75 000 000	-75 000 000
1351	Beaivvaš Sámi Našunalaatehter AS	6	40 000	40 000	0
1352	Senter for Nordlige Folk AS Davvi álbmogiid guovddáš OS	6	1 308 000	1 308 000	0
1353	Åarjelhsaemien Teatere AS	6	55 000	55 000	0
1354	Samisk Hus Oslo AS	6	39 200	39 200	0
1355	Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	6	90 000	0	90 000

Sámediggi - Sametinget
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

